

JÓZSEF ATTILA TUDOMÁNYEGYETEM
FILOZÓFIA TANSZÉKE

Egyetemi Doktori Értekezés

AZ IFJUMUNKÁSOK SZOCIALIZMUSKÉPÉT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK
BÁCS-KISKUN MEGYÉBEN

Kisné Csányi Anikó

Szeged

1984

TARTALOMJEGYZÉK

- I. Általános gondolatok a témáról 1 - 42 oldal
1. Az ifjúság nevelésének feladatai, törekvései a párt ifjúságpolitikai határozatának szellemében 1 oldal
 2. Szocialista társadalmunk ifjúságot érintő főbb jellemzői, problémái, különös tekintettel az eszei, politikai, világnézeti nevelésre 6 oldal
 3. Ifjúság, szocializmus és szocializmuskép 22 oldal
 4. A munkásfiatalok helyzetének jellemzői 37 oldal
- II. A Bács-Kiskun megyében élő ifjúságunk helyzete 42- 85 oldal
1. A megye gazdasági, társadalmi, politikai jellemzői 42 oldal
 2. Az ifjúság aránya, helyzete, törekvései a megye ipari munkáságán belül 47 oldal
 3. Az ifjúság részvétele a gazdasági munkában 54 oldal
 4. Az ifjúság szocializmussal való azonosulását befolyásoló tényezők, különös tekintettel a társadalom azon intézményrendszerére, amely közvetlenül hivatott az ifjúság nevelésére 56 oldal
 - a./ Az ifjúság nevelése szempontjából alapvető társadalmi egységek hatása 56 oldal
 - b./ A megye üzemeiben az ifjúság helyzetének jellemzői 70 oldal

III.	<u>Az ifj. munkások szocializmusképének alakulását befolyásoló tényezők hatásával kapcsolatos vizsgálat főbb tapasztalatai</u>	85 -120 oldal
1.	A vizsgálat indoklása, lebonyolítása	85 oldal
2.	A vizsgálat tapasztalatainak összegzése és elemzése	90 oldal
a./	A minta jellemzése	90 oldal
b./	A társadalmi, politikai szervezetek tevékenységével kapcsolatos ismeretek jellemzői	98 oldal
c./	A társadalmi, politikai szervezetek tevékenységének hatása az adott munkahely életében	111 oldal
IV.	<u>Összegzés és következtetés</u>	120-133 oldal
V.	Forrásmunkák	134-142 oldal
VI.	Felhasznált irodalom	143-149 oldal
	Mellékletek: 1.sz.	150-167 oldal
	2.sz.	168-172 oldal
	Függelék	173-184 oldal

I.

Általános gondolatok a témáról

1. Az ifjúság nevelésének feladatai, törekvései a párt- ifjúságpolitikai határozatának szellemében

Minden társadalmi rendszer számára döntő fontosságú hatalmi kérdés volt a történelem folyamán, "kié az ifjúság"? Merre, milyen eszmék vállalásával haladnak a fiatalok, azok az ifjú emberek, akik a jövő zálogai és letéteményesei?

Az ifjúság minden társadalomban olyan új nemzedék, amely folytatja, tovább viszi az örökséget, de egyben mindenkor megújítja, mintegy a saját képére is formálja azt. Összetételét, társadalmi szerepét és magatartását tekintve alapvetően az adott társadalom tükrözője, annak megfelelően él és tevékenykedik. Alapvető jellemzőit, érdekeit az adott társadalmi viszonyok határozzák meg. Maga is rétegzett s mindezek a társadalomban (például a társadalom osztály és rétegszerkezetében) elfoglalt helyéből következnek.

Az ifjúságot mindig az adott korban, társadalomban, az adott feltételek között szükséges vizsgálni. A szocia-

lizmus lényegénél fogva gyökeresen új viszonyokat, társadalmi mozgásteret teremt az ifjúságnak. Minden korábbi társadalomnál magasabbrendű és ezért vonzóbb célokat tűz ki, egyben a személyiség sokoldalú kibontakozásának lehetőségét kínálja. Ennek megvalósításához értelmes és hatékony munka, alkotó, újíto tevékenység, a nehézségek leküzdésének vállalása, tudatos cselekvés szükséges.

Minden olyan társadalomnak, amely felelősséget érez elért eredményeinek továbbfejlesztéséért - s ebben a tekintetben a szocialista társadalom fokozottan érdekelt - gondoskodással kell fordulnia a felnövekvő nemzedék szellemi, fizikai, fiziológiai, ideológiai nevelése felé. Az idősebb nemzedékek legnagyobb feladata, hogy azt a tapasztalatot és tudást, amelyet a szocializmus építése során 1945 óta felhalmozott, konfliktusok nélkül tudja átadni azoknak a fiataloknak, akiknek jórésze már beleszületett az új társadalomba, a kialakulás, a kezdeti lépések gyötrelmeit, nem egyszer emberpróbáló küzdelmeit már nem élte át, tapasztalatait a szocialista Magyarország hétköznapijaiból származnak.

Pártunk és szocializmust építő népünk közös érdeke, feladata napjainkban, hogy az ifjúság új és új nemzedékeit nyerje meg szocialista eszméinknek, céljainknak és az elérésükért folytatott munkának. Tettekre, cselekvésre ösztönző szocializmusképpel rendelkezzen az ifjúság, a

kialakult szocialista viszonyok örököse. Ennek alapvető feltétele: a fiatalok léthelyzetének, sajátos érdekeinek és törekvéseinek megfelelő felismerése, valamint politikai képviselése.

Az MSZMP Központi Bizottsága 1970 februárjában átfogóan foglalkozott az ifjúság társadalmi helyzetével és elfogadta az ifjúságpolitikai határozatot. Ez a fiatalok körében végzett politikai nevelőmunka alapvető, hosszabb távra szóló dokumentuma volt. Megvalósulásának tapasztalatait a közeljövőben tekinti át az MSZMP Központi Bizottsága. A párt ifjúságra vonatkozó állásfoglalását követően az országgyűlés 1971-ben törvényt alkotott az ifjúságról, ezzel jogilag meghatározva, pontosítva a felnövekvő nemzedékről való gondoskodásban az állami szervek feladatait. Az ifjúságpolitikai határozat megvalósításának egyik legfontosabb, döntő eleme annak széles körű megértetése volt, hogy az ifjúság szocialista szellemű nevelése az elhivatott intézmények mellett az egész társadalom ügye és folyamatos feladata.

A cél olyan világnézetileg képzett, magasfokú szakmai műveltségű ifjúság nevelése, amely vállalja és vallja a szocialista eszméket, tehát társadalmi, politikai elkötelezettsége magas, akinek világnézetét, erkölcsét, magatartását és politikai törekvéseit a marxizmus-lenin-

nizmus egyre elmélyültebb ismerete határozza meg. A fiatalok legyenek hazafiak és internacionalisták, érezzék és vállaljanak felelősséget a szocializmus teljes felépítéséért, világméretű győzelméért. Tudatosuljon bennük a felnőtt társadalom nevelő tevékenységének hatására, hogy a szocializmus, a haza, a nép és a párt politikája melletti elkötelezettség az értelmes emberi élet akarását jelenti. Legyenek művelt, képzett, közéleti emberek. A munka szeretét erősítve és fejlesztve fiataljainkban, olyan közösségi emberekké kell őket formálni, akik nem tűrik a fegyelmezetlenséget, a közömbösséget, akik igénylik a társadalmi feladatokból, gondokból való részvállalást és minden képességükkel igyekeznek a munkában, a szocializmus építésében helytállni, élenjárni.

Felkészülnek a haza, a szocialista közösség védelmére, tisztelik embertársaikat, szüleiket, az idősebbeket. A szocialista erkölcs normáit betartva életük értelmének azt tartják, hogy maradandót, emberi mivoltukhoz méltót alkossanak, önmaguk is olyan közösségek létrehozására törekednek, amelyekben szocialista ifjúság formálódik.

Az elmúlt közel másfél évtizedben a határozatban megfogalmazott elvek, célok, feladatok helyessége, fontossága igazolódott, pozitív irányba változott az if-

ifjúságról való társadalmi gondoskodás.

Jelentősen javultak a fiatalok élet- és munkakörülményei, kedvező szemléletbeni változás következett be az ifjúság megítélésében.

A közvéleményben a realisabb értékítélet került előtérbe, amelynek alapja a fiatalok politikai magatartása, munkában és tanulásban való helytállása lett.

Megállapítható, hogy a fiatalok döntő többsége becsületesen tanul, dolgozik, teljesíti kötelességeit, fegyelmes a szocializmus eszméi iránt, gondolkodását döntően ezek az eszmék formálják. Szocialista rendszerünk fontos eredménye az ifjúság szocializmus iránti vonzódása, a korábbi korosztályoknál nagyobb szakmai műveltségre való igénye, kritikussága. Az egyre összerendezettebbé váló eszmei- politikai nevelés hatására gyarapodott politikai ismeretanyaguk, a szocializmus iránti tudatos elkötelezettségük, a párthoz való kötődésük, a közéleti tevékenységbe való bekapcsolódásuk mértéke.

Nem lehet azonban megelégedni arról sem, hogy: "... az ifjúság, noha társadalmi, biológiai jellegzetességei folytán sajátos csoportnak tekintendő, nem rendelkezik önálló politikai nézetekkel, nincs önmaga által "szervesen" termelt ideológiája, ami politikai törekvéseket is jelentene egyben. Ugyanakkor vannak a "fel-

nőtt" társadalomtól átvett és az ifjúság prizmáján keresztül megsűrűt és felerősített eszméi. Vagyis a társadalomban ható eszméket sajátítja át a társadalom intézményeinek, szervezeti-közösségi formáinak, valamint a sajátos ifjúsági szubkultúrát hordozó mozgalmaknak, csoportosulási formáknak a közvetítésével, sajátos ideológiai konfigurációkat hoz létre, az átvett ideológiákat sajátos módon szervezi." (1)

2. Szocialista társadalmunk ifjúságot érintő főbb jellemzői, problémái, különös tekintettel az eszmei, politikai, világnézeti nevelésre

Az ifjúság réteghelyzetének mai kérdéseit azokból a társadalmi, gazdasági, politikai és ideológiai folyamatokból, valamint jelenségekből kiindulva szükséges megvizsgálni, amelyek a 80-as évekre jellemzőek. A napjainkra kialakult helyzetben nemcsak az ifjúság nevelésében elért eredményekről, hanem azokról a gondokról, ideológiai problémákról is kritikusan és önkritikusan szólni kell, amelyek velük kapcsolatban észlelhetők, illetve körükben fellelhetők. Ezek közül a legjellemzőbbek a következők:

- A mai ifjúság éppúgy a politikai, társadalmi konfliktusok világában él, mint a korábbi nemzedékek

és éppen úgy tudatosítja is azokat, mint elődei.

- A kapitalizmusról mint kizsákmányoló társadalmi rendszerről a fiataloknak nincs saját élményük, ismereteik pedig ellentmondásosak; A tömegkommunikációs eszközök által közvetített óriási mértékű információáradatban való eligazodásukhoz pedig nem mindig kapnak értő, megfelelő útbaigazítást a felnőttektől. Ezért aztán olykor hiányoznak számukra a biztos fogódzók, támpontok és az általánosan elítélő felfogás mellett hamis illúziókat is táplálnak a kapitalista országokkal szemben, jóléti államnak, fogyasztói társadalomnak tekintik azokat.

- Az ifjúság nevelésére hivatott intézményrendszer súlyos funkcionális zavarokkal küzd. A tantervi reformok sora feszültséget, bizonytalanságot eredményez a pedagógus közösségekben. "Harcolnak" a tananyaggal, az idővel, számtalan társadalmi megbízatásukkal. Ezen túl nehezíti a helyzetet, hogy a pedagóguspálya anyagi, erkölcsi, társadalmi megbecsülése nem megfelelő, ezért csak kevés, igazán tehetséges pedagógus egyéniséget vonz. Jó néhányan vannak közöttük, akik számára ez nem hivatás, hanem csak erőfeszítések árán elvégzendő feladat. (Növekszik körükben a szakképzetlenek aránya, már a középfokú

intézményekben is megjelentek olyanok, akik a pedagógiai munkához nem rendelkeznek megfelelő szakképzettséggel.) Ezt a gyerekek és a fiatalok is megérik.

A rendkívül differenciált ifjúságot egy differenciálatlan intézményhálózat neveli. A gondot elsősorban az okozza, hogy a mai iskolarendszernek egyszerre kellene megoldania a tehetségesekkel való megkülönböztetett foglalkozást, az esélykülönbségek felszámolását, a halmozottan hátrányos helyzetűek hátrányainak csökkentését, szilárd általános és szakmai műveltség megalapozását. A mai tanterv és az osztálylétszámok, az oktatási feltételek ezt igen kevésbé teszik lehetővé. Ezek a körülmények is jelentősen hozzájárulnak ahhoz, hogy jónéhány iskolában a pedagógusok gyakran kitérnek a fiatalok által felvetett kérdések elől, vagy kényesnek mondott problémák fel sem merülhetnek. Előfordul az is, hogy a problémáérzékeny fiatalokat elítélik, megbélyegző jelzőkkel látják el.

A kialakult helyzetet nehezíti, hogy iskolarendszerünk azokra a porosz hagyományokra épül, melyek az iskolán belül csak nehézségekkel engednek utat a demokratikus tanár-diák, sőt tanár-igazgató viszony-

nak. Kizárva, illetve megnehezítve ezáltal gyakran az iskolavezetés és a tantestület, illetve a tanárok és diákok megfelelő munkakapcsolatának kialakulását, amelyben természetes lenne az iskolai ügyekbe való beleszólás, az oktatás kérdéseiről történő véleményalkotás, a demokrácia. Mindezek segítik az ellenzéki törekvések felerősödését.

- Társadalmunk átmeneti korszakának nehézségei, ellentmondásai, az útkeresés sokukban megnehezíti a szocializmus iránti hit kialakulását és megszilárdulását. Nem, vagy csak igen kis mértékben adott az átmeneti viszonyok körülményei között a változással való azonosulás lehetősége. Erre pedig az ifjúságnak igen nagy szüksége lenne, hiszen életkoránál fogva mindig a változás pártján állt és áll a változatlansággal szemben. Éppen ezért értelmetlen és céltalan a lezárt, a befejezett, a kész szocializmusképet hangsúlyozni, ami ma még elég gyakori a propagandában és a nevelőmunkában egyaránt.
- "A képzésben, a munkában, az elosztásban egyaránt új kérdéseket, problémákat vet fel a mennyiségi fejlődésről a minőségire való áttérés. Korábban stabilnak, sőt megváltoztathatatatlannak hitt szocialista értékek rendeződnek át." (2) Gyakran felteszik a kérdést

például: van-e ma a tudásnak igazán értéke, amikor a fizetések elsősorban nem ezt mutatják? Érdemes-e becsületesen, tisztességesen dolgozni, amikor az ügyeskedők sokkal többre viszik? A közösségért végzett munka értéke is sajátosan változott, formálódott. Gyakran lenézik, megmosolyogják azt, aki önzetlenül tesz mások érdekében.

- Van egy sor olyan gond, amely a fiatalok mindennapi létének közegéhez kötődik. A feszültségek elsősorban a fiatalok önálló pályá- és életkezdéséhez, munkahelyi beilleszkedéséhez, családalapításához kapcsolódnak.

A gondok a pályaválasztással kezdődnek. Napjainkban még sajnós az az általános rétegjellemző, hogy a társadalmi igények és az egyéni célok, vágyak, álmok túlnyomórészt nincsenek összhangban. Általában nem a tizenéves gyermek választ, hanem a szülei, ebből adódóan időnként a szülői nagyravágyás dominál és nem a realitásérzék a meghatározó. Ennek eredménye a kevésbé jól sikerült pályaválasztás, esetleg a tanulmányok közbeni lemorzsolódás, vagy a később kényszeredetten végzett munka. Nem könnyű azonban azoknak sem, akiknek pályaválasztása sikeres volt. (Később részletesen lesz szó arról, hogy a munkahelyi közösségek milyen módon fogadják a pályakezdőket, az ifjúmunkásokat..)

Az önálló életkezdést számos tényező nehezíti:

- Az ifjukur határa napjainkra jelentősen kitolódott, ma a fiatalok sokkal tovább eltartottak, mint korábban, mert hosszabb ideig tanulnak. A családban hozzászöknak egyfajta életszinvonalhoz, és a maximális szülői gondoskodáshoz. Önálló életkezdésüket nemcsak a jelentős anyagi terhek, hanem a konfliktustűrő képesség, valamint a nehézségek vállalására való készség hiánya is okozza.

- A szülői segítségnek hosszútávon meghatározó szerepe van a fiatalok önálló életkezdésében. Növekvő gondot jelentenek a gyermekek vállalásából származó anyagi többletterhek is.

- A legfeszítőbb gond a lakáskérdés. A hetvenes években mintegy 882 ezer lakás épült fel. (3) Az elmúlt tíz évben a tanácsok az évente rendelkezésükre álló lakások 45-55 %-át utalták ki fiatal családoknak: ez az arány általában meghaladta a fiatal lakásigénylőknek az összes igénylőhöz viszonyított arányát. Közvetlenül a házasságkötés után a fiatal házaspárok mintegy 30 %-ának van önálló lakása, 50-55 %-a szülőkkel együtt, 10-15 %-a albérletben, ágybérletben lakik. (4)

A házasság harmadik évében a fiatal családoknak több mint 40 %-a, a hatodik évében pedig csaknem 70 %-uk lakik önálló lakásban". (5)

A tanácsok 1982 végén 122 ezer fiatal házas lakásigényét - az összes lakásigény 42 %-át - tartották nyilván. A fiatalok 35 %-a tanácsi bér, 38 %-a tanácsi értékesítésű és 27 %-a társasházi lakást igényelt. A lakásigénylések 1983. évi megújítása után a fiatal lakásigénylők száma 67.166-ra csökkent. (Az összes lakásigénylésen belül arányuk változatlanul 42 %.)

A fiatalok 29,8 %-a tanácsi bér, 22 %-a kedvezményes tanácsi értékesítésű, 39,6 %-a OTP öröklakást és 8,6 %-a átmeneti elhelyezést kért. (6)

A lakáshoz jutás mai feltételei tehát sok esetben nehezek, sőt előfordul, hogy kilátástalan helyzetbe hozzák a fiatal házасokat, igen kevésbé mozgósítják őket takarékosagra, fogyasztási orientációjukat és struktúrájukat kedvezőtlenül befolyásolják.

- Az a tapasztalat, és a statisztikai adatok is ezt igazolják, hogy a fiatalok jövedelme azonos munkavégzés esetén is jelentősen elmarad az időseb-

bekétől. A mai pályakezdeknek az előttük járó nemzedékekhez viszonyítva nyilvánvalóan kedvezőtlenebb kereseti pozíciókból kell szembenézniük a következő évek kihívásaival. A tíz évvel ezelőtti 16-29 éves aktív keresők reálkeresete 1970-1980 között az átlagot jelentősen meghaladó mértékben, mintegy 36 %-kal emelkedett (7), a 80-as években viszont lényegében a reálkeresetek szintentartásával lehet számolni. (8)

A fiatalok jövedelmi helyzetének viszonylagos romlását mutatják a következő adatok: a lakosság egy főre jutó reáljövedelme 1970 és 1975 között 25 %-kal, 1976 és 1981 között 11 %-kal nőtt. (9) Ezen belül növekedett a fiatalok jövedelme is, de kisebb mértékben: a fiatal családok egy főre jutó jövedelme a hetvenes évek elején az országos átlagjövedelem 90 %-a körül alakult - ez az arány az évtized végére mintegy 80 %-ra csökkent. (10)

Az országos átlagnál lassabban nőttek a fiatalok munkából származó jövedelmei: 1970 és 1980 között a reálkeresetek növekedése csaknem 22 %-os volt: (11) ezzel szemben az 1980-ban 16-29 éves fiatalok keresetének reálértéke mindössze 14 %-kal haladta meg az 1970-ben ebbe a korosztályba tartozó fiatalokét. (12)

- Az ifjúság belső rétegződésében is új tendenciák figyelhetők meg. Ezek szorosan kapcsolódnak a társadalmi szerkezetben lezajló változásokhoz, amelyek módosították a réteghatárokat, illetve átrendezték bizonyos társadalmi csoportok egymáshoz viszonyított helyzetét. Gázsó Ferenc szerint az ifjúság társadalmi szerkezetében a következő sajátos vonások figyelhetők meg: "A fiatal keresők kiemelkedően magas aránya - 39 % - tartozik a szakmunkásréteghez (az egész kereső népesség 28 %-a), s a szakmunkások aránya a fiatalok körében a férfiaknál és a nőknél egyaránt messze meghaladja az idősebb keresőkre jellemző arányokat." (13)

"A további jellegzetesség az, hogy a fiatal kereső nők rendkívül magas, még a férfiak szembetűnően alacsony (mindössze 14 %-os) arányban képviseltek a szellemi dolgozó rétegekben. (A 30 évnél idősebb aktív kereső férfiaknál ez az arány 23 %.) Mindez azt eredményezi, hogy az ifjúság körében egészében kisebb (28 %) a szellemi rétegekhez tartozók aránya, mint az idősebb keresők körében (30,4 %)." (14)

"Ez ellentmondásban van magasabb iskolai végzettségükkel, hiszen a fiatalok 36 %-a, az idősebbeknek pedig csak 19 %-a végzett középiskolát." (15)

- Jelentős számban vannak olyanok, akiket kevésbé foglalkoztat a közélet, a közösség, a politika, társadalmi feladatvállalásuk és áldozatkészségük elmarad az elvárhatótól. Bár időnként előforul, hogy ez csak a kellő ismeretek és információk hiányából, esetleg bártortalanságból adódik. Ezen túl hozzájárul ehhez, hogy: "... ifjúságunk saját perpektivanehézségein, munkahelyi beilleszkedési konfliktusain keresztül kapcsolódik társadalmi viszonyainkhoz, mondhatjuk, hogy "induktív" úton és kevésbé meggyőző számára, ha "deduktív" tézisekből kiinduló politizálással találkozik, amit egyesek számonkérnek tőle." (16)

Előfordul az is, hogy eltávolodnak a társadalmi szervezetekben, a KISZ szervezetben végzett tevékenységtől.

- A nemzetközi feszültség növekszik, a fegyverkezési verseny éleződik, a világgazdasági válság elmélyül napjainkban. A társadalmi rendszerek között az ifjúság megnyeréséért egyre élesebb ideológiai küzdelem folyik, amelyben ellenfeleink a szocializmus kudarcát hirdetik és az ifjúság természetes békevágját akarják manipulálni. Ezt a helyzetet nehezítette, hogy a hazai békemozgalom egésze és az ifjúsági szövetség sem volt felkészülve megfelelően, hosszabb ideig nem volt kialakult álláspontja a békemozgalmi kezdeményezések új formáival kapcsolatban. Elmaradások

jelentkeztek a feszültség, a háborúsveszély növekedésének okait feltáró tájékoztató és propaganda munkában, különösen a katonai erőviszonyok alakulását a részletes és friss adatok tükrében bemutató tájékoztatás terén. Ez a készületlenség, illetve késés azt eredményezte, hogy számos - kezdeti - békemozgalmi kezdeményezés az ifjusági szövetség keretein kívül keresett utat magának.

- A természeti és társadalmi lét, az emberi pszichikum új kérdéseire nem elég gyorsan és nem mindig kellően meggyőzően születnek meg a dialektikus és történelmi materializmus új válaszai. Az oktatásnak, ismeretterjesztésnek, tömegtájékoztatásnak is gyorsabban kellene adaptálni a tudományos eredményeket.
- Számos ideológiai problémája is van a mai ifjuságnak. Nagyon kevés és felszínes ismerettel rendelkezünk arról, hogy milyen az ifjuság ideológiai képe, nem tudjuk pontosan miként valósul meg tudatos beilleszkedése a szocialista társadalomba, hogyan megy végbe politikai szocializációja. Többségük munkája, magatartása, közéleti érdeklődése, megnyilatkozásai alapján e képet egészében pozitívnak, a szocialista társadalommal azonosulni tudónak és akarónak értékelhetjük. Ennek ellenére megállapítható, hogy összetett

és sok tekintetben nem kellő differenciáltsággal ismert az ifjúság politikai, ideológiai arculata.

A jellemző gondok közül néhány:

- "Ideológiai, politikai kételyek fogalmazódnak meg bennünk szocialista fejlődésünk perspektíváiról, sőt időnként a társadalmat vezérlő ideológiai elvek helyességéről is." (17) Vannak olyanok, akik eljutnak az alapvető értékek és normák elvetéséig is. Ez jórészt összefügg azzal, hogy a múlt és jövőkép befolyásolja az ifjúságot, miután sajátos és olykor hiányos történelemképpel és szemlélettel rendelkeznek. Ebben hatnak a múlt ellentmondásai és értékelésének zavarai, a személyes tapasztalatok hiánya, az oktatás hibái. A létező szocializmus nyújtotta lehetőségeket gyakran nem vetik össze az ország korábbi helyzetével, a megtett út nagyságával, hanem csak egyes fejlett, tőkés országok sokszor évszázados előnyöket tartalmazó körülményeivel.

- Tapasztalják a világban végbemenő változásokat és kellő segítség, valamint ismeretek hiányában nehezen igazodnak el. Sokszor kiszolgáltatottnak érzik magukat. Bizonytalanok abban, hogy mit kell stabil értéknek és mit csak múlékony kompromisszum-

nak tekinteni. Ez időnként társadalmi tudatzavarokhoz vezet náluk.

- A jövőt illetően számos kérdést fogalmaznak meg:
Milyen társadalom felé haladunk? Mit jelent számunkra a szocialista jövő? Miként és mikor teremődnek meg a személyiség sokoldalú kibontakoztatásának anyagi és társadalmi feltételei? Milyen értelmet kap és miként valósul meg a társadalmi egyenlőség perspektivikus célja, a szocialista demokrácia? Komolyan aggasztja őket személyes soruk alakulása.

- A problémák kialakulásához hozzájárul az is, hogy a fiatalok politikai és világnézeti nevelésére hivatott személyek, valamint intézmények nem minden esetben veszik figyelembe a következőket:
 - A szocialista gazdasági eredmények nem eredményeznek "automatikusan" szocialista tudatot. A szocializmus valóságában is minden új nemzedék és annak minden tagja újra eldönti távlatainkhoz, valóságunkhoz fűződő személyes viszonyát. Meg kell adni számára a megismeréshez vezető kétkedés, vívódás lehetőségét, azt, hogy megküzdjön saját eszméiért, meggyőződéséért. Miután nincsenek kész automatiz-

musok a szocialista perspektiva átadására, az egyén aktív állásfoglalására van szükség.

- Alkalmat kell adni arra, hogy a fiatalok saját tapasztalataik alapján győződjenek meg arról, társadalmi rendszerünk minden előzőnél igazságosabb és emberibb. A fiatalok érdeke ugyanaz, mint az egész társadalomé: a szocializmus építése, mert ettől függ személyes és kollektív boldogulásunk.

- Kevés a fiatalok által megélhető olyan esemény, amikor az ügyek alakításában, eldöntésében való részvétel élményét átélhetik. Nem lehet mindent beszabályozni, a felnőtt társadalomnak több önálló mozgásteret kell biztosítani a fiataloknak és természetesen arra is meg kell tanítani őket, hogy ezzel az önállósággal jól tudjanak élni. Aczél György szerint: "... olyan helyzetet kell teremteni, amelyen a fiatalok urrá lehetnek, amely soha nem befejezett, amelyet előbbre vihetnek. Ehhez segítség kell, de nem gyámkodás. Probléma akkor támad, ha akadályokba ütközik az alkotó munka, a szocializmus legfőbb vonzereje." (18) A gondolatsort így folytatja: "Arra kell törekednünk, hogy a különböző nemzedékek és az ifjúság különböző korosztályai jobban megértsék egymást, hogy azonos fogal-

maknak azonos értelme legyen, még ha a történelmi tapasztalatok eltérők is." (19) Tehát a mai ifjúságot jobban fel kellene készíteni a közéleti, politikai munkára és fel kellene kelteni érdeklődésüket a társadalmi, politikai kérdések iránt.

- "A szocializmus építésében reá váró feladatokkal az ifjúság csak akkor tud elkötelezetten és alkotó módon azonosulni, ha a társadalmi fejlődést a maga bonyolultságában, ellentmondásaival és problémáival együtt ismeri meg." (20)

- Az ifjúságnak szüksége van eszményképekre, de az eszmények csak akkor hajtóerői a cselekvésnek, ha reális és valóságos szocializmusképre, nemzeti önismeretre és önbecsülésre, egészséges magyarságtudatra épülnek. Be kell nekik mutatni a szocialista Magyarország történelmi útját, sikereit, kudarcait, a megtett út tapasztalatait.

Történelem tanításunk és időnként eszmei-politikai nevelőmunkánk fogyatékoságából következően számolni kell azzal is, hogy a fiatalok egy részének tudatában megtalálható a nacionalizmus, kozmopolitizmus és a nemzeti kérdésekkel szembeni közömbösség. A hazafias tudat és érzelem hiányának forrása ezentúl a hazafiaság és az osztályszemlélet összefüggésének,

kapcsolatának tisztázatlansága.

Az eszményképek kialakítására a különböző nevelési tényezők napjainkban általában kevés gondot fordítanak. Nem, vagy csak egészen felszínesen ismerik fiataljaink a magyar nép és az emberiség történelmének kiemelkedő személyiségeit. Nem kapnak róluk olyan módon és formában információkat, ami - pedig egyébként is meglévő romantika iránti hajlamukkal találkozna - vonzó példává tehetné őket. Igen ritkán fordul elő, hogy kiváló munkások, mérnökök, feltalálók közvetlen környezetükből kiemelkedően dolgozók, vagy esetleg szüleik jelentenek a fiatalok példaképeit. Ez annál is inkább gond, mert az eszménykép, példakép tettei, cselekedetei mindig fontos, követendő erkölcsi tulajdonságokat tartalmaznak, ami az érzelmi azonosulás miatt igen nagy nevelőerő lehetne. Ebben igen nagy a tömegkommunikáció felelőssége is, amelyet a film, a színház, a televízió nem mindig tud megfelelően felvállalni. Mindez azt eredményezi, hogy beategyüttesek, labdarugók a fiatalok példaképei. A gond nem az, hogy ők, hanem hogy csak ők.

- Társadalmi-közéleti gyakorlat és élmények nélkül lehetetlen a szocialista tudat kialakítása. Ez

viszont feltételezi a szocialista demokrácia kiszélesítését, a közéleti cselekvés sokrétű lehetőségének megteremtését és annak elfogadtatását, hogy a mai körülmények között is lehet forradalmi harcot vívni. Meg kell határozni egyértelműen, hogy mit jelent ma forradalmárnak lenni. Emellett is számolni kell azzal, hogy bizonyos rétegek nem tudnak mit kezdeni ezzel, illetve azonosulni vele.

- A szocializmusban való cselekvő részvételre és nem valamiféle verbális, ideológiai azonosulásra van szükség.
- Az ifjúság nevelésében elengedhetetlenül szükség van a jelenleginél nagyobb társadalmi és személyes türelemre, a felnövekvő nemzedék változtatási igényeivel szembeni fokozottabb elfogulatlanságra, az őszinte, meggyőző szóra, meghökkentő nézeteik, kérdéseik, véleményük, új megközelítéseitek tárgyyszerű kezelésére.

3. Ifjúság, szocializmus és szocializmuskép

A szocializmusépítés indulásakor mozgalom volt és történelmi lényegében az is maradt, bizonyos mértékig elkülönülten az adott intézményesültségi állapottól.

Olyan mozgalom, amely a tőkés viszonyok megszüntetésével

vette kezdetét, folyamatában pedig meghatározó cél a kommunizmus irányába való haladás. Valódi problémáit, igazi kérdéseit a gyakorlatból származtatta az elmélet a kezdetektől egészen napjainkig. Erényeit és fogyatékoságait az emberi cselekvések sokféle lehetősége és társadalmi, gazdasági, technikai korlátozottsága határozta meg, még akkor is, ha ezek gyakran mint a "tisztá" ideológiák jelentek meg. Fejlődését végigkísérte a szándék és a megváltoztatásra váró valóság.

A szocializmus idősíkjá legalább három elemből áll.

Tartalmaz tudományos elemzéseken alapuló hipotéziseket, történelmi tapasztalatokat és a mindennapi élet konkrét társadalmi, valamint egyéni benyomásait. Ennek megfelelően szocializmusról beszélhetünk mint elérendő távlati célról, mint az emberiség egy részének adott feltételek, történelmi körülmények között megvalósított tettéről, tehát mint létező szocializmusról és mint a nagyon is közvetlen a 70-es, 80-as évek konkrét, napi és személyes tapasztalatokból táplálkozó szocializmusképe-ről.

Minden időszakban van egy adott feltételrendszer, amely a tudatos társadalom fejlesztés számára alternatív választási lehetőségeket kínál, amelyek közül a választás hosszabb távon mindig a távlati célnak kell hogy megfeleljen. Ennek során a mozgalom a feltárás - célpon-

sítás - cselekvés állandóan ismétlődő folyamatát végzi. Az így fejlődő társadalom természetesen állandóan a cselekvés és megújulás állapotában van.

Az adott körülmények, lehetőségek feltárása során a hosszútávú cél tehát a szocializmus - kommunizmus jövőképe is változik, gazdagodik. A rövidtávú célok megvalósítása pedig a valóság alakításával olyan új körülményeket teremt, amelyek újra igénylik a távlati és a rövidebb távú célok pontosítását, újabb alternatívák közötti választást és újabb a régihez hasonló, de lehet hogy egészen újtipusú cselekvést is.

A szocializmussal kapcsolatos nézetek módosulása felgyorsult az utóbbi negyedszázadban, miután számos változás kikényszerítette, élesebben vetette fel az elméleti kérdéseket, mint bármikor korábban (például: tulajdon, tervezhetőség, osztálystruktúra, stb...).

A szocializmus változásainak dinamikája egyetlen emberöltő alatt számos új kérdést fogalmazott meg, korábbi meggyőződések egész sorát kérdőjelezte meg. Változásban van szocialista értékrendszerünk is. A magyar társadalom sikeresen halad a szocializmus építésének útján. Az utóbbi időben azonban felgyorsult jó néhány folyamat. Például a gazdaságirányítás megújítása, szerkezetének átalakítása, politikai rendszerünk fejlődése, a gazdasági-politikai viszonyok alakításában való tár-

sadalmi részvétel lehetőségeinek bővülése. Társadalmi méreteken viszont nehezebbé váltak a szükségletek kielégítésének feltételei. Határozottabban kerültek felszínre és ütköznek össze a társadalomban meglévő különböző érdekek, amelyeknek markánsabb megjelenése, egyre öntudatosabb képviselője új, egymástól gyakran eltérő, különböző értékrendek megjelenésével párosul.

A bonyolultabb, nehezebb, megváltozott helyzetben élesekben rajzolódnak ki a szocializmus valós vívmányai, elért eredményei, de erőteljesebben érezhetőek megoldatlan problémái is. Most világosabban látható, hogy hol tartunk, valójában mit értünk el, melyek rendszerünk szilárd, maradandó értékei és mi az, ami a kezdeti lendület illúziója volt.

Az új tapasztalatok, új körülmények szükségessé teszik távlati céljaink újragondolását, kiegészítését, újrafogalmazását. Eközben tehát folyamatosan illúziókkal szegényedik szocializmusképünk, de egyben gazdagodik és tovább bővül azáltal, hogy korábbi elképzeléseinket a mai ismereteink és gyakorlatunk tükrében vizsgáljuk meg. A szocializmusképben meg kell tartani mindazokat a vonásokat, amelyek kiállják ezt a próbát és le kell választani az oda nem illő elemeket, ki kell egészíteni újakkal.

A szocializmuskép mindezekből következően igen bonyolult és összetett. Keverednek benne a hosszútávra szóló céljellegű elemek a megvalósult szocializmus széles hatókörű, általános tapasztalataival, és a nemzeti sajátosságokból, vagy rövidtávú, konkrét feladatokból adódó taktikai cselekedetekkel. A különböző időtávra vonatkozó, mindegyik elemében önmaga is fejlődő, változó szocializmusképek között kell lennie olyan általános érvényű, történelmi tendenciákat tükröző szilárd vázának, belső szerkezetnek, amely összekapcsolja őket. Ha a megvalósulás konkrét formájában, fejlettségének, kiterjedtségének mértékében és színvonalában szükségesszerűek is a különbségek, azok a vonások, amelyeket nevezhetünk - mint ezt részletezően Hankiss Elemér kifejti - a szocializmus értékrendjének, értékkövetelményeinek, vagy egyszerűen a minden más társadalomtól megkülönböztető lényegi sajátosságnak; valamilyen formában mindenütt jelen kell hogy legyenek.

Mindezek a jövőképben a mainál magasabb szinten vannak jelen. Ez adja a szocializmusnak, mint jövőképnek a céljellegét, amely a rövidebb távú cselekvések irányát megszabja. Ezek az értékkövetelmények jelen vannak már a mai szocializmusképben is, de kiterjedt formában csak a jövő valósíthatja meg azokat. Ez az értékrendszer átfogja a szocializmus társadalmi - gazdasági viszonyainak

összességét és magában foglalja azokat a minőségi je-
gyeket, amelyek a tőkés viszonyokat szocialistává te-
szik, amelyek nélkül e viszonyok elvesztik szocialista
tartalmukat.

A szocializmuskép állandó elemei

- A termelési eszközök társadalmi tulajdonban léte, amely nem egyszerűsíthető le az állami és szövetkezeti tulaj-
don létrehozásának egyszeri, jogi aktusára, hanem egy-
ben jelenti e tulajdonviszonyok szocialista vonásainak
erősítését, változásait is.
- A szocialista társadalom célja és elidegeníthetetlen
értéke az emberközpontúság, amely azt is jelenti, hogy
társadalmi- gazdasági fejlesztése a társadalom tagjai-
nak anyagi- szellemi jólétét szolgálja, szélesebb ér-
telemben a marxi " mindenoldalúan fejlett" emberesz-
ményt célozza.
- A szocializmusképhez tartozik a társadalmi egyenlőség
eszméje. Ennek alapja a termelési eszközök társadalmi
tulajdona, az egyenlőség, a társadalmi viszonyok öszes-
ségének belső lényege. Történelmi perspektívában a szo-
cializmus az egyéniség szabad kibontakoztatásának egyen-
lőségét tekinti elérendő célnek. Rövid távon csak az
lehet a szocializmus célja, hogy törekszik az esélyek

egyenlőségre, az egyenlő mérce alkalmazására, a munkateljesítmények különbségeitől független tényezők (például családnagyság, eltartottak száma) egyenlőtlen-séget okozó hatásának mérséklésére. Ez természetesen sok egyenlőtlen-séget is jelent, hiszen nem egyforma az emberek teljesítménye, munkaképessége, nem azonos minőségű és mennyiségű a társadalom számára végzett munkájuk sem, így a részesedésük is egyenlőtlen miként azt Marx: A "Gothai-program kritikája" című művében kifejti. Ez elkerülhetetlen és igen fontos húzóereje a fejlődésnek. Az átlagos szinten megvalósított egyenlős-di azonban nem ösztönöz, hanem akadályozza a fejlődést.

- Igen fontos érték a szocializmusban a létbiztonság, amely jelenti a munkához való jogot, biztonságot időleges vagy tartós munkaképtelenség esetére, jogot az egészségügyi ellátáshoz, a normális társadalmi együttéléshez. Napjainkban tovább fejlődik, tartalmában módosul a létbiztonság értelmezése is. A teljes foglalkoztatás nem jelentheti az alacsony színvonalú foglalkoztatást, a munkához való jog nem lehet egyenlő az egy munkahelyhez, vagy egy szakmához való joggal.
- A szocializmusépítés fontos eleme a társadalomfejlődés tudatos szervezése, szabályozása. A magasszintű termelés, a bonyolult társadalmi viszonyok elkerülhetetlenül szükségessé teszik azok tervszerű, a társadalom ér-

dekainek leginkább megfelelő működtetését, amelyet az állami és politikai szervek végeznek. A tervszerűség magában foglalja azt a tudatos tevékenységet, amelynek során a társadalom feltárja lehetőségeit, kitüzi hosszútávú céljait, konkrétizálja rövidebb időtartamú cselekvési programokká és megszervezi a megvalósítást. E közben ellenőrizz, visszajelez, ha kell módosít. A tervszerűségben fontos szerepe van a marxista-leninista pártnak, a szocialista államnak, de hosszútávon csak a kollektívák és az egész társadalom mind aktívabb részvételének nemcsak a végrehajtás, de a célmeghatározás folyamatában is. Ennek útja és részleges biztosítéka a szocialista demokrácia, amely szüntelen harcban áll a bürokráciával. Fejlődése teszi lehetővé a hibás felismeréseket, rossz célok, tévutak elkerülését, a megvalósítás, a végrehajtás magas színvonalát.

Mindez meghatározó és egyben sajátos módon érinti az ifjúságot. A marxizmus klasszikusainál többféle utalást találhatunk a szocializmus és az ifjúság találkozásának szükségességére, valamint jellemzőire. Marx megfogalmazásában: "Az emberek maguk csinálják történelmüket, de nem szabadon, nem a maguk választotta, hanem közvetlenül készen talált, adott és örökölt körülmények között csinálják. Valamennyi holt nemzedék hagyománya lidércnyomásként nehezedik az élőkre." (21)

Ez a gyakorlatban annyit jelent, hogy amikor új nemzedékek kapcsolódnak be a társadalmi tevékenységbe, folyamatosan újra szembe találják magukat, például a nemzeti, nemzetiségi kérdésekkel, a megtermelt javak elosztásának problémájával, a jövő irányításának gondjaival. Mindig újra szembe kell azzal nézni, hogy minél türelmetlenebb a kérdező, annál türelmesebben kell neki válaszolni, hiszen a fiatal nemzedék mindig türelmetlen, mert ismerni akarja a valóságot. Gondot okoz számára a történelmi tapasztalatok feldolgozása. Szeretné azokat újra értékelni, sőt megváltoztatni. Itt az egyetlen célravezető módszer a tudás átadása, a türelmes megértés és ha e törekvést a társadalom lehetővé teszi.

Lenin a következőket írta: "Gyakran megesik, hogy az idősebbek és öregek nemzedékének képviselői nem tudnak megfelelő módon bánni az ifjúsággal, amely szükségszerűen másképpen kénytelen a szocializmushoz közeledni, nem azon az úton, nem abban a formában, nem olyan viszonyok között mint apái." (22)

Lenin nagyon pontosan látta, hogy az idősebb nemzedéknek azok a vívmányai, amelyekért megküzdött, az ifjú ember számára, aki mindezekbe beleszületett, már csak kiindulópontot jelenthetnek. Az idősebb összeforrt azzal, amit ő már elért és szocialista vívmányoknak nevez, az ifjúság pedig változtatni szeretne rajta, át

akarja alakítani azt, valamit hozzá akar tenni, illetve szeretné meghaladni. A jövő a szocializmusban is csak a jelenre épülhet, ezért kell képviselni azt, hogy a jövő már más lesz, mint ahogy a ma felnőtt társadalma elképzelte, nem feltétlenül úgy alakul, ahogy mi akarnánk.

Kádár Jánostól hangzott el az MSZMP XI. kongresszusán:

"Mindenki tapasztalhatja, hogy ha a fiatalt komolyan veszik, akkor komolyan megfelel a bizalomnak. Ha viszont eleve úgy itélik meg, hogy nem komoly ember, akkor megmutatja: tud ő nem komoly is lenni. Itt is érvényes a kölcsönös bizalom." (23)

Az ifjúságnak a marxizmussal, az adott szocialista társadalommal való azonosulási folyamatát a szakirodalomban az "átsajátítás" (vagyis az ismereteknek a valóságon átszűrt befogadása) fogalmat használják egyre gyakrabban. Valójában itt a sokoldalúan értelmezett társadalmi beilleszkedés folyamatáról van szó. Az ifjúság találkozása a marxizmussal, a szocialista társadalommal napjainkban részben az alábbi tényezők hatására valósul meg:

" 1. A fiataloknak a szocializmusról szerzett ismeretei, az általános és a konkrét hazai szocializmuskép, illetve jövőkép; a társadalom intézményrendszerének működésének hatékonysága, különös te-

kintettel azokra, amelyek közvetlenül az ifjúság nevelésére hivatottak: (párt, KISZ, szakszervezet, állami szervek, munkahelyek, iskola, család); jelentősen formálják a tudatot, a közvetített tudományos eredmények, az irodalmi és művészeti alkotások, a szórakozási formák és a tömegkommunikáció széles eszköztára is.

2. A társadalomban végbemenő objektív folyamatok, a szocialista viszonyok elért fejlettségi foka, a szocializmus által hirdetett értékek megvalósulásának lehetőségei, perspektívái az ifjú korosztályok számára." (24)

Mindezek a tényezők együtt, sőt kölcsönhatásban érintik a fiatalokat. Hazánkban a fejlődés mai konszolidált időszakában különösen élesen jelentkezik a szocializmussal való azonosulás problémája.

Ennek okai:

- Hosszú ideig nem voltak olyan radikális, gyors és átfogó társadalmi mozgások, mint például a "fényes szelek" korában, a mezőgazdaság kollektivizálásának időszakában, vagy a gazdasági mechanizmus bevezetése idején. Miután a mai fiatalok kiegyensúlyozott körülmények között élnek és nőttek fel, a felnőtt társadalom gyakran mondja: "békeviselt", "jólétre orientált"

nemzedék, a konszolidált szocializmus szülöttei. Az osztársadalmi cél és ebből az egyén elé állított konkrét feladatok sokkal kevésbé esnek egybe, mint 30-40 évvel ezelőtt.

A ma fiataljait napjainkban érik - éppen a fentiekből következően - először igazán nehézségek, meg-rázkódtatások az általános, valamint személyi perspektívát illetően egyaránt, és erre nincsenek felkészülve, felkészítve.

- Hazánkban ma még nem a felépült szocializmus viszonyai között élünk, hanem várhatóan több évtized telik el, amíg a párt programnyilatkozatában leírtak valóra válnak.

- Az elkövetkező évtizedekben előreláthatóan folyamatos, radikális mozgások jellemzik hazánkban a gazdasági, a társadalmi élet különböző szféráit. Ez megújulási folyamatok egész sorát eredményezi, amelyek jelentős orientációs változásokat, életminta választásokat, alternatív lehetőségeket kínálnak, sőt követelnek. Ezért napjainkban a kezdeményezés, a vállalkozókészség, az alkotóképesség, az újért folyó harc, a kísérletezés, a társadalom által támogatott, alapvető értéknek számít. Az ifjúság számára tehát sok fontos feladat lesz, nem válnak hétköznapivá

cselekvési lehetőségei. .

Mindezek tükrében érdemes azt is megvizsgálni, hogy mai szocializmusképünk miért okoz gondot a felnövekvő nemzedéknek?

- Gyakran csak statikus, több pontjában túlhaladott, ideológikusan elképzelt szocializmusról hall és tanul az ifjúság. Ez a kép folyamatosan összeütközésbe kerül a gyakorlattal, személyes élményeivel.
- Gondot jelent a létező szocializmus országaiban tapasztalható gyakorlat sokfélesége, eltérő színvonal, különböző politikai megítélése, nemegyszer ellentmondásossága.
- A nemzetközi munkásmozgalomban különböző szocializmus koncepciókkal találkozunk (például: eurókommu-nizmus, jugoszláv öngazgatás, "kínai út").
- Beépülhet a sokféle képbe a szociáldemokrata felfogás, a polgári kritika, vagy a szocializmussal szembeni bizonytalanság, ellenséges támadások sora is.
- Tapasztalják a szocialista forradalmak történelmi ellentmondásait is: "Szocialista forradalmak nem

ott, nem úgy és nem olyan társadalmi- gazdasági, valamint nemzetközi feltételek mellett győztek, ahol, ahogyan és amilyen körülmények között ezt a győzelmet a tudományos szocializmus Marx és Engels által kidolgozott elmélete alapján várni lehetett." (25)

- A társadalomban folyó konkrét viták, például a reformról, a szocializmus hegemoniájáról, az egyenlőtlenségről, nemzetről számos új érték elfogadását, vagy mások igénylését eredményezik.

- A fiatalok előtt nem minden esetben egyértelmű, hogy sajátos érdekeik érvényesülése is a szocializmus építésének eredményességétől függ. A felnőtt társadalom pedig nem minden esetben veszi tudomásul, hogy a szocializmus építésének eredményei, a társadalmi érdekek érvényesülése szorosan összekapcsolódik az ifjúság sajátos érdekeinek érvényesülésével.

Tehát napjainkra nem csökkent, hanem nőtt a konfliktus lehetőség a szocializmusról alkotott ismeretek elsajátítása során. Az ifju nemzedék azonosulását a szocializmussal - amely egyébként sem automatikus - a nehezebb hazai és nemzetközi körülmények közepette a korábbanál több zavar kíséri. A társadalom mai problémái, saját helyzetük, tapasztalataik alapján a fiatalok körében szélesedik a vita a szocializmus lehetőségeiről,

jövőjéről. Mai helyzetünk, előrehaladásunk nehezebb körülményei csüggedést, elkeseredést, vagy félreállást éppúgy kiváltanak belőlük, mint a kihívás elfogadását, a nehézségek leküzdésére irányuló keményebb erőfeszítések vállalását.

Döntő jelentőségű, hogy a szocializmussal kapcsolatos átmeneti és gyakorlati problémák nem speciálisan az ifjúsággal kapcsolatos kérdések. Történelmileg is világossá váltak a szocializmus alapvető jellemzői (hatalom, társadalmi tulajdon, demokrácia, tervszerűség), de a végbemenő és nagymértékű társadalmi, valamint nemzetközi változások számos eddigi ismertünk újragondolását, átformálását igénylik. Valójában arra van szükség, hogy az ifjúság mindig a marxizmus-leninizmus szellemének megfelelő, valóságos, korszerű ismeretekkel találkozzon.

Mindezek tudatában különösen érdekesnek és izgalmasnak ígérkezett annak vizsgálata, hogy vajon a munkásosztály utánpótlását képező ifjúságunk - akik az összes ifjúsági réteg közül a mindennapi élethez talán a legközelebb vannak - szocializmusképe milyennek mondható? Mely tényezők, hatások alakítják tudatukat? A párt munkásjellegének erősítése szempontjából döntő jelentőségű réteg milyen világnézeti, politikai problémákkal küzd?

4. A munkásfiatalok helyzetének jellemzői

A munkásfiatalok a KISZ legnagyobb forradalmi hagyománnyal rendelkező politikai erejét képezik, ők jelentik a munkásosztály utánpótlásának fő bázisát, forrását.

Országos adatok szerint az aktív kereső fizikai dolgozó ifjúság létszáma az iparban és a népgazdasági ágakban összesen 1980-ban - a szakképzettség szerinti megoszlást is figyelembevéve - a következő volt: (26)

Népgazdasági ág	Összes 30 év alatti fizikai dolgozó fő	Szakmunkás fő	Betanított munkás fő	Segédmunkás fő
Ipar	495.650 100 %	260.450 52,5 %	194.500 39,2 %	40.700 8,3 %
Összesen:	1,189.300 100 %	664,450 55,9 %	391.950 33,0 %	132.900 11,1 %

A párt ifjúságpolitikai határozata szellemében: "Az ifjúság munkásokat a tulajdonviszonyok alapján alapvető vonások és a termelésben elfoglalt helye kapcsolják a munkásosztály egészéhez. Azonos helyet foglalnak el a munkamegosztás rendszerében: a munkásifjúság is a társadalom elsőrendő fontosságú termelő területén dolgozik.

A fiatal munkásnemzedék fejlődésének irányát alapvetően a munkásosztály fejlődése határozza meg." (27)

Ezzel kapcsolatban feltétlenül meg kell említeni, hogy a munkásosztály fogalmának és társadalmi szerepének megítélése alapvető stratégiai kérdés, ahogyan erre Kovács Ferenc is utal: A munkásosztály politikai - ideológiai műveltségéről és aktivitásáról szóló könyvében. A következőket írja: "A munkásosztály fogalmának mai értelmezése ugyanis olyan általános elméleti kérdéssel kapcsolatos, amelynek vitája - nem véletlenül - végig húzódik a marxizmus és a polgári - kispolgári ideológiák harcának egész történetén, korszakunkban pedig különösen heves összecsapások tárgya." (28)

A továbbiakban ezt így folytatja: "... vezető szerepe társadalmunkban már mindennapos gazdasági tény is. Társadalmi vezető szerepét közvetlenül elsősorban éppen társadalmilag döntő termelő tevékenysége révén és az üzemi - munkahelyi demokratikus fórumok, mozgalmak, politikai szervezetek működésében való részvételével, munkája tartalmának befolyásolásával gyakorolja." (29)

E vezető szerep államunk alaptörvényében rögzített tény.

Országosan minden második szakmunkás 30 év alatti fiatal. A pályakezdő férfiak 54 %-a tartozik ebbe a rétegbe. A fiatal nők nagyrésze viszont ma már nem betanított,

vagy segéd munkásként kapcsolódik a társadalmi munkamegosztásba, hiszen 47 %-uk szellemi foglalkozású. A szakmunkássá váló fiatalok mintegy harmada alacsony iskolázottságú, szakképzetlen fizikai dolgozó rétegből indul. A segéd- és betanított munkásokhoz tartozik a fiatalok 15 %-a. Náluk a társadalmi hátrányok összefonódva jelentkeznek és alapvetően befolyásolják a társadalmi esélyeket. (30)

A munkásfiatalok legfőbb érdekeik azonossága mellett erkölcsi, politikai magatartásukban, általános és szakmai műveltségükben, érdeklődésükben, a munkahelyhez való viszonyukban, törekvéseik egyrészében - éppen abból adódóan, hogy vannak közöttük szakmunkások, betanított- és segéd munkások - alapvetően különböznek egymástól.

A munkásfiatalok legfőbb jellemzői napjainkban:

- Az ifjú munkások gondolkodásában, tevékenységében általában és alapvetően egyre inkább jellemzővé válnak a munkásosztály pozitív vonásai. A becsületes munka, a rend, a szervezettség igénye egyre több fiatalban fogalmazódik meg. Megértik és támogatják pártunk gazdaságpolitikáját, a gazdaságos és hatékony termelés feltételeinek kialakítása érdekében többségük áldozatokra is kész. Igénylik, hogy részesei lehessenek a döntések meghozatalának, a helyi feladatok, tenniva-

lók kidolgozásának.

- Az ifjuniók döntő többsége tudatosan, kisebb része ösztönösen vallja magáénak társadalmi rendszerünket, természetesnek és megmásíthatatlannak tartja a munkásosztály hatalmát. A termelési, gazdasági feladatok végrehajtása tekintélyes részük számára lelkiismereti ügy. Igénylik a teljesítményekkel arányos ösztönző bérezést, miután ma általános társadalmi gond, hogy bérrendszerünk inkább teljesítmény visszatartásra, mint kiugró teljesítmények produkálására ösztönöz, és ez elsősorban a munkásfiatalokat sújtja.

- Osztályhelyzetük, elhivatottságuk iránt érzett felelősségük azonban csak a legaktívabbakban tudatosodott. Köztük is vannak természetesen kevésbé rendszeresen dolgozók, gyakran munkahelyet változtatók.

- Szocialista tudatuk alakításában ma még nem hasznosul eléggé a forradalmi hagyományok ismerete, példaképeik emlékének ápolása, a gazdag munkáséletek tapasztalatai. Ők sincsenek elzárva a különböző burzsoá ideológiai irányzatok, kispolgári nézetek elől. Meglehetősen nagy részüknél a politikai közéleti tevékenység még nem vált belső szükségletté, úgy vélik, hogy munkájuk elvégzésével teljesítették társadalmi kötelezettségüket, annál többre csak ritkán vállal-

koznak. Mellékes jövedelemszerzés a cél, pályakezdők-ről lévén szó. Az ifjúnok aktivitását gyakran akadályozza a bizalom hiánya, a nevelés és képzés következetlensége, a bizonyítás lehetőségének elégtelensége is.

Ezentúl azzal is számolni kell, hogy ma az aktivitásnak sokkal kevésbé látványos, nagy politikai változásokat eredményező mozgásformái vannak, mint néhány évtizeddel ezelőtt. Ugyanakkor a jelenlévő idősebb generációk emlékei, visszaemlékezései és igen gyakran kritikai megjegyzései nyomán a fiatalokban olyan érzés keletkezik, hogy nekik apáiknál sokkal kevesebb alkotási, közreműködési, részvételi lehetőségük van a társadalom, a gazdasági élet alakításában.

- A közéletben, a gazdasági életben az ifjúnokokra bízott feladatok fontossága és nagysága sokszor alatta marad képességeiknek, szakértelmüknek, rátermettségüknek és döntő többségük munkásosztály átlagát meghaladó általános műveltségének. Vannak azonban köztük olyanok is, akik kellő elméleti és gyakorlati felkészültség hiányában nem tudnak megfelelni a követelményeknek.
- A vállalatok többsége nem fordít megfelelő figyelmet a munkábalépő fiatalok sajátos helyzetére, a velük

való foglalkozásra. Nem érzékelik annak fontosságát, hogy az iskolából kikerülő fiatalnak támogatásra és időre van szüksége a munkahelyhez, a társadalmi szervezetekhez, a vezetőkhez és a munkahelyi közösségekhez fűződő új kapcsolata, megfelelő viszonya kialakításához. A munkahelyi kollektívák sem minden esetben segítik megfelelően az öntudatos munkássá válást, nem is minden esetben érdekeltek ebben. A jó kezdeményezések ellenére nem vált általánossá, hogy az ifjumszervezetekkel megismertessék az üzem, munkahely hagyományait, mozgalmi múltját. A sajátos eszközök (munkaverseny, szocialista brigádmozgalom) sem mindig segíti bennük kialakítani az olyan fontos és nemes munkástulajdonságokat, mint a felelősség, őszinteség, politikai tisztánlátás és elkötelezettség.

II.

A Bács-Kiskun megyében élő ifjumszervezetek helyzete

1. A megye gazdasági, társadalmi, politikai jellemzői

Az ország területének egytizedét kitevő, a Duna-Tisza között elterülő megye az utóbbi évtizedekben jelentős társadalmi, gazdasági, politikai változások színtere volt. Ennek eredményeként a felszabadulás előtt elmaradt agrármegyéből eredményesen fejlődő agrár-ipari terület lett. Itt él az ország lakosságának 5,3 %-a, 564 ezer ember. (31) Az utóbbi időben a népesség stagnál, sőt valamelyest csökkent. A megye népsü-

rősége Somogy megyéhez hasonlóan a legalacsonyabb az országban (68 km²/fő.) (32)

A természeti adottságokból is következően az emberek hat városban és 102 községben élnek, 17,8 %-uk pedig még ma is külterületen lakik (ez a szám 1970-ben 28,5 % volt, innen az elnevezés: "tanyás megye"). A keresők 42 %-a városi lakos és jóval fiatalabb életkorú, mint a keresők 58 %-a, aki falusi lakos és bejáró is gyakran. (33.) Napjainkra a megye gazdasági fejlődésének hatására lelassult, majd megállt egy korábbi tendencia, a fiatalok elvándorlása. Tovább csökken a tanyán és községekben élő, ezzel párhuzamosan növekszik a városokban élő és az iparban foglalkoztatottak száma.

Az utóbbi évtizedben Bács-Kiskun megye gazdasági változásának, fejlődésének megfelelően alakult az aktív keresők osztály- és rétegtagozódása. Kis mértékben növekedett a munkások száma, ma ez 136 ezer fő (beleértendő az építőiparban dolgozók is), csökkent a szövetkezeti parasztek aránya, 64 ezer fő, növekedett az értelmiségi és egyéb szellemi dolgozók száma, 58 ezer fő, valamint a kisárutermelők és kiskereskedők száma 11 ezer fő. (A kisárutermelők és kiskereskedők 24 %-a olyan, aki munkaviszony mellett végzi ezt a tevékenységet. Ez is megyei sajátosság és összefüggésbe hozható

a bejárók kétlaki életmódjával.) Az utóbbi időszakban a külterületeken a munkások aránya jelentősen növekedett, meghaladta a szövetkezeti parasztok számát. Az itt élők túlnyomó többsége fizikai dolgozó. (34)

Tovább javult egy évtized alatt az aktív keresők iskolai végzettsége. A nyolcosztályos általános iskolai végzettséggel nem rendelkezők aránya 51 %-ról 26 %-ra csökkent. A szakmunkás iskolai végzettséggel rendelkezők száma 7 %-ról 17 %-ra, a középiskolai végzettséggel rendelkezők száma 9 %-ról 15 %-ra emelkedett. (35) A nyolcosztályos nem rendelkezők túlnyomó többsége a két alapvető osztályból, a munkások és szövetkezeti parasztok közül kerül ki.

Bács-Kiskun megye az ország legnagyobb mezőgazdasági megyéje, amelynek nemcsak mezőgazdasági termelése, hanem élelmiszeripara is igen jelentős. A megye iparának szocialista fejlődése 1958-ban kezdődött. A megyében ezidő tájt súlyos társadalmi, politikai feszültséget okozott a mezőgazdaságból felszabadult munkaerő megyén belüli foglalkoztatásának megoldása. Jelentős tömegek, tízezrek költöztek el, vagy jártak más területre dolgozni. Az 1960-as évek közepén ipari üzemek, gyáregységek, telephelyek létesítésével, felújításával új munkahelyek szerveződtek. Az ipartelepek

száma ma a megyénkben 440. A kis- és középüzemi nagyság a jellemző. Jelentős az olyan gyárak, leányvállalatok száma, amelyeknek központja Budapesten van. Ez gyakran teremt olyan helyzetet a döntések, feladatok meghatározásakor, ami e vállalatok számára előnytelen (például kevesebb fejlesztési lehetőséget kapnak). Az új munkahelyek technikai felszereltsége, műszaki fejlettsége, szociális létesítményekkel való ellátottsága általában jó. Jelentősnek mondhatók az elért eredmények a termelésben.

"Összességében a megye iparának termelése és árbevétele az országos átlagot meghaladóan növekedett (1980-ban 1,5 %, 1981-ben 2,7 %, 1983-ban 4,0 %). A termelés növekedése a munkatermelékenység növekedéséből származik. Sikeres erőfeszítések történtek az anyag- és energiaráfordítások mérséklésére. A vállalatok termeléspolitikája piacérzékenyebbé vált." (36) Kiemelést érdemlő vállalatok a megyében: FÉMMUNKÁS Vállalat, Április 4 Gépipari Művek, Lajosmizse Vízgépészeti Vállalat, Kismotor- és Gépgyár 5.sz. Bajai Gyára, stb... Az irányítási rendszer korszerűsítése következtében a megye ipara több önálló gazdálkodó rendszerrel gyarapodott.

A megye ipara foglalkoztatja a keresőképes lakosság több mint 40 %-át, megközelítően 65 ezer főt. Ez a szám azonban egyre csökkenő tendenciát mutat, mert mind többen

tevékenykednek az állami gazdaságokban, mezőgazdasági szervezetekben, ÁFÉSZ-eknél létesített ipari üzemekben. Az iparban lévő fizikai dolgozók 46 %-a szakmunkás, 40 %-a betanított, 14 %-a segédmunkás. (37) A megye munkásosztálya elsőgenerációs, ebből adódóan többségében fiatalokból tevődik ki. A munkások kisebb hányada az, amely munkásszármazású, és megőrizte, illetve otthonról hozta a szakma szeretét. A megye munkásainak jelentős hányada ma már nem mezőgazdasági dolgozó, de még nem is igazán munkás, átmeneti életformában, életforma változásban él. Tanyáról, faluról jár be és mezőgazdasági tevékenységet is folytat. Ez azonban nem jelenti azt, hogy munkájának technikai szintje, munkaszeretete és fegyelme jelentősen különbözne a munkáscsaládból származókéétól, hiszen sokan dolgoznak a háztájiban precíz eszközökkel, vegyszerekkel. Közösségi aktivitásuk is jelentős.

A társadalom számára értékes munkát, annak kibontakozását, a szilárd munkafegyelmet, több tényező nehezíti, illetve akadályozza azonban az üzemekben, vállalatoknál. Ilyenek: az anyagi- erkölcsi érdekeltség alacsony foka, anyaghiány, az értékesítési piac gondjai, valamint a munkaszervezés zavarai. A munkások sok helyen képességük alatt teljesítenek, az egyenlősdi sérti őket. Nehezményezik, hogy a pénz és árúviszonyok között nem érvényesül a különböző munkáért, különböző

bér elve. Ugy érzik gyakran hiányzik a jó munkát végzők megbecsülése.

2. Az ifjумunkások aránya, helyzete, törekvései a megye ipari munkásságán belül

Bács-Kiskun megyében a dolgozói területen 67.677 fő fiatal (30 év alatti) tevékenykedik. A mezőgazdaságban 24.729, (36,5 %) az iparban 15.057 fő (22,2 %), + építőiparban 19.428 fő az ifjумunkások száma. (38) Minden ötödik fiatal tanyáról, községekben jár be a munkahelyére. Az országosan érzékelhető tendenciák nálunk is hatnak az iparban dolgozó ifjумunkások körében. Például a teljes foglalkoztatás mellett ma egyre több fiatal keres nem fizikai jellegű munkát. Különösen igaz ez a betanított- és segédmunkásokra. Ezzel együtt a fiatalok körében számos fizikai foglalkozás - elsősorban a kedvező kereseti lehetőségek miatt - folyamatosan felértékelődik. Ritkán vállalnak azonban olyan fizikai elfoglaltságot, ahol kevés pénzért sokat kell dolgozni.

Rétegződésüket tekintve a megye iparában dolgozó ifjумunkások közül 8.505 fő szakmunkás, 4.508 fő betanított munkás és 2.044 fő segédmunkás. (39)

Amellett, hogy a segéd- és betanított munkások iránti kereslet tartós, megfigyelhető, hogy a szakmunkás munkakörökben a gazdálkodó szervezetek a szakmunkásképző intézetet végzett fiatalokat alkalmazzák szívesen, mert azok betanítása kevés gondot igényel. Gyakran azonban olyan feladatokat adnak nekik, amelyek a segédmunka szintjén is elvégezhetőek. Ez elkedvetleníti a fiatalokat és megkérdőjeleződik bennük, hogy akkor miért tanultak három évig, ha csak ilyen tevékenységre tartják őket alkalmasnak.

Az ifjómunkások elhelyezkedése zavartalan.

A megye közvéleményében javult és pozitív irányban változott az ifjúság megítélése. Az ifjómunkások értékelésében is a felnőttek azt tartják ma alapvetőnek, hogyan tanulnak, élnek, dolgoznak, miként teljesítik kötelességeiket és milyen a környezetükhöz való viszonyuk.

A bérek, keresetek és teljesítmények szorosabb kapcsolatának megteremtése náluk is általánosan megfogalmazott igény. Országosan megfigyelhető, hogy a bérek és keresetek az utóbbi években egyre nagyobb mértékben függenek az életkortól. A megyében ez inkább a prémiumok és jutalmak elosztásánál igaz. Ezzel együtt a fiatalok egyre nagyobb mértékben igénylik a teljesítmény szerinti bérezést. A pályakezdő szakmunkások át-

lagbére 2.000 Ft és 3.700 Ft között van, ennél magasabb az ugynevezett "divat szakmákban" tevékenykedőké. A segéd- és betanított munkások gyorsabban érik el csoportjuk átlagos kereseti szintjét, mint a szakmunkások. (40)

B é r	30 év feletti	30 év alatti
1500 Ft és kevesebb	185 fő	110 fő
1501 - 2000 Ft	325 fő	196 fő
2001 - 3000 Ft	2.932 fő	1.334 fő
3001 - 4000 Ft	6.366 fő	2.362 fő
4001 - 5000 Ft	6.992 fő	1.876 fő
5001 - 6000 Ft	3.482 fő	932 fő
6001 - 7000 Ft	1.544 fő	464 fő
7001 - 8000 Ft	699 fő	160 fő

Várhatóan pozitív módon befolyásolja az ifj munkások teljesítményét és közérzetét is ha az MSZMP KB 1984. április 17-i határozata értelmében a vállalatok megteszik a szükséges intézkedéseket a következők figyelembevételével: "Gazdasági céljaink elérésének fontos feltétele, hogy a társadalmi és erkölcsi megbecsülés, az anyagi érdekelttség egyaránt a teljesítmények növelésére ösztönözzön. A keresetek jobban fejezzék ki a tényleges teljesítményeket. Ehhez tovább kell fejlesz-

teni a keresetszabályozási, valamint a vállalati belső érdekeltségi rendszert. A teljesítménytöbblet járjon együtt arányosan nagyobb keresettel. A bér, illetve keresetszabályozás továbbfejlesztésével is elő kell segíteni az elosztás szocialista elvének következetesebb érvényesítését, az egyenlőségi szemléletének és gyakorlatának visszaszorítását." (41)

A Bács-Kiskun megyei viszonyokra is igaz, amit Héthy Lajos - Makó Csaba a "Munkásmagatartások és a gazdasági szervezet" c. munkájukban a következőképpen fogalmaztak meg: "A munkások teljesítménnyel és bérrel kapcsolatos magatartására az üzemen kívüli anyagi-gazdasági körülményeken túl a tudati, társadalmi környezet is hat. Miután az ifjúmunkások jelentős része bejáró, így a falu társadalmához és annak sajátos értékrendjéhez való kötődés bennük igen erős, a pénznek mint presztizs szimbólumnak, szinte mítosza van náluk." (42)

A fiatalok anyagi helyzetével kapcsolatban náluk is a fő feszültséget az jelenti, hogy keresetük a családapításhoz, lakáshelyzetük megoldásához általában nem elégséges. Igen fontos tényezők ilyen szempontból az egyéb jövedelem-szerzési lehetőségek, valamint a családi háttér. Megyénkben a fiatal házaspárok megközelítően egyharmada nem rendelkezik önálló lakással, a szüleinél, illetve albérletben lakik. Az elmúlt öt éves terv-

időszakban a fiataloknak juttatott lakások aránya megfelelt az igénylőkön belüli arányoknak.

Például annak ellenére, hogy Kecskeméten, a megyeszékhelyen - ahol igen nagy hangsúlyt kapott a fiatal házások, különös tekintettel a fizikai dolgozók lakáshelyzetének megoldása, - hiszen a tanácsi elosztás körébe tartozó lakások 45-50 %-át ők kapják - a következő a helyzet: Itt él 35.993 olyan 35 év alatti fiatal (43), akinek lakásgondjai lehetnek és vannak is. 1982-ben a városi tanács illetékes osztálya 5.533 igénylőt tartott nyilván, ebből 1.407 fiatal házaspár, 3.409 fizikai dolgozó család volt. 1982-ben a tanács által elosztott lakások száma 945 db volt, ebből 385 fizikai dolgozó és 437 fiatal munkás kapott otthont. (A fiatal fizikai dolgozók számánál nagy az egybeesés.) (44) Lakásvásárláshoz sokan kaptak vállalati kölcsönt, részesültek munkáslakás építési kedvezményben. Voltak, akik családiház építéssel oldották meg gondjaikat. Kecskeméten Ifjúházak Otthona épült.

Emellett a Kecskemét Városi Tanács a következő módon segíti a fiatalokat:

- "- az igénylési letét befizetésénél az egy évnél régebbi ifjúsági takarékbetéttel rendelkező fiatalok az igényelt lakás nagyságától és típusától függet-

lenül egységesen 3.000 Ft-ot fizetnek;

- az OTP az ifjúsági takarékbetét összegét igénylési letétként elfogadja, s a tanácsok lakásügyi hatóságai részére - befizetés teljesítése nélkül - a szükséges igazolást kiadja;
- új "Fiatal Házak Otthonának" építésére kerül sor - 281 lakás kialakításával;
- felépítik a Nugdíjasok Házát, az ilyen módon felszabaduló lakások döntő többségét fiatalok részére fogják kiutalni;
- olyan lakástípusok kialakítását tervezik, amelyek lépcsőzetesen, saját erőből tovább bővíthetők;
- 1983. II. félévétől a városi tanács olyan szociális alapot képez, amelyből nagyobb összegű támogatás biztosítható a különösen rászorulóknak;
- az egyedi családiház építés változatos formáihoz igazítva széles körű a telekkínálat helyben, közművesítettségi fokban és árban nagymértékben differenciálva;

- támogatják az OTP által anyagilag finanszírozott "kalács rendszerű" építési formát. (45)

Ennek ellenére nagyon sokan kilátástalannak vélik lakásgondjaik megoldását. A jelenlegi lakásáruk mellett elképzelhetetlennek tartják, hogy önállóan képesek legyenek előretemteni a lakásvásárláshoz szükséges indulótőkét. A saját erőből történő otthonteremtés igen komoly próbatétel, amely hosszabb időn át kedvezőtlenül érinti életmódjukat, családi életüket, negatív hatást gyakorol tudati állapotukra, közéleti beállítódásukra. Így a mozgalmi munka helyett kiegészítő tevékenységet vállalnak, illetve elfordulnak azoktól a szervezetektől, amelyek nem tudnak ilyen jellegű gondjaik megoldásához segítséget nyújtani.

Jelentős többletmunkát vállalnak saját életszínvonaluk javítása érdekében, gazdasági munkaközösségekben - a megye iparában 289 új típusú gazdálkodó szervezet van, amelyben igen sok fiatal tevékenykedik - vagy részművelésben, szerződéses állattenyésztésben dolgoznak. (46) Többen közülük túlóráznak, ipari szolgáltatási feladatokat vállalnak, ingáznak. Ezért aztán gyakran csak annyi szabadidejük van, amennyi elhasználódott erejük pótlásához szükséges. Közülük kerülnek ki azok, akik kimaradnak a politikai, kulturális életből a munkahelyen és a lakóhelyükön egyaránt. Kevés idejük jut

a pihenésre, a mozgalmi tevékenységre, a művelődésre, a társadalmi munkára.

Megyei sajátosságként kell megjegyezni, hogy a néhány nagyközségben élő ifjumunkások lakáshelyzete nem annyira kilátástalan, mint városi társaiké. Magyarázható ez egyrészt a kiegészítő munkavégzési lehetőségeik szélesebb körével, valamint a nagyobb mértékű szülői támogatással. Ugyanakkor sajátos ellentmondásként azt is figyelembe kell venni, hogy falun, községekben kevesebb, sőt elenyészően kis számban épülnek csak tanácsi, illetve OTP beruházásban lakások. Várhatóan tovább nehezíti a helyzetet, hogy a jövőben a magánérs lakásépítésre helyeződik a hangsúly. Ehhez azonban - már ma dolgoznak ezen a tanácsok - közművesített telkekkel, fokozottabb vállalati támogatás biztosításával kell segítséget kapniuk az önálló életkezdés küszöbén álló fiataloknak.

3. Az ifjumunkások részvétele a gazdasági munkában

Az ifjumunkások részesei a megye eddigi gazdasági eredményeinek. Döntő többségük munkájával, egyre emelkedő színvonalú felkészültségével, ötleteivel hozzájárult a népgazdasági tervek teljesítéséhez, környezetkimélő és energiatakarékos technológiák bevezetéséhez, korszerű termelési eljárások kidolgozásához, a munka termelékenységének növeléséhez. A körükben is népszerű: újító

mozgalom, Alkotó Ifjúság Pályázat, a KISZ Radar. Az ifjúsági újíttási napok és hónapok segítették, és segítik alkotó, újító kedvük kibontakoztatását. E területen gátló tényező a nem megfelelő ösztönzési rendszer és időnként a fiatalok szemléletmódjával is gondok vannak.

Miután megnőtt az értéke a fiatal, magas szakmai képzettséggel rendelkező, univerzális szakembereknek, egyre többen tanulnak közülük, a segéd- és betanított munkások egy része is a szakképesítés megszerzésére törekszik. Képzésükben ma még számos probléma adódik. Szakmai, politikai felkészültségükről különféle versenyek, vetélkedők (pl. "Ki Minek Mestere?", "Kiváló Ifju Szakember") keretében évről évre számot adhatnak. Példamutatóan vesznek részt a szocialista munkaversenyben, kitartóan dolgoznak a szocialista munkaversenyben, lelkesen dolgoznak a szocialista, illetve kiváló cím elnyeréséért. A megye 5.562 szocialista brigádjából 351 az ifjúsági brigád, a brigádtagok 40 %-a 30 éven aluli fiatal. (47) Ezek a brigádok élenjárnak a termelési feladatok megoldásában és az újító mozgalomban, bölcsődéket, óvodákat, iskolákat, nevelőotthonokat patronálnak, kiveszik részüket a munkahely és a lakóterület építéséből, szépitéséből is.

Az elmúlt években több nagy jelentőségű védnökséget vállaltak, például a bajai Húskombinát, a kecskeméti

680 ágyas Megyei Kórház, a megyei Postaközpont építése és mezőgazdasági kampánymunkák során. Gazdasági haszna mellett a tudatformálás szempontjából is jelentős társadalmi munkaakciókat végeztek, példamutatóan több százezer munkaórában.

4. Az ifjúnokások szocializmussal való azonosulását befolyásoló tényezők, különös tekintettel a társadalom azon intézményrendszerére, amely közvetlenül hivatott az ifjúság nevelésére

a./ Az ifjúnokások nevelése szempontjából alapvető társadalmi egységek hatása:

- A család a társadalom olyan alapegysége, amely semmi mással nem helyettesíthető szerepet tölt be a gyerekek és fiatalok nevelésében, ezért meghatározó jelentőségű intézménye. A legközvetlenebbül és legszemélyesebb módon segíti abban a fiatalt, hogy bekapcsolódjon a társadalmi folyamatba, hogy érvényesülni tudjon, megtalálja helyét a világban.

A család és a rokonság olyan érzelmi és tudati környezetet jelent, amely állandóan és tartósan fejt ki hatást az egyénre, egyben a társadalmi folyamatosság biztosítója is. Segíti a gyermeket és fiatalt a közösségi érzelmek elsajátításában, az értékek, élet-

módminták kialakításában, befolyásolja pályaaorientációját, a pályakezdés és az önálló életkezdés körülményeit. Számos esetben a családban meglévő anyagi, műveltségi, mobilitásbeli előnyök vagy hátrányok meghatározó jellegűek a fiatal további életére, "átöröklődnek".

A családban sajátítják el az utódok a társadalmi együttélés alapvető normáit, ismerkednek meg azokkal a történelmi, erkölcsi értékekkel, amelyek megalapozzák politikai meggyőződésüket, hazaszeretetüket, munkához való viszonyukat, tehát érték közvetítő és modelladási funkciója van. A szülők időnként megfélemednek arról, hogy éppen a leírtakból következően gyermekük számára minden vonatkozásban példaképek, véleményük, megnyilatkozásaik orientálják a családban felnövekvő fiatal társadalomhoz való viszonyát.

Napjainkban a felgyorsult élettempó, a nők teljes foglalkoztatottsága, az ingázás és a gyakori túlmunka, valamint a szülők nagyfokú elfoglaltsága, a családi terhek egyenlőtlen megoszlása, a hagyományos életvitel és formák átalakulása, nagymértékben lecsökkentette a gyerekekkel, fiatalokkal otthon eltölthető időt. Mindezek hatására mérséklődött a család nevelésben betöltött szerepének súlya, tagadhatatlan a családi kohézió lazulása, a családon belül

tapasztalhatók generációs konfliktusok, kommunikációképtelenség.

A gyerekekkel, fiatalokkal való foglalkozás tovább szűkül azáltal, hogy nem vonják be őket eléggé a családon belüli munkamegosztásba, a gondok megoldásába. Ez pedig már gyermekkorban kialakíthatná azt a tudatot, hogy csak munkával lehet jogokat szerezni, és a problémákat nem megkerülni, hanem megválaszolni kell.

Vannak olyan családok is, amelyek az életfeltételek biztosításán túl nem fordítanak kellő gondot a fiatal erkölcsi, szellemi fejlődésére, társadalmi életére, elhanyagolják tanulmányi és más munkájának számonkérését. Gyakran magukra maradnak e fiatalok problémáik megoldásával, egyrésztük nem kap megfelelő indíttatást a közösségi magatartáshoz sem. Ez annál is inkább gond, hiszen döntően a családon múlik, hogy a fiatalok megtanulják reálisan szemlélni a világot, megértsék jelenségeit, megtanuljanak közösségben, közösségi módon élni, gondolkodni.

A családok egy része a nevelési feladatokat döntően áthárítja más intézményekre (óvoda, iskola). A csa-

ládi háttér problémáit jelzi, hogy különösen me-
gyénkben megnőtt a veszélyeztetett gyerekek és a
fiatalkorú bűnözők száma. Bács-Kiskun megyében
1981-ben összesen 1.653 fiatalkorú, illetve fiatal
felnőtt követett el bűncselekményt. Az 1982-es
adatok szerint miközben a bűnelkövetők száma megyei
szinten összesen csökkent, a fiatalkorú elkövetők
aránya 9,3 %-ról 10,6 %-ra emelkedett. A felnőttko-
rúaknál a 10 ezer lakosra jutó bűnelkövetők száma
82, a 10 ezer fiatalkorú lakosra 180 hasonló korú
elkövető jut. E fiatal emberek 49 %-a munkásszülők
gyermeke, állami gondozott és különváltan élő szülők
gyermeke pedig 37 %. Döntően olyan családok gyerme-
keiről van szó - ingázók, hétközben munkásszállón
élők - akik nem tudják, vagy nem akarják betölteni
azt a szerepet, amely gyermekük erkölcsi fejlődése
szempontjából kívánatos lenne. (48)

Ezen túl rendkívüli mértékben túlteng a fiatalok
gondolkodásában az anyagiasság. A felnőttek gyakran
az illúzióikat is átörökítik a fiatalokba. Például,
hogy a szocializmus egyenlő kevesebb munka, könnyebb
élet. Emellett gyakran hiányzik az a biztos érzelmi
háttér, amely képessé tenné a fiatalokat a konfliktusok
leküzdésére és vállalására. A szülők elveszett
álmaikat a gyermekeikben szeretnék megvalósítani. Ezt

azonban jelentősen nehezíti, hogy - Gázsó Ferenc korábban idézett tanulmánya szerint - a társadalmi mobilizáció lelassult és ez új konfliktus helyzeteket eredményez korlátokat szab a szülők elképzeléseinek.

Amint arra már korábban is történt utalás Bács-Kiskun megye munkásosztálya elsőgenerációs, tehát viszonylag kevés az olyan fiatalok száma, akik munkáscsaládból származnak és otthonról hozták magukkal a munkásosztályra jellemző osztályöntudatot, az ipari munkahely szeretetét, a közösségben végzett munka felelősségének érzését, és megfelelő otthoni indíttatást kaptak a közéleti, politikai tevékenységhez.

A falun és városban egyaránt átalakulóban van a családok értékrendje és életmódja. A családi környezetből azonban a városban élő fiatalok mégis több biztos támpontot, fogódzót kapnak a társadalmi, politikai kérdésekben való eligazodáshoz, mint falun élő, vagy onnan bejáró társaik.

Jelentős azoknak az ifjúnak a száma, akik falusi családból származnak. Rájuk egyszerre hat a falu és a város. Az ingázó munkások olyanok, akik tudatosan vállalják a kétlaki életformát, a városi

iparban dolgoznak, de falun élnek és szabadidejük egy jelentős részében a mezőgazdasági termelésből is részt vállalnak. Szükséges azonban megjegyezni, hogy a falu nem jelent eleve alapvetően hátrányt a ma fiataljai számára, a szellemi, vagy magasabb képzettséget igénylő tevékenységhez. A bejárók között jelentős számban vannak értelmiségiek és jól felkészült szakmunkás fiatalok is. A fent említett hatásokkal, tényezőkkel azonban különösen az ifjúság munkások esetében számolni kell.

Rájuk ma még nagymértékben hat lakóhelyük szelleme, polarizált értékekkel találják magukat szemben, akik a szüleik értékrendjét sajátítják el, de a munkahelyen is szeretnék mielőbb beilleszkedni. Nem könnyű számukra a beilleszkedés, az ismeretszerzés, a pihenés, szórakozás sokszínű lehetőségeiből maradni ki. Városi társaiknál lényegesen nagyobb hatással van rájuk a családok individualizálódása, időnként tapasztalható egoizmusa, a minél több pénzszerzés igénye.

Bizonyos területeken különösen a nagyszülők hatására a vallásos ideológia is tért hódít körükben. A szülők, nagyszülők többsége ugyanis még vallásos nevelést kapott, amelynek hatása ma is érzékelhető. Számos esetben előfordul, hogy a családot alapító

fiatalokat anyagi javak (családiház, személygépkocsi) kilátásba helyezésével kényszerítik egyházi esküvőre, úgy is mondhatnánk, hogy "ideológiai zsarolást" folytatnak ellenük. Ezentúl náluk is helytállóak a következő megállapítások:

"Ma is etikai motívuma a vallás társadalmi hatásának, hogy a valláserkölcshagyomány által szentesített normái stabil megatartásszabályozó erőt jelentenek, s ezek "örök", időtlen érvényességük révén főleg zártabb, falusias közösségek szerkezetében érvényesülnek. A valósághoz való megismerő viszony, az ismeretelméleti motívum szempontjából a vallás ott jelent fogódzót, ahol a tudomány fehér foltot hagy, illetőleg - és ez bizonyára jelentősebb -, ahol a szaktudományos és a filozófiai magyarázat feldolgozása komolyabb szellemi erőfeszítést igényel. A közvetlen, gyakorlati szükségletekhez kötődő gondolkodás és ennek igénytelensége szívesen megelégszik a külső erő, az isteni teremtés magyarázatával." (49)

"... nincs ma Magyarországon kockázatmentesebb megnyilvánulása a fennállóval való szembenállás fiatalokra oly jellemző kifejezési vágyának, mint a vallásosság. Másrészt, és ez a lényegesebb, megjelenik ebben a vallásosságban a közösségkeresés, a

közösség, a társaság, a meghallgatás, az emberi figyelem iránti vágy, amelyet a formális intézmények oly kevésbé tudnak kielégíteni." (50)

A tulajdonviszonyok forradalmi átalakulása - tekintettel arra, hogy Bács-Kiskun megye agrár megye volt - a magántulajdon és a kisparaszti tulajdon megszűnése megrázkódtatásokat okozott. A falun élő, mezőgazdaságban dolgozó nagyszülők ennek részesei voltak és ez szemléletükre, gondolkodásmódjukra, a szocialista tulajdonnal kapcsolatos viszonyulásukra döntő hatást gyakorolt. Ezáltal még napjainkban is - korábbi életmódjukból következően - egyfajta értékrendet, normarendszert közvetítenek ifjúságuk unokáik felé. Ez sok esetben nehéz helyzetbe hozza az üzembebejáró fiatalot, tekintettel arra, hogy mást lát és hall otthon, és megint mást az üzemben.

- Az iskola, a nevelés, a társadalmi beilleszkedés, az ifjúság szocializmussal való azonosulásának alapvető intézménye. Helytállóak ma is Leninnek azok a gondolatai, amelyeket 1920-ban az ifjúsági szervezetek feladatairól mondott: "... az ifjúság feladatát általában, a kommunista ifjúsági szövetségek és mindenféle más szervezetek feladatait pedig különösképpen egyetlen szóval lehet kifejezni: a feladat az, hogy tanuljanak... az ifjúsági szövetségnek és általában

az egész ifjúságnak, amely át akar térni a kommunizmusra, a kommunizmust kell tanulnia..."(51)

A munkára nevelésben-a munkamegosztás adott fokán végzendő szakmai munkára való felkészítéssel együtt- valamennyi iskolatípus közül a szakmunkásképzés teszi a legtöbbet. Mint oktatási rendszerünk szervező része az általános iskolára ráépülő, úgynevezett befejezett középiskola, a munkásutánpótlás bázisintézménye. Az elmúlt két évtizedben a szakmunkásnevelés társadalmilag meghatározott célja minőségileg nem különbözött az adott iskolafokok és iskolatípusok céljától. A szakmára nevelés azonban pedagógiai értelemben csak elviselt, a szakmai közvélemény által pedig el nem ismert tevékenység még ma is.

A megyében működő szakmunkásképző intézetek profilja az utóbbi években több olyan szakmával egészült ki, amely többnyire vállalati, üzemi szakmunkásokra épült. Azonban ma is jelentős az eltérés a pályaorientáció és a gazdasági szükséglet, a beiskolázás és a végzett szakmunkás ugyanazon munkakörbe való beállításában. A gyakori pályaelhagyások és módosítások mellett a végzettségnek nem megfelelő munkavégzés is jellemző ma.

A hiányszakmák gondjainak csökkenését a fejlesztési, beiskolázási lehetőségek csak részben oldják meg. Ugyanakkor a divatos szakmák iránti tanulói és szülői érdeklődés, a várható jó kereseti lehetőségek, a munkakörülmények és a pályaválasztási tanácsadás sokszor mechanikus sematizmusa meghatározó.

A szakmunkásképző intézmények, mint ráépülő és közbülső iskolafokozatok napjainkban Bács-Kiskun megyében is társadalmilag, politikailag fontos, több évet át-fogó beiskolázási, képzési feladatokat is vállalnak, (például a demokratizációs hullám lecsendesítése).

Az intézmények telítettsége 100,4 %, ezen belül az ipari, építőipari ágazatban 102,9 %, mezőgazdasági 93,8 %, kereskedelem-vendéglátóipari 96,4 %. Megyénkben az általános iskolákból kikerülő továbbtanulók 91-92 %-ának a legszélesebb sávot a szak-képzés biztosítja. A szakmunkásképző intézményekben tanulók létszáma az utóbbi három évben dinamikusán emelkedett. Amíg a statisztika tanúsága szerint az 1980/81-es tanévben 8.865 fő tanult ezekben az intézményekben, addig az 1983/84-es tanévben ez a létszám 10.191 főre emelkedett. (52)

A szakmunkásképző intézetek típusai jól tükrözik a megye gazdasági igényeit, hiszen a 17 intézmény kö-

zül 3 mezőgazdasági, 4 kereskedelmi és vendéglátóipari, egy egészségügyi és 9 mezőgazdasági-gépeszeti, illetve ipari szakmákra képez. Jelentős az itt folyó pedagógiai, szakmai munka, hiszen ettől is függ a megye iparának, mezőgazdaságának, a munkásosztály létszámának növekedése, szakmai szintje, szocialista életformájának kialakulása.

Ezek az intézetek oktató-nevelő munkájukkal a szocialista erkölcsi tulajdonságok kialakítására, a politikai és szakmai ismeretek megalapozására, illetve bővítésére, a marxista-leninista világnézet megerősítésére és mindazon képességek, készségek, szokások kifejlesztésére törekednek, amelyek a teljes, tartalmas emberi élethez, a munkában való helytálláshoz és a világban való eligazodáshoz szükségesek.

Egyre gyakrabban vetik fel - mindezek ismeretében is - szakmai körökben, hogy korszerűsíteni kellene a szakmunkásképzés jelenlegi rendszerét, hiszen gyakran úgy tűnik, hogy a múltban élve, a jelenben nevelve akarunk a jövőre felkészíteni. Vannak olyan szakmák is, amelyek alapfogásának elsajátításához három évnél kevesebb idő is elegendő lenne. Tapasztalható az is, hogy miután kevés korszerű tanműhely áll a szakmunkásképzés rendelkezésére, a kikerülő szakmunkások nem minden esetben rendelkeznek a leg-

korszerűbb szakmai ismeretekkel és ez jelentős mértékben megnehezíti munkahelyi beilleszkedésüket.

A szakmunkástanulók életének, helyzetének meghatározó sajátossága, hogy bár alapvetően tanulók, mégis sok vonatkozásban már dolgozóknak is tekinthetők. Ez a kettősség kihat tanulmányi és mozgalmi munkájukra is. Többségük tudatosan készül választott pályájára, ennek eredményeként egyre felkészültebb szakmunkások kerülnek a megye ipari üzemibe. Ebben jelentős szerepe van az iskolákban kibontakozó brigádmozgalomnak is.

Sokan viszont - főként a közismereti tárgyakból - már a tanulmányok elején lemaradnak, megbuknak és ezt követően lemorzsolódnak. Az 1982/83-as. tanévben ez a szám 473 fő volt, az ipari szakmunkástanulók közül 345 fő hagyta abba tanulmányait. A bukáások alakulása is az ipari szakmunkásképzőkben a legmagasabb. A vonatkozó tanévben összesen megbukott 1.118 fő, ebből ipari szakmát tanuló 845 fő.

(53) Nem kevés azoknak a száma sem, akik a szakma alapfogásainak ismeretében már nem tartják szükségesnek a közismereti tárgyak folyamatos tanulását, s így hiányos általános műveltséggel kerülnek ki az iskolából. Az sem egyedi jelenség, hogy egy-egy harmadéves tanuló alkalmi munkával annyi pénzt ke-

reshet, mint egy kezdő üzemi munkás fizetése és ezzel helytelen értékrend kialakításához szolgáltat példát.

Nem lehet azonban megfeledkezni arról sem, hogy a munkásutánpótlás kiválasztása ma a tanulmányi eredményekben kifejezésre jutó teljesítmény alapján történik. Ebben a szelekciós folyamatban a szakmunkáspályára irányítás sajnos összekapcsolódik a gyengébb tanulmányi eredménnyel, a megyei művelődésügyi osztály statisztikája szerint 2,75 - 3,5 közötti átlagok a jellemzőek. (54)

A közvélemény még ma is azt tartja, hogy aki nem jeles tanuló az menjen szakmunkásképző intézetbe és dolgozzon. Tovább bonyolítja és nehezíti a helyzetet, hogy az iskolákban más társadalmi indítást adnak a közismereti tárgyakat oktatók, a szakelmélet tanárai, és megint más értékrendet, magatartási normákat közvetítenek a szakoktatók, a szakmunkások, a szocialista brigádok és megint másokat a család.

Ilyen háttérrel meglehetősen sok nehézséget jelent számukra a szocializmusról tanultak és a munkahelyeken, a mindennapi életben tapasztalt valóság

közötti vélt, vagy valós ellentmondások problémája. Döntő többségüket érdeklik az aktuális események, de inkább a technikai, műszaki tudományos élet újdonságai felé fordulnak figyelemmel, kevésbé érdekli őket a külpolitika, belpolitikánk kérdései és időnként érzéketlenek gazdaságpolitikai kérdések iránt is. Helyenként nem jut elegendő figyelem arra, hogy a munka jellege, tartalma az a tényező, ami a legerősebben befolyásolja a fiatalok azonosulását munkájukkal és alakítja azt a folyamatot, amelynek során a munka a legemberibb szükségletté válik.

Tovább nehezíti a helyzetet, hogy az üzemek egyrésztében nem foglalkoznak megfelelően a szakmunkásképzéssel, sokszor csak kiegészítő, illetve kiegészítő munkaerőnek tekintik a tanulókat, anyagilag sem érdekeltek az utánpótlás nevelésében. Szerencsére vannak jó és követendő példák is, a szakmunkásképző intézetek és üzemek, valamint vállalatok sokoldalú kapcsolatára. Ezekben a helyeken ma már az együttműködés nemcsak a szakmai képzésre, közhasznú munkavégzésre terjed ki, hanem a mozgalmi, politikai, kulturális, köznevelődési, sport és egyéb tennivalók széles körét, a személyiség sokoldalú fejlesztésének feladatát is tartalmazzák.

Ezek a helyeken az ifjómunkás-jelöltek e kapcsolatok segítségével meghatározó jellegű tapasztalatokat szerezhetnek a munka embertformáló, értékalakító és társadalmi szerepéről. Megismerkedhetnek az üzemi közélettel, a mozgalmi szervek tevékenységével, a vállalatok hagyományaival és törekvéseivel, a munkaerkölcs, a munkafegyelem jellemzőivel, valamint a munkásközösségekkel.

b./ A megye üzemeiben az ifjómunkások helyzetének jellemzői

A munkássá válás folyamata a pályaválasztással kezdődik, a legtöbb esetben a szakmunkásképző intézet elvégzésével folytatódik, majd következik a munkahelyi beilleszkedés, az ifjómunkássá válás. Az ifju ember munkábaállása jelentős állomás, amely minőségi változást eredményez korábbi társadalmi helyzetéhez viszonyítva, hiszen a tanulóból dolgozó, az eltartottból kereső lesz. A beilleszkedés számos konfliktus helyzetet rejt magában.

A munkába álló számára mindenképpen egy ismeretlenbe való lépésről van szó még akkor is, ha korábban a gyakorlati foglalkozásokra kijárt társaival az üzembe, vagy üzemi tanműhelybe. A szakmunkásképző és a gyár között tehát a felkészülési folyamat és a

teljesítési folyamat között olyan strukturális különbség van, ami lényegi a fiatalember számára. A különbség oka: az iskolában a tanulók egyenrangúak, ugyanakkor a munkahely strukturájában sokkal differenciáltabb pozíciók vannak, mert önmagában a termelésben közvetlenül résztvevő személyek is a munkamegosztás különböző hierarchikus pontjain helyezkednek el.

A munkahelyeken támasztott követelmények lényegesen tagoltabbak, differenciáltabbak az iskolaiaknál. Ezeknek a követelményeknek koránt sincs annyira "feladatarcuk", mint az iskolai elvárásoknak. Ezentúl a fiatal egy stabil iskolai közösségből egy új munkahelyi közösségbe kerül, amelyet meg kell szoknia. A munkahelyi beilleszkedés, amely kritikus életszakasz, gyakran egybeesik az önálló életkezdés, esetleg a családalapítás problémáival. Mindezek együtt jelentősen megnehezítik a pályakezdő munkásfiatal életét.

Az iskola és a munkahely nemcsak strukturálisan és egyenlőségi viszonyait tekintve különbözik egymástól, hanem értékorientációját tekintve is. Mind az iskola, mind a munkahely teljesítménycentrikus, ez azonban különböző minőséget jelent. Más teljesítményt ismer el az iskola és más az a teljesítmény,

amelyet a munkahely vár el a beilleszkedő fiatal-
tól.

- Az üzemi környezet - legáltalánosabb összetevőire bontva - a technológiai, termelési folyamatokból, vállalati szervezetből, a párt és az ifjúsági szervezetekből, valamint a szakszervezetből áll. Az üzemi szervezeteknek ezek a részlegi együttműködésükkel, vagy konfliktusaikkal, egyenlő vagy eltérő, egymást erősítő vagy gyengítő elvárásaikkal, követelményeikkel alapvetően befolyásolják a munkások egyéni sajátosságokon is alapuló viselkedését és alakítják a jellegzetes munkásmagatartásokat.

A munkahelyi, vállalati beilleszkedés a következőt jelenti: a termelésben való megfelelést, helytállást, az ott dolgozókat jellemző magatartás, valamint a munkavégzésen túli érték és normarendszer elsajátítását. Ezt a beilleszkedést meggyéni üzemekben is többféle módon segítik (pl. szakmunkásavatás, patronáló mozgalom). Ezek azonban - mint arról már korábban is szó esett - nem általánosak. Nem vált ma még mindenütt szokássá, hogy a belépő fiatalal ismertessék az üzem történetét, szerepét, feladatait, tevékenységét, az

eredményeket, gondokat, valamint a fiatalok jogait és kötelességeit.

- A vállalati munkakörülmények átlagosnak mondhatóak, kivételesen jók, néhány a közelmúltban épült vagy felújított, korszerűen felszerelt üzemben.

- A munkaidőt a fiatalok reálisnak tartják, a túlórának fizetésekiegészítő funkciót tulajdonítanak. Jól látják azt is, hogy jobb munkaszervezéssel megfelelően és jobban ki lehetne használni a rendelkezésre álló időt. Gyakran joggal hiányolják a tervszerűséget, a megfelelő munkafeltételeket, a munkaidő hatékony kihasználására való ösztönzést.

- Az ifjummunkások nagyrésze becsületesen dolgozik. Természetesen vannak olyanok is, akik csak azt csinálják szívesen, ami érdekli őket. Rendszeresen vannak javaslataik munkájukhoz kapcsolódóan. Előfordul azonban, hogy elkeserednek a hosszas adminisztráció, az érdektelenség, az elismerés hiánya miatt és felteszik a kérdést: "Minek törjem magam?" Ezért néhányan az Alkotó Ifjuság Pályáztatón való indulással is próbálkoznak. Sokan tanulnak közülük és emellett vagy túlórárt vállalnak, vagy egyéb jövedelemkiegészítő tevé-

kenységben vesznek részt.

- Érdekes eredményt hozott annak "feltérképezése", hogy mit tartanak fontosnak az ifj munkásokkal kapcsolatban a vállalatok, az üzem vezetői és mit a fiatalok.

A vezetők: minél magasabb a munkásfiatal végzettsége, annál többoldalú és rendszeresebb a tájékoztatása. Minél alacsonyabb az ifj munkás iskolázottsága, annál inkább csak néhány döntő szempont tisztázását tartják szükségesnek vele. (Például kik lesznek a közvetlen munkatársai, ki lesz a közvetlen felettese, mi a feladata, mennyi lesz a keresete.) Kevés helyen tartják fontosnak olyan dolgok közlését, mint például: az üzemben a termelést kiegészítő politikai és társadalmi szervezetek hálózata, működése.

E témakörhöz kapcsolódva történt a rétegjellemző értékek vizsgálata, amely sok tekintetben egybeesett Losonczy Ágnes: "Az életmód az időben, a tárgyakban és az értékekben" című munkájának megállapításaival, felmérésnek tapasztalataival. (55)

Mit tartanak fontosnak az ifj munkások?

- a segéd munkások: a dolgozókkal való bánásmódot, az egymás közötti jó kapcsolatot, az üzemi szociális gondoskodást, az anyagi- erkölcsi megbecsülést és végül a jó együttműködést a közvetlen vezetőkkel;
- a szakmunkások: jó kapcsolatot a munkatársakkal, megfelelő bánásmódot a dolgozókkal, a vezetők és beosztottak jó kapcsolatát, rendezettség, tisztesség, igazság, becsület társadalmi előtérbe helyezését, megfelelő előrelépés lehetőségét és az anyagi megbecsülést.

A munkahellyel szembeni legfontosabb ifjúsági igény a kedvező munkahelyi légkör, a jó kapcsolatok, esetenként a bánásmód és az együttműködés. A munkahelyi vezetőség általában ezt az elvárást annyiban teljesíti, hogy bemutatja az ifjúnak munkatársainak és közvetlen vezetőjének, közli fizetését.

A fiatalok ezentúl komoly hiányérzetként fogalmazták meg: a segéd munkások társadalmi megbecsülésének alacsony szintjét, a z anyagi, emberi megbecsülésnek az igényét, amit más rétegek esetében látnak megvalósulni, ők azonban soha nem kapják meg.

A szakmunkásoknak életközpontrú igényei vannak és lényegesen kritikusabbak az őket körülvevő környezetrel, mint a segédmunkások. Ezzel szemben a köztudatban az terjedt el, hogy a fiatalok nagyfokú elvándorlása, gyakori munkahelycseréje az anyagi igényességgel függ össze.

- A munkahelyi légkörrel

Amint arra korábban már utalás történt az ifjnmunkások rendkívül érzékenyen reagálnak a munkahelyi légkörre. Ennek alakításában éppúgy, mint a szocializációs folyamatban rendkívül fontos szerep jut a munkahelyi brigádoknak. A legtöbb munkahelyen ezek a közösségek igen sokat tesznek a vélemények, normák, a magatartás formálásáért, a közösség megteremtéséért, a közvetlen társas, közösségi élmény nyújtásáért. A fő figyelmet olyan közösségek megteremtésére fordítják, amelyek segítségével az egyéni érdek nem önző, hanem a társadalom érdekét szolgáló hatást vált ki.

A legtöbb helyen a szocialista brigád, a művezető, a tapasztalt, elismert munkások odaállnak az ifjnmunkások mellé és nemcsak szakmai, hanem politikai, esetleg egyéni problémáikra is megpróbálnak választ adni. Mindezekből adódóan az ifjnmunkások a munka-

helyi légkört alapvetően jónak ítélik meg, ami elsősorban a közvetlen munkatársaikkal való jó kapcsolatban nyilvánul meg. Igen fontosnak tartják ilyen szempontból: a munkasikereket és azok erkölcsi- anyagi elismerését, a továbbtanulási lehetőségek biztosítását, azt, hogy a vezetők "emberszámba veszik" beosztottaikat.

Hátrányosan befolyásolja szerintük a munkahelyi légkört: a munkafegyelem megsértése, illetve ilyen esetekben a felelősségrevonás hiánya, a jogok és kötelességek helytelen értelmezése, az ellentmondásos intézkedések, a státus és szerep felcserélődése, anyaghiány, szervezési hiányosságok, szakmai féltékenység, pozícióféltés, a differenciált bérezés hiánya, az egyéni érdek erős jelentkezése, személyi jellegű problémák, intrikák.

Tanulságos és érdekes megnyilatkozásai voltak a felnőtteknek az ifjómunkásokról. Amellett, hogy a döntő többség a fiatalok munkájáról elismeréssel nyilatkozott, azért megfogalmazódtak olyanok is, mint például: "Nincs türelmük a beilleszkedés lépcsőit végigjárni; A srácok be vannak oltva "egészséges" életszemlélettel, nagyon rövid idő alatt akarnak sok pénzt keresni. Élni szeretnének, szórakozni,

hamar megkapni mindent az élettől. A több pénzért igen gyakran otthagyják a munkahelyüket."

- Politikai aktivitásukról: az ifjumunkások körében
- néhány szélsőséges kivételtől eltekintve - nincs alapvető politikai probléma, nincs ellenzéki magatartás. A fiatalok elfogadják és támogatják társadalmi rendszerünket, megpróbálnak abba beilleszkedni, de aktivitásuk nem elsősorban a politikai szférában bontakozik ki. A megyében élő 121.663 14-29 év közötti fiatal közül 35.679 fő (23,4 %) tagja a KISZ-nek, 5.691 fő (4,6 %) közülük párttag. Különösen kevés a pályakezdő fiatal párttagok száma, mindössze 886 fő (0,7 %). (56)

Az iparban a helyzet a következő:

	Szakmunkás	Betanított munkás	Segédmunkás	Összesen
Összes párttagok száma	5.335	1.281	721	7.337
	20 %	28 %	15 %	21 %
30 év alatti párttag	1.069	364	115	1.548
KISZ tagok száma	5.484	953	281	6.718
	36,4%	6,3 %	1,8%	44,6%

A III. fejezetben részletesen ismertetésre és elemzésre kerülő vizsgálat tanúságai szerint a megkérdezettek 12 %-a végez csak rendszeresen aktív társadalmi

tevékenységet munkahelyén, 16 %-ának van választott tisztsége. Magas azoknak a száma, akik olyankor végeznek munkahelyükön társadalmi munkát, amikor azzal megbízzák őket. 17 %-a passzív módon teljes egészében kimarad ebből a tevékenységekörből. A fiatalok úgy látják, hogy korosztályuknak olyan jellemzői vannak e vonatkozásban, mint például a növekvő érdektelenség, passzivitás, tájékozatlanság.

Ennek előzményeként meg kell azonban említeni, hogy a passzivitás kialakulásához hozzájárulhatnak a következők: Az uttörőmozgalomban, az általános iskolában számtalan a közéleti, politikai aktivitás kibontakozását segítő demokratikus fórum működik. Azonban már érzékelhető egy nagyfokú szelekció, amelynek következtében, csak a jó tanulókról tételzik fel, hogy az adott közösség jó vezetői, megfelelő szószóli lesznek. Így eleve ők kerülnek előtérbe, kapnak "szereplési lehetőséget", amelynek eredményeként a "csak ügyeskező" vagy közepes képességű gyerekek, akikből az ifjúságok lesznek háttérbe szorulnak. Így nem is alakulhat ki bennük e tevékenység végzéséhez szükséges készség.

Ezentúl szép számmal vannak olyanok is, akik nem tudnak azonosulni az olyan fontos, deklarált értékkel, mint a közéletiség. Passzivitásuk fokozódásához az

is negatív módon járul hozzá, amit a környezetükben a felnőttektől látnak.

A passzivitás - aktivitás megítélésénél feltétlenül figyelembe kell venni a következőt: az ember lényegénél fogva cselekvő. A fiatalok aktivitása alapvetően a társadalom, az adott környezet által nyújtott feltételektől, igényektől függ. A fiatalok aktivitásának olyannak kell lenni, hogy a társadalom, az őket körülvevő munkahely, környezet által feltett kérdésekre, feladatokra válaszolni tudjanak, ehhez viszont a feltételeket is biztosítani kell. Az aktivitás iránti igény nem lehet verbális, hanem csak konkrét feladatokban megfogalmazott. Ma általában a végrehajtó aktivitás dominál a kezdeményező aktivitás helyett.

Tanulságos képet mutat annak vizsgálata, hogy akik aktív közéleti tevékenységet végeznek az ifjúságok közül milyen megfontolásból, milyen motivumok hatására vállalják e plusz feladatokat. Döntő többségük arra törekszik a már említett vizsgálat szerint, hogy a közösség érdekeit képviselje, védelmezze (42 %), kisebb hányaduk (15 %) a kollektiva bizalmának szeretne megfelelni. Általában hasznosnak tartják társadalmi munkájukat, szívesen vállalják

azt, mert így jobban megismerhetik munkatársaikat és szorosabb kapcsolatot alakíthatnak ki velük, a közösség számára hasznos munkát végezhetnek.

A politikai magatartás elemei közül az egyén indikáinak megközelítése az egyik legbonyolultabb feladat, mivel az esetek többségében az illető még önmaga előtt sem tisztázza azokat. Általában kapcsolatba hozható a fiatalok nagyfokú kreativitásával, rugalmasságával, alkalmazkodó képességével. Amíg az aktivitás foka viszonylag könnyen megragadható, a mélyebben fekvő érzelmi elkötelezettség, vélemény és a valóságos tudatviszonyulás azonban nagyon nehezen.

A tapasztalatok szerint a szocializmus viszonyai árnyalt és helyes politikai, pozitív érzelmeket és a társadalom lényegéhez való ragaszkodást váltanak ki az ifjúságokból.

E viszonyulásnak sokféle összetevője van, amely a tudatos, világnézeti megalapozott meggyőződéstől az egyszerű érzelmi megnyilvánulásokig terjed. Ez természetesen nem feledtetheti azt a gondot, hogy - amint a társadalom más közegeiben - köztük is találhatóak a politikai kérdések iránt közömbösek, tájékozatlanok, akiknek magatartása nem tudatos, történelmi

ismereteik alacsony szintűek, nem él bennük a társadalom megismerésének igénye. Ezek tisztázása és a szilárd politikai, ideológiai ismeretek kialakítása rendkívül fontos lenne minden ifjuncukás vonatkozásában, hiszen az egyén bizonytalan ismeretei a csoportban helytelen véleményeket, társadalmi bizonytalanságot és esetleg szükségtelen illúziókat hozhatnak létre. A pontos ismeretek szilárd építő kövei minden véleménynek, értékélésnek, meggyőződésnek, alapformái a mindennapi gondolkodásnak.

A megkérdezett ifjuncukásokat a társadalmi érdeklődés, a politikával való foglalkozás útján elsősorban a munkahelyi környezet, a brigád, kisebb mértékben a család, illetve a KISZ indította el. A vélemények, ötletek, javaslatok elmondására számos demokratikus fórum áll a fiatalok rendelkezésére. Általános tapasztalat az, hogy a munkahelyi légkörről, a munkaszervezéssel, beilleszkedéssel, bérezéssel kapcsolatos észrevételeiket általában közvetlen környezetükkel osztják meg. Kiemelkedően fontosnak tartják ilyen szempontból az informális kapcsolatokat. A rendelkezésre álló fórumok közül a KISZ taggyűléseken, küldöttgyűléseken, ifjusági parlamenteken beszélnek társadalmi, politikai, munkahelyi kérdésekről, ott sem mindig a kellő és elvárható mozgástétrel. Igen kevés esetben említették a munkahelyi demokratikus

fórumok ilyen jellegű hasznosítását. Ehhez hozzájárul az is, hogy nem mindig készítik fel e fórumokon való szereplésre a fiatalokat a nevelésükért felelősök. A fórumok tevékenységében bizonyos túlszabályozottság is van. Gyakran úgy tűnik, olyan gondosan megszervezettek a szervezeti és működési kereteik, hogy az öntevékenységet biztosító, serkentő feltételek teljesen háttérbe szorulnak. Ez riasztja az ifjúságunkat.

A munkahelyi párt, állami vezetés szinte mindenütt támaszkodik a politikailag aktív, fiatal dolgozók véleményére, meghallgatja a fiatalok képviselőinek észrevételeit. Igénylik a különböző bizottságokban, szervezetekben, ifjusági parlamenteken a fiatalok aktív részvételét, véleményét. Általános tapasztalat, hogy számos jó javaslatuk van a munka hogyanjára vonatkozóan, gazdálkodási kérdések megoldásában is gyakran segítenek, vannak ötleteik a munka jobb szervezésére és ők a legaktívabbak az új, korszerű technika bevezetésével kapcsolatban.

Kevésbé aktívak, ha ideológiai, politikai kérdésekről van szó. Ehhez részben képzettségük, másrészt információik hiányos volta is hozzájárulhat. A megkérdezett ifjúságunk ezzel kapcsolatban a következőket mondták még el: "Nem minden munkásnak van szókinccse,

amivel stílusosan kifejezhetné magát. Nincs vitakészsége az ifjúnakoknak és csak egyszerű metsetként látják az üzem munkáját, sok mindenben tájékozatlanok."

Mások véleménye szerint: "Az én elképzelésem szerint háromféle munkás van: van akit érdekel a munkája, szereti a gyárat és kölcsönös érdekegyeztetésre törekszik a vezetéssel. Az ilyen munkás a gyűléseken azért nem szólal fel, mert tudja, hogy hol szorít a cipő, szolidáris a vezetéssel, ezért feleslegesnek tartja a szócséplést. A második csoportba azok tartoznak, akiknek csak azért van itt a munkakönyve, hogy ne legyen üres. Nem érdekli őket a gyár. A harmadik csoportba a teljesen érdektelenek tartoznak."

Megint más vélemények szerint: "A demokratikus fórumok formálisan működnek, semmit vagy csak nagyon kevés dolgot oldanak meg, aki kritikát fogalmaz meg azt később elmarasztalják, amit megígérnek elfelejtik."

Ezek a vélemények annál is inkább elgondolkodtatóak, hiszen az ifjúság közéleti aktivitásának serkentése állandóan napirenden lévő igény. Ennek ellentmond az a gyakorlat, hogy ha a politika színpadára lépnek, akkor esetleg megbotránkozást, ellenkezést

váltak ki.

III.

Az ifjómunkások szocializmusképének alakulását
befolyásoló tényezők hatásával kapcsolatos
vizsgálat főbb tapasztalatai

1. A vizsgálat indoklása, lebonyolítása

A fiatalok szocializmusképének alakításában, az eredményes társadalmi azonosulásban, a sikeres és tudatos beilleszkedés megkönnyítésében igen jelentős szerepet játszanak a szocializmus politikai intézményrendszerének azon alapvető intézményei, amelyek a fiatalok nevelésére közvetlenül hivatottak, amelyek segítik a társadalomban ható szocialista eszmék "elsajátítását" (párt, KISZ, szakszervezet, Hazafias Népfront). Ezek tevékenységével, munkájuk hatékonyságával kapcsolatban a közelmúltban Bács-Kiskun megyében széles körű szociológiai vizsgálat került lebonyolításra, amely kiterjedt az egész megyére, reprezentatív jelleggel, felölelve annak fontosabb ipari egységeit.

A vizsgálatot a következők tették szükségessé:

A Bács-Kiskun megyei párt-végrehajtóbizottság 1982.

december 21-én megvitatta a KISZ szervezetek párttaggá nevelő munkáját, különös tekintettel a dolgozó fiatalokra. Az 1983-as adatok szerint Bács-Kiskun megyében felvett párttagok száma 1.094, ebből a 30 év alattiak aránya 60,7 %, 664 fő. (58)

Ennek ismeretében a megyei párt-végrehajtóbizottság megállapította: "Megyénkben a párttagok között a 30 éven aluliak megközelítően kétharmados többségben vannak jelen. A párt munkásjellegének növelése és a párttagság szociális összetételének szempontjából figyelemzetű jelenség viszont, hogy az utóbbi két évben csökkent a dolgozói területről felvett KISZ korú párttagok száma és a nagyüzemi, üzemi munkásfiatalok közül egyre kevesebben kérik felvételüket a pártba." (59)

A párt számára ez azért rendkívüli fontos, mert a legjelentősebb utánpótlási bázis ma és a jövőben méginkább a szocialista rendszerünkben nevelkedő ifjúság képezi. A fiatal párttagok számarányának alakulása jelentősen érinti a párt belső életének egészét és jövőjét, egyben az ifjúság politikai perspektívájának alakulását mutatja, illetve jelzi.

A megyei párt-végrehajtóbizottság a tapasztalatok összegzése után határozatot hozott arról, hogy meg kell

vizsgálni azokat a társadalmi, politikai tényezőket, hatásokat, amelyek a fiatalok körében végzett párt-építő munkát befolyásolják, az ifjumszervezetek társadalomról, szocializmusról alkotott képét formálják.

Annál is inkább szükséges ez, mert a fiatalokat jelentősen érintik azok a társadalmi, gazdasági, ideológiai változások, amelyek napjainkban lejátszódnak. A megváltozott körülmények a társadalmi és tömegszervezetek munkáján keresztül jutnak el többek között az ifjúsághoz. Az ifjumszervezetek szocialista társadalmi rendszerünkhöz való kötődését, a párt politikájának képviselőiére és megvalósítására való készségét jelentős mértékben befolyásolja ezenkívül a párttagok személyes példamutatása is.

A határozat szellemében a vizsgálat elsősorban a következők feltárására törekedett:

1. Mit tudnak az ifjumszervezetek azokról a társadalmi szervezetekről, amelyek "hivatalból" képviselik a párt politikáját, terjesztik a materialista nézeteket, formálják a tudományosan megalapozott materialista világnézetet, segítik a pozitív szocializmusképpé kialakítását?

2. A fiatalok mindennapi tapasztalataik alapján mennyire hatékonynak ítélik meg a politikai intézményrendszerünk e fontos szervezeteinek adott munkahelyen belül kifejtett tevékenységét?

3. A párt munkásjellege szempontjából meghatározó utánpótlást jelentő ifjúság viszonya milyen a párthoz? Akarnak-e, ha igen miért párttagok lenni? Ha nem akarnak a párt tagjai sorába lépni, milyen tényezők hatására jutottak ilyen elhatározásra?

Az empirikus vizsgálat módszereit alkalmazva az adatgyűjtés kétféle módon történt:

- 581 - nem párttag - fiatal, akik az ipari üzemekben dolgozó ifjúkommunisták megközelítően 10 %-át tették ki, tényfeltáró- felderítő jellegű, kérdőív kitöltésére kértük. Kérdőív 52 kérdést tartalmazott.

(1.sz. melléklet)

Megjegyezni kívánom, hogy a felmérés kérdőíve - az utólagos elemzés alapján - néhány ponton nem bizonyult olyan minőségűnek, mint ahogy azt a megbeszélések során várni lehetett.

A begyűjtött anyag kódolás után számítógépes programozással került elemzésre.

- Csoportos mélyinterjú során - egy vázlat alapján (2.sz. melléklet), amely összhangban volt a kérdőív kérdéseivel - elbeszélgetés történt a kérdőíves kikérdezésben érintett üzemek, tanintézet pártalap-szervezetének titkáraival, pártvezetőségi tagokkal, az üzemek igazgatójával, egyéb gazdasági vezetőkkel, fiatal párttagokkal, KISZ titkárokkal, valamint felvételüket kérő párttagjelöltekkel. A tapasztalatok összegzése írásban történt.

A vizsgálat eredményének értékelésekor elsősorban a kérdőívek feldolgozása során összegyűlt adatokat kívánom hasznosítani, minden olyan esetben azonban, amikor a csoportos mélyinterjúk során elhangzottak és a kérdőív adatai között ellentmondás, vagy jelentős eltérés van, azokra külön utalni fogok.

Az érintett munkahelyeken - amelyek a reprezentatív mintavételből következően - mind gazdaságilag, mind szervezeti vonatkozásban eltérőek voltak, összesen 8.724 fő ipari, üzemi, a szakmunkásképző intézetben pedig 101 fő dolgozó tevékenykedik. Közülük összesen 2.568 fő a fiatal (tehát 30 év alatti), ez egy-egy munkahelyen általában 300-400 fő ifjumulás jelenlétének felel meg.

2. A vizsgálat tapasztalatainak összegzése és elemzése

a./ A minta jellemzése:

- a mintasokaság helységenkénti és egységenkénti részletezése a következő: (3.sz.melléklet, 1.ábra)

Helység megnevezése	Egységek száma	Meghallgatott személyek száma	%
Kecskemét	3	200	34
B a j a	2	180	31
Kiskunhalas	2	88	15
Kiskunfélegyháza	1	96	17
Lajosmizse	1	17	3
Összesen:	9	581	100

- Az interjúk helységenkénti bontása egységekre vonatkozóan a következő: (3.sz. melléklet, 1 ábra)

Helység megnevezése	Egység megnevezése	Meghallgatott személyek száma
Kecskemét	Baromfifeldolgozó Vállalat	71
	Rádiótechnikai Gyár	77
	MMG Automatikai Művek	52
	Összesen:	200
Baja	FÉKON Férfi Fehérműgyár	108
	Kismotor és Gépgyár	72
	Összesen:	180
Kiskunhalas	Papíripari Vállalat	41
	618.s.z. Szakmunkásképz. Int.	47
	Összesen:	88
Kiskunfélegyháza	Vegyipari Gépgyár	96
Lajosmizse	Vízgépészeti Vállalat	17
	MINDÖSSZESEN:	581 fő

A megkérdezettek megoszlása a következő:

<u>N e m e</u>	<u>f ő</u>	<u>%</u> (3.s.z.mell.) (2.ábra)
1. férfi	245	42
2. nő	336	58
Összesen:	581	100

<u>Életkora</u>	<u>fő</u>	<u>%</u>	(3.sz.melléklet) (3. ábra)
1. nem válaszol	1	0	
2. 20 év alatt	164	28	
3. 21 - 25 éves	185	32	
4. 26 - 30 éves	231	40	
	<u>Összesen: 581</u>	<u>100</u>	

<u>Családi állapota</u>	<u>fő</u>	<u>%</u>	(3.sz.melléklet) (4. ábra)
1. nőtlen - hajadon	285	49	
2. nős - férjhezett	247	43	
3. elvált	33	6	
4. élettársi közös- ségben él	15	2	
5. özvegy	1	0	
	<u>Összesen: 581</u>	<u>100</u>	

<u>Munkahely jellege</u>	<u>fő</u>	<u>%</u>	(3.sz.melléklet) (5. ábra)
1. ipar	526	91	
2. mezőgazdaság	0	0	
3. közlekedés	2	0	
4. kereskedelem	1	0	
5. államigazgatás	0	0	
6. igazságszolgáltatás	0	0	
7. oktatás	50	9	
8. egészségügy	1	0	
9. egyéb, éspedig	1	0	
	<u>Összesen: 581</u>	<u>100</u>	

<u>Iskolai végzettsége</u>	<u>fő</u>	<u>%</u>	(3.sz.melléklet) (6.ábra)
1. 8 általánosnál keve- sebb	17	3	
2. ált.isk. 8 osztálya	199	34	
3. szakmunkásképző isk.	182	31	
4. szakközépiskola	96	17	
5. középiskola	46	8	
6. főiskola	21	4	
7. egyetem	9	1	
8. szaktanf.szerzett szakm.bizonysítvány	11	2	
Összesen:	581	100	

<u>Legmagasabb politikai végzettsége</u>	<u>fő</u>	<u>%</u>	(3.sz.melléklet) (7.ábra)
1. nem válaszol	11	2	
2. nincs politikai vég- zettsége	323	56	
3. KISZ okt.különböző formái	127	22	
4. szakszervezeti sze- minárium	68	12	
5. pártoktatás	20	3	
6. egyéb, éspedig	32	5	
Összesen:	581	100	

Jelenleg politikai képzésben részt vesz-e?

	<u>fő</u>	<u>%</u>	(3.sz.melléklet) (8.ábra)
1. nem válaszol	8	1	
2. nem, nincs szándékában	253	44	
3. nem, de tervei között szerepel	135	23	
4. szak szervezeti szeminárium	64	11	
5. KISZ oktatás	72	12	
6. pártoktatás	36	6	
7. egyéb, éspedig	13	3	
Összesen:	581	100	

Jelenleg milyen munkakörben dolgozik? (3.sz.melléklet)
(9.ábra)

	<u>fő</u>	<u>%</u>
1. nem válaszol	50	9
2. segédmunkás	52	9
3. betanított munkás	137	24
4. szakmunkás	196	34
5. közvetlen term.írányító (cs.v.műv.)	20	3
6. irodai alkalmazott	107	18
7. vezető (beosztott) értelmiségi	16	3
8. vezető	3	0
Összesen:	581	100

Kérjük jelölje meg, hogy az alábbi szervezetek közül melynek tagja? (több válasz is lehetséges!)

	<u>fő</u>	<u>% (3.sz.melléklet)</u> (10.ábra)
1. nem válaszol	2	0
2. KISZ	278	48
3. Szakszervezet	505	87
4. MHSZ Klub	38	7
5. Vöröskereszt	163	28
6. Magyar-Szovjet Baráti Társaság	5	0
7. Nem tagja semmilyen szervezetnek	32	6
	<hr/>	
Összesen:	1.038	179

A megkérdezetteknek döntő többsége (40 %) 26-30 év közötti, 49 %-a nőtlen, illetve hajadon, 34 %-a általános iskolát, 31 %-a szakmunkásképzőt végzett. A mintából, a vizsgálat szempontjából különösen azok a válaszok fontosak, amelyek a megkérdezettek szervezeti tagságára vonatkoznak. A fiatalok munkahelyi beilleszkedése ugyanis csak akkor lehet teljes értékű, ha szakmai és munkahelyi ismeretek elsajátításán kívül a lehető legnagyobb mértékben beilleszkednek a kollektívába, amelyben dolgoznak.

Az összetartozás érzése nemcsak a közösen végzett munka során alakul ki, hanem azáltal is, hogy az idősebb

munkatársak bevonják az ifjúságunkat a társadalmi, politikai és kulturális tevékenységbe. A politikai szervezeti tagság ezentúl azért is nagyon jelentős, mert ezekben - megfelelő működésük esetén - nagyon sok lehetőség nyílik a közéleti, politikai aktivitás kialakítására, a nagyvilág és a közvetlen környezet problémáival való foglalkozásra.

Ezeket szem előtt tartva különösen elgondolkodtató, hogy a megkérdezett fiatalok igen kis száma (48 %-a) KISZ, 87 %-a szakszervezeti tag és 6 %-a nem tagja semmilyen szervezetnek. Ez egyébként hasonló helyzetet tükröz, mint amit a korábban idézett adatok mutatnak. Bács-Kiskun megyében a fiatalok 29,4 %-a KISZ tag és az iparban dolgozó fiataloknak 36,4 %-a tagja a Kommunista Ifjúsági Szövetségnek. (60)

Az okok feltárására a következő kérdésekre kapott válaszok összegzésénél részletesebben sor kerül. Előljáróban azonban megállapítható, hogy a KISZ tagok alacsony száma elsősorban a következőkkel magyarázható: ezekben az üzemekben a KISZ nem foglalkozik kellő mértékben és időben a fiatalokkal, nem vonja be őket a szervezeti életbe. Az önálló életkezdés minél jobb feltételeinek megteremtésére való törekvés, illetve bizonyos esetekben a KISZ tagok passzivitása miatt egyre kevesebb idő jut

a rendszeres szervezeti életre, vonzó, tartalmas, munkaidőn kívüli programok megszervezésére. Ez részben magyarázatot ad arra is, miért "vesznek el a KISZ számára" azok a fiatalok, akik az iskolai évek alatt tagjai voltak a KISZ-nek és munkahelyükön ennek ellenére nem kapcsolódnak be az ifjúsági mozgalom munkájába.

A szakszervezeti tagság jelentős mértékét több tényező befolyásolja. Ezek közül ki kell emelni a műveltség, szórakozás sokszínű lehetőségeit, amelyeket a fiatalok ismernek és élnek is velük. A Bács-Kiskun megyei Szakszervezetek Tanácsa által egy a közelmúltban készített összegzés szerint 1983-ban 899 film-előadásra, több mint ezer kiállításra, 321 vetélkedőre és 1.175 országjáró kirándulásra került sor a szakszervezetek szervezésében, amelyek résztvevőinek döntő többsége ifjúnak volt. A megyében szakszervezeti keretek között 6 képzőművészeti csoport, 24 főtör működik, ahova igen sok fiatal jár. Jelentős azoknak az ifjúnakoknak a száma, akiknek tartalmas szórakozást biztosítanak a szakszervezeti művelődési otthonok, a 465 klub, a különböző szakmai tanfolyamok és a 136 munkahelyen 281.187 kötetrel a művelődni vágyók rendelkezésére álló könyvtárak. (61)

E kérdéskörhöz szervesen kapcsolódik a politikai végzettség ügye is. A megkérdezettek 56 %-ának nincs politikai

iskolai végzettsége és közülük 44 %-ának nem is áll szándékában semmifajta szervezett politikai oktatásban résztvenni. Ez bizonyos mértékig jelzi ilyen irányú érdeklődésüket, igényük, aktivitásuk fokát is. Ez annál is inkább gond, mert a politikai képzés az ifjúságok nevelésében jelentős tényező. A KISZ vezetők és aktivisták felkészítésének alapvető formája, a tájékoztatás egyik fő csatornája. A jól hasznosított képzési formák, a megfelelően végzett tömegpropaganda tevékenység eredményesen segítheti a fiatalok politikai elkötelezettségének növelését, a párt politikájának megértését és elfogadtatását, a történelmi szemléletformálást, a bonyolult kül- és belpolitikai kérdések közötti eligazodást.

b./ A társadalmi, politikai szervezetek tevékenységével kapcsolatos ismeretek jellemzői

A vizsgálat legfontosabb feladata volt annak megállapítása, hogy az ifjúság milyen ismeretekkel rendelkezik az ifjúság neveléséért közvetlenül felelős társadalmi, politikai szervezetek működéséről, mivel az ismeret és a tapasztalatok együttesére épül a vélemény és az elégedettség. Ezek összessége képezi a meggyőződés alapját, a meggyőződés pedig aktiv cselekvésre készítet.

A vizsgálat nem a lexikális - politikai - tudást kívánta felmérni, hanem a mindennapi tapasztalatokra épülő poli-

tikai, ideológiai ismeretek szintjét. Természetesen a tapasztalat nem egyenlő a tudományosan megalapozott ismerettel, de mindkettő az objektív világ tudati tükröződésének fajtája. A tanult ismeret gyakorlati alkalmazás nélkül csak egy passzív ismeretmennyiséget képez.

Az ismeretszint alapján a következő kérdésekre kellett a vizsgálatban résztvevőknek választ adni: (halmozott adatok alapján)

Véleménye szerint mi a szakszervezetek fő feladata?

	<u>fő</u>	<u>%</u>	(4.sz.melléklet) (1.ábra)
1. nem tudja	26	4	
2. munkaverseny, szoc.brigád mozgalom szervezése	200	34	
3. gazd. döntések véleményezése	187	32	
4. a munkabiztonság ellenőrzése	97	17	
5. érdekvédelem, béropol.véleményezése, stb.	363	62	
6. kulturális munka szervezése	85	15	
7. a dolg.szervezése a feladatok végrehajtására	176	30	
8. egészségvéd.betegbirt. körüli munka javítása	116	20	
9. Üdülési feltételek biztosítása	259	45	
10. a dolgozók politikai nevelése	104	18	
	<hr/>		
Összesen:	1.613	277	

Mi a KISZ fő feladata? (halmozott adat) (4.sz.melléklet)
(2. ábra)

	<u>fő</u>	<u>%</u>
1. nem válaszol	2	0
2. ifj.kult.lehetőség, biztosítása	154	27
3. az ifjúság érdekvédelme	344	59
4. az ifjúság politikai nevelése	393	68
5. tanulásra, munkára mozgósítás	152	26
6. szórakozási lehetőségek biztosítása	40	7
7. egyéb	2	0
8. nem tudja	14	2
Összesen:	1.101	189

Mi a Hazafias Népfront feladata? (4.sz.melléklet)
(3. ábra)

	<u>fő</u>	<u>%</u>
1. nem válaszol	3	0
2. összefogni a kül.társ. rétegeket	355	61
3. szervezni a pártonkívülieket	99	17
4. közvetíteni a párt és a töm. között	228	39
5. társ.aktiv.bizt. a kül. társ.rétegekben	201	35

6. a parasztság bevonása a szoc. épít. -be	62	11
7. egyéb	10	2
8. nem tudja	74	13
	<hr/>	
Összesen:	1.032	178

A megkérdezett fiatalok válaszai azt bizonyítják, hogy általában ismerik ezeknek a szervezeteknek a munkáját.

Tudják a szakszervezetekről, hogy feladatai közé tartozik: a párt politikája melletti agitálás, a maga sajátos eszközeivel e politika megvalósításából való résztvállalás, a szocializmus építésében való tevékeny közreműködés, a dolgozók anyagi, szociális és kulturális igényeinek kielégítése.

Az interjú alanyok 62 %-a mutatott rá arra, hogy a szakszervezetek fontos feladata ezen túl tagságuk és a dolgozók érdekeinek védelme, valamint képvisellete a vállalat vezetése és az állami szervek előtt. A megkérdezettek 34 %-a a szocialista munkaverseny és brigádmozgalom szervezését, valamint a dolgozók kezdeményezéseinek támogatását is a szakszervezetek tennivalói közé sorolta. Mindössze 32 % tudta viszont azt, hogy az üzemi, illetve munkahelyi demokrácia fórumainak tartalmas működtetésével, a dolgozók véleménynyilvánításának érdemi módon történő segítségével is kell e szervezetnek foglalkoznia. 45 %-uk viszont meg-

említette, hogy a szakszervezeteknek fontos feladatuk a dolgozók tartalmas szabadidejének szervezése, az üdülési feltételek biztosítása.

Különösen fontos annak vizsgálata, hogy mit tudnak, illetve mit tartanak az ifjúságunk a párt ifjúsági szervezete, a Kommunista Ifjúsági Szövetség legfontosabb feladatának. A KISZ a munkásfiatalok körében rendkívül fontos és jelentős feladatok elvégzésére hivatott, hiszen nagyon sokat tehet a maga sokszínű tevékenységrendszerével a fiatalok gazdasági társadalmi rendszerünkbe való beilleszkedésének könnyítéséért, a politikai érdeklődés és elkötelezettség kialakításáért, a munkahelyi feladatok színvonalas teljesítéséért, a fiatalok hatékony eszei, politikai neveléséért, a szabadidő gazdag, tartalmas, változatos megszervezéséért.

A megkérdezettek 68 %-a helyesen értékelte a KISZ tevékenységét, külön is kihangsúlyozva az eszei, politikai nevelésben, a felnőtt életre történő felkészítésben betöltött szerepét. Az interjú alanyok 59 %-a tudott arról, hogy érdekvédelmi és érdekképviselői feladatai is vannak a Kommunista Ifjúsági Szövetségnek. A feladatok közül a vizsgálatban résztvevők 27 %-a a KISZ fő feladatának a kulturális lehetőségek biztosítását, 26 %-a pedig a tanulásra, munkára mozgósító szerepét tartotta.

A csoportos mélyinterjú során mindezt a fiatalok kiegészítették a következőkkel: A KISZ alapszervezetek megismertetik őket gazdasági helyzetükkel, gazdaságpolitikánk fő vonásaival. Segítik a munkásfiatalokat abban, hogy azonosuljanak a gazdaságpolitikai törekvésekkel és a saját munkahelyükön fegyelmezett, jó minőségű, pontos munkával tegyenek meg mindent a munkahelyi tervek teljesítéséért. A kollektíva erejével, tudatos nevelőmunkával igyekeznek érvényt szerezni a szocializmus normái betartásának.

Segítenek abban, illetve sokat tesznek azért, hogy az ifjúság munkások munkához való viszonya megfelelő legyen, munkaadóményeik értékelése, megbecsülése növekedjen. Szorgalmazzák, hogy minél több ifjúság kapjon a képzettségének és képességeinek megfelelő munkalehetőséget.

Felkészültségük és információjuk birtokában a KISZ vezetők az üzemi demokrácia fórumain igyekeznek képviselni a fiatalok érdekeit.

A KISZ ideológiai, politikai munkájának középpontjában a munkahelyeken is a marxizmus-leninizmus eszméinek terjesztése áll, bár a KISZ vezetők nem minden esetben rendelkeznek a kellő felkészültséggel, és előfordul az, hogy ilyen irányú törekvésük a tagság érdektelenségével, passzivitásával, közömbösségével találkozik.

Számos kritikai észrevétel is megfogalmazódott az üzemi KISZ szervezetek tevékenységével kapcsolatban. A KISZ jelenlegi tevékenységével nem vonzza a fiatalokat, nagyon másolja a felnőtt szervezetek, felnőtt intézmények munkastílusát. Ez gyakran olyan érzést vált ki az ifjumságból, hogy a KISZ alapszervezetek tevékenységéhez már nincs mit hozzátenni, nincs abban alkotnivalójuk, mert a működésük olyan tökéletesen "ki van találva". Így számukra csak a végrehajtás lehetősége marad. A KISZ másolja a párt munkamódszereit, nem eléggé fiatalos a tevékenysége. Munkastílusát, módszereit sok esetben bürokratizmus, formaságok és a hivatali jelleg határozza meg. Számos nagyhatású tömegrendezvényt szerveznek a különböző szintű KISZ szervezetek, de a KISZ vezetők és apparátustagok igen ritkán jutnak el a munkásfiatalokhoz.

Az ifjumságoknak számos, a mindennapi léttel összefüggő problémájuk van (pl. lakás), amelynek megoldásához nem kapnak hatékony megoldást a KISZ-től. A KISZ vezetők nem mindig az arra legrátermettebb fiatalok, hiányzik belőlük a kezdeményező és zselés, a lelkesedés, az agitatív erő. Az öntudatosabb, politizáló fiataloknak nem tud minden esetben nagyobb aktivitásra serkentő programot adni. Sok, a fiatalokat foglalkoztató, létező szocializmusunkkal összefüggő kérdésre a KISZ összejöveteleken sem kapnak megnyugtató, egyértelmű, világos választ.

A Hazafias Népfront feladataira vonatkozó ismeretek is megnyugtatóak voltak. A megkérdezettek 61 %-a a népfront mozgalom legfontosabb feladatának a szövetségi politika megvalósítását, a szocialista nemzeti összefogás átfogó keretének biztosítását tartotta. Véleményük szerint a Hazafias Népfront széles-körű tevékenységet fejt ki a különböző társadalmi rétegek összefogásában, az országépítőmunka érdekében. Figyelemre méltó az a válasz is (39 %), amely szerint feladata közvetíteni a párt és a tömegek között. A csoportos mélyinterjúk során kritikai észrevételek is elhangzottak a társadalmi aktivitás fokozása, valamint a tudatformálás területén végzett munkájával kapcsolatban.

Tekintettel arra, hogy a kérdőívet nem párttag ifjúságok töltötték ki, így konkrét kérdés a párt feladataival kapcsolatban nem fogalmazódott meg. A csoportos mélyinterjúk során azonban lehetőség nyílt arra, hogy a fiatalok párttal kapcsolatos ismereteiről képet alkothassunk. Ennek alapján megállapítható, hogy tudják a pártról a következőket:

A párt a szocialista társadalom politikai vezetője, a munkásosztály szervezett élcsapata. A munkásosztály és a dolgozó tömegek soraiból azokat tömöríti, akik tudásukat, tapasztaltukat képesek a nép ügyének szolgálatába állítani és vállalják ezért a küzdelmet. A szocialista társadalom

politikai rendszerének igen fontos része.

A társadalom szocialista átalakulása szükségszerűen a munkásosztály és forradalmi pártja vezetésével, a dolgozó tömegek aktív részvételével megy végbe. A párt a tömegek vezetője, nevelője, az élükön halad, tanítja őket és maga is tanul tőlük. Munkájának ideológiai alapját a marxizmus-leninizmus képezi.

A párt alapvető feladata a dolgozó nép céljainak megfogalmazása, a társadalom előtt álló fő feladatok kidolgozása, helyes politikai útmutatás megfogalmazása a dolgozó tömegek felé. Szövetségi politikát folytat, amelynek keretében a szocialista nemzeti egység megteremtésére törekszik, a munkásosztály, a parasztság, az értelmiség és valamennyi más réteg összefogásával a fejlett szocialista társadalom felépítése érdekében.

Tehát a párt tevékenységének jelentőségét, fontosságát ismerik nemcsak a párttagok, hanem a pártonkívüliek is. Más azonban az ismeret és más a tapasztalat. Az elméletben megfogalmazott - a korábbiakban felsorolt - ismereteket összevetettük azzal, hogy hány fiatal akar párttag lenni, illetve hány nem, és hogy elhatározásukat milyen tényezők befolyásolják.

Erre azért volt szükség, mert a párttal kapcsolatos viszonyulásban meghatározó szerepe van a személyes tapasztalatoknak, élményeknek. Az ifjúságok ezek alapján alakítják ki véleményüket a pártról, és annak politikájáról.

A vonatkozó kérdés a következő módon hangzott el:

Szeretne-e párttag lenni?

	<u>fő</u>	<u>%</u>
1. nem válaszol	27	5
2. igen, miért ...	228	39
3. nem, miért ...	326	56
	<hr/>	
Összesen:	581	100

A párthoz való kötődést természetesen az is befolyásolja, hogy a fiatalok környezetében élő, dolgozó párttagok tevékenysége milyen. Erre vonatkozóan hangzott el a kérdés:

A párttagok hogyan látják el termelő munkájukat?

	<u>fő</u>	<u>%</u>
1. nem válaszol	8	1
2. kifogástalanul	38	7
3. jól	260	45
4. kielégítően	191	33
5. rosszul	13	2
6. nem tudja	71	12
	<hr/>	
Összesen:	581	100

Véleménye szerint a párttagok példát mutatnak-e?

(Halmozott adatok alapján)

	<u>fő</u>	<u>%</u>
1. nem válaszol	25	4
2. a termelőmunkában	199	34
3. a közösségi tevékenységben	273	47
4. az emberek problémáival való törődésben	113	19
5. magánéletükben	43	7
6. nem tudja	158	27
	<hr/>	
Összesen:	811	138

A megkérdezett ifjúság 56 %-a azt válaszolta, hogy nem akar párttag lenni. Az oknyomozáshoz csoportos mélyinterjúk során még feltettük azt a kérdést is, hogy a párttagság a fiatalok véleménye szerint előnyt, vagy hátrányt jelent.

Általában azt mondták, hogy a párttagság se nem előny, se nem hátrány. Néhány dolgot azonban felsoroltak, amelyek véleményük szerint a párttagok számára előnyösek. Ilyenek voltak: a párttagok tájékozottsága szélesebb körű, sokkal több erkölcsi támogatást kapnak mint a nem párttagok és a káderutánpótlásnál is kedvezőbb helyzetben vannak. Hátránynak ítélték meg a tagdíjfizetést, hogy pártoktatásra kell járniuk, többet kell dolgozniuk és aki jól dolgozik attól még többet várnak.

Részen választ adott az ifj munkások párthoz való viszonyulására az, hogy véleményük szerint a párttagoknak a munkahelyi feladataik teljesítésében és a magánéletükben is példamutatóknak kellene lenniük. Ezzel szemben az ifj munkások 45 %-a válaszolt úgy, hogy a párttagok jól látják el feladataikat, 33 %-a szerint kielégítően, és mindössze 7 % véleménye szerint példamutató ez a tevékenységük. Magánéletük vonatkozásában a megkérdezetteknek mindössze 7 %-a vélte úgy, hogy a környezetében élő párttagok ilyen vonatkozásban is példamutatóak.

A csoportos mélyinterjúk rávilágítottak arra is, hogy az ifj munkások a környezetükben tevékenykedő pártszervezetek munkájában milyen gondokat, problémákat látnak. Például:

A fiatalok nem érzik közösségnek az adott pártszervezetet, hiányolják tevékenységéből a vonzerőt. Nem ismerik a párt-alapszervezet munkáját, a párt helyi határozatait. Ebből is következik részben, hogy abszolútizálják a párttagokkal szemben támasztott követelményeket, úgy érzik, ők még nem kellően felkészültek a tagságra.

Hiányolják a párttagok személyes példamutatását, nem látják igazán társadalmi aktivitásukat, a pártot sok esetben azonosítják az egyes emberek cselekedeteivel. A pártszervezetek vezetői és a párttagok személyes kapcsolata az ifjúsággal nem kielégítő, gyakran formális, ritkán folytatnak személyes

agitációt, nem beszélgetnek a fiatalokkal. A párttagjelöltek felkészítése kevés helyen vált a KISZ és a párt közös feladatává. A fiatalok azt látják, hogy jónéhány pártagnak nincs konkrét, ellenőrizhető pártmegbízatása. Sok a párt munkájában a bürokratikus, formális vonás, amely a fiatalokat inkább taszítja, mint vonzza.

Miután nem ismerik a párt tevékenységét félnek a kötelezettségektől, számonkéréstől, a plusz munkától. Ugy tapasztalják, hogy a pártalapszervezet az újonnan belépővel szemben nagyobb követelményeket támaszt, mint a régi tagjaival. A végrehajtás során torzulnak a párthatározatok és ez rontja a párt tekintélyét. A pártegység és a pártszerű vita mint elv igen gyakran gondokkal valósul meg. Erősen bírálták a párt agitációs és propaganda tevékenységét, miután úgy vélik, hogy információs, tájékoztató munkájukban sok a hiányosság. Az ifjumunkások azt tapasztalják, hogy a pártalapszervezetek eszmei-politikai nevelőmunkája nem minden esetben felel meg az elvárásoknak, nem mindig adnak választ kényesnek mondott kérdésekre.

A pártalapszervezetek káderpolitikáját is igen esetlegesen tartják, miután az alapszervezetek káderutánpótlási tervüket sok esetben nem tudják érvényre juttatni. Ugy érzik, hogy a KISZ-től ugyanazt várják a pártalapszervezetek mint önmaguktól. Gyakran nem védik meg a fiatalokat, a

KISZ-t a jogtalan bírálattól, segítség helyett ők is beállnak a kritizálók közé. Előfordul az is, hogy az ifjúsággal kapcsolatos valamennyi feladatot a KISZ-el akarják megoldatni.

c./ A társadalmi, politikai szervezetek tevékenységének hatása az adott munkahely életében.

A szociológiai vizsgálat keretében elemeztük a társadalmi, politikai szervezetek szerepét, tevékenységük hatását az ipari üzemek életében. Ezzel az volt a célunk, hogy még egyértelműbben feltárjuk a fiatalok aktivitását, politikai, közéleti magatartását befolyásoló hatásokat. Amennyiben ugyanis ezek a szervezetek színvonalasan és eredményesen látják el feladatukat, akkor egyrészt hatást gyakorolnak az ifjumságok gondolkodásmódjára, befolyásolják világnézetük alakulását, másrészt vonzóvá válnak számukra és részt akarnak venni tevékenységükben.

A fentiek igazolására a következő kérdéseket fogalmaztuk meg: Véleménye szerint az alábbiak közül mi jellemzi leginkább az egyes szervezeteket? (5.sz. melléklet. 1. ábra)

	<u>KISZ</u>	<u>Szakszervezet</u>	<u>MSZMP</u>
1. Céljainak megfelelő, tartalmas, harcos, érdemi tevékenység	60 %	66 %	62 %
2. a külsőségeknek eleget tevő, üres formalizmus	21 %	16 %	5 %
3. nem tudja	15 %	13 %	30 %
4. egyéb	4 %	5 %	3 %

Az adatok azt mutatják, hogy a fiatalok a KISZ tevékenységét értékelik a leggyengébbnek, bár az értékítéletben nem túl jelentősek az eltérések a három szervezet vonatkozásában. Ennek okára részben a már korábban leírtak választ is adnak. Valamivel jobbnak vélik a pártszervezetek munkáját és a legjobbnak a szakszervezetek tevékenységét tartják. Jelentős azoknak a száma, akik "üresnek", formálisnak ítélik meg e szervezetek tevékenységét az adott munkahelyen. Jó néhányan vannak olyanok is, akik nem tudnak semmilyen konkrét véleményt alkotni az érintett politikai szervezetek munkájáról.

Megkérdeztük a fiataloktól azt is, hogy: Véleményük szerint az egyes szervezeteknél kialakult-e az őszinte, nyílt vélemény kifejezésének légköre és kritikai szellem?

(5.sz. melléklet; 2. ábra)

	<u>KISZ</u>	<u>Szakszervezet</u>	<u>MSZMP</u>
1. igen	55 %	55 %	41 %
2. nem	20 %	26 %	12 %
3. nem tudja	25 %	19 %	45 %
4. nem válaszol	-	-	2 %

A válaszok döntő többsége igen, ennek ellenére a helyzet meglehetősen differenciált. A véleménynyilvánításban a legaktívabbak a párt és KISZ tagok. A fiatalok különösen a KISZ vonatkozásában tudtak véleményt mondani, hiszen elsősorban azt ismerik. A párton belüli légkörrel kapcsolatban ugyan nincsenek személyes tapasztalataik, de a következő kritika érvényesülését helyenként hiányolják.

Ugy itélik meg, hogy egyes emberek magatartásával szemben időnként elnézőek. Nem mindig esik szó napjaink kényes kérdéseiről sem. (Például: áremelések, reformok, stb.) Nem tartják jónak a káderügyekben érzékelhető titokzatosságot sem. Ezentúl gondot okoz az, hogy ma elterjedt társadalmi, közéleti gyakorlatunkban az a nézet, közösségi fórumokon, szervezetekben csak közösségi problémákat lehet megvitatni. Ezekben a helyeken figyelmen kívül hagyják azt, hogy a közösségi problémák többnyire egyéni gondokból keletkeznek.

A következő kérdés feltevésével az előbbivel összefüggésben

annak vizsgálata volt a célunk, hogy e szervezetek vezetőségeinek megválasztásakor mennyire jut érvényre a tagság tényleges akarata: (5.sz. melléklet; 3. ábra)

	<u>KISZ Szakszervezet</u>		<u>MSZMP</u>
1. teljesen érvényesül	35 %	27 %	27 %
2. részben érvényesül	53 %	58 %	30 %
3. egyáltalán nem érvényesül	1 %	6 %	3 %
4. nem tudja	11 %	9 %	40 %

A társadalmi, politikai szervezetek vezetőségének megválasztásakor nagymértékben érvényesülhet a demokratizmus, a tagság tényleges akarata, abban az esetben, ha a választások előkészítése megfelelő szellemben történik. A kérdőívre adott válaszoknál inkább a negatív jellegű értékelés került előtérbe, vagyis az, hogy nem, vagy csak kismértékben veszik figyelembe a tagság véleményét. (30-58 %.)

A beszélgetések során ezzel szemben mindenütt demokratikusnak, a tagság akaratát tükrözőnek tartják a vezetőségválasztást. Ez mindenféleképpen olyan ellentmondás, amely felhívja a figyelmet arra, hogy ilyen vonatkozásban is nagyobb gondot kell fordítani az adott üzemekben e szervezetek vezetőségválasztására. Ezentúl érdemes lenne megvizsgálni annak okát, hogy a megkérdezettek valódi véleményüket miért nem merik nyíltan vállalni, illetve figyelembevéve az előző kérdésekre adott válaszokat, ha döntő többségük nyíltan

látja az egyes szervezeteknél kialakult légkört, akkor ez hogyan egyeztethető össze azzal, hogy nem veszik figyelembe a választásoknál a javaslatukat, akaratukat? Vajon csak ezekben az esetekben van-e ez így?

A következő kérdésben annak okát kutattuk, hogy: Ha véleménye szerint valamelyik szervezetnél csak részben, vagy egyáltalán nem érvényesül a választás során a tagság akaratja, akkor ezt mivel magyarázza? (5.sz. melléklet; 4. ábra)

	KISZ	Szakszer- vezet	MSZMP
1. a régi vezetőség mereven ragaszkodik helyzetéhez, s olyan körülményeket teremt, hogy nem lehet elmozdítani	10 %	9 %	10 %
2. a személyes kapcsolatok jobban latba esnek, mint a tagság véleménye	19 %	12 %	8 %
3. a tagság nem is ismeri a jelölteket	14 %	8 %	10 %
4. már a jelölést is úgy szervezik meg, hogy kevés beleszólási lehetőség legyen	16 %	15 %	9 %

5. a szakmai vezetés kikényszeríti a neki tetsző vezetőséget	1 %	6 %	6 %
6. nincs is tényleges választási lehetőség, csak a jelölés gápis jóváhagyása	8 %	15 %	9 %
7. a tagságnak határozott akarata ugyan lenne, de nincs aki megszervezze	5 %	10 %	4 %
8. a tagság közömbös, nem is bízik benne, hogy akaratát érvényesíthetné	10 %	12 %	4 %
9. egyéb	6 %	3 %	15 %
10. nem válaszol	22 %	19 %	30 %

A fenti értékelés tanúsága szerint ilyen vonatkozásban is sok a hasonlóság a három szervezet között. Ez annál is inkább érthető, hiszen azonos gondok vannak, így azonos kritikát, észrevételt eredményez tevékenységük. A tagság véleményének, akaratának háttérbe szorítását tehát a következőkkel indokolták: A KISZ esetében a személyes kapcsolatok (19 %) dominálnak, a szakszervezet vonatkozásában az a fiatalok véleménye, hogy a választás formális (30 %). A pártszervezetek esetében részben a jelöltek ismeretének

hiányával, másrészt pedig azzal a ténnyel magyarázták ezt, hogy a régi vezetőség mereven ragaszkodik helyzetéhez és olyan körülményeket teremt, amelyek megnehezítik a választást (10 %).

Az előbbi kérdéssel szervesen összefüggő témakört érintett a következő: Véleménye szerint a szervezetek vezetősége munkájában mennyire támaszkodik a tagság javaslatára, munkájára, aktivitására? (5.sz. melléklet; 5. ábra)

	KISZ	Szakszer- vezet	MSZMP
1. nagyon támaszkodik	44 %	35 %	31 %
2. ritkán támaszkodik	34 %	45 %	17 %
3. egyáltalán nem támaszkodik	3 %	5 %	3 %
4. nem tudja	18 %	14 %	47 %
5. nem válaszol	1 %	1 %	2 %

A számadatok végül is igazolták a korábbiakat, miután az 50 %-ot sem érte el az igennel válaszolók száma. Ahol ugyanis nem igénylik a tagság véleményét, javaslatát, aktivitását, ott természetes, hogy háttérbe szorul a mindennapi munkában és a választások során is az emberek akaratára, ez pedig ahhoz vezet, hogy az érintett - megkritizált - szervezetek és tagságuk kapcsolata számos kívánnivalót hagy magaután.

Végezetül megvizsgáltuk azt is, hogy milyen a kapcsolat a vizsgálat körébe bevont szervezetek vezetősége és az üzem vezetése között. Ehhez kapcsolódóan arra is kíváncsiak voltunk, hogy az üzem dolgozói a politikai és társadalmi szervezetek segítségével mennyire érvényesíthetik javaslatukat az üzemvezetőség munkájában.

Véleménye szerint a szervezetek választott testületei, vezetőségei befolyásolják-e a vállalati, intézményi munkát?

(5.sz. melléklet; 6. ábra)

	<u>KISZ</u>	<u>Szakszervezet</u>	<u>MSZMP</u>
1. alapvetően igen	38 %	48 %	46 %
2. ritkán	34 %	30 %	13 %
3. egyáltalán nem	9 %	6 %	3 %
4. nem tudja	19 %	16 %	38 %

Véleménye szerint a szervezetek tagsága befolyásolja-e az üzem, intézmény vezetésének munkáját? (5.sz. melléklet;

7. ábra)

	<u>KISZ</u>	<u>Szakszervezet</u>	<u>MSZMP</u>
1. alapvetően igen	27 %	40 %	39 %
2. ritkán	36 %	35 %	17 %
3. egyáltalán nem	14 %	9 %	5 %
4. nem tudja	22 %	16 %	38 %
5. nem válaszol	1 %	-	1 %

Általában a fiatalok közel egyharmada válaszolt egyértelműen igennel, ezekre a kérdésekre, a többiek részben, vagy teljesen negatív feleletet adtak. Ebből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a társadalmi szervezetek és az állami vezetés között nem a legmegfelelőbb az együttműködés. Azokban az üzemekben, ahol ilyen jellegű a kapcsolat, nem érvényesül sokoldalúan a dolgozók véleménye és akarata az üzem vezetésének munkájában, mivel ezt az erre hivatott szervezetek sem tudják kellőképpen közvetíteni a dolgozó tömegektől a gazdasági vezetőkhez.

Ez annál is inkább figyelemreméltó, mert a megfelelő munkahelyi légkör megteremtéséhez feltétlenül szükség van a munkásokban a fontosság, a beavatottság, az együttgondolkodás és együttcselekvés érzésének kialakítására. Amennyiben ez nem történik meg, akkor az emberek nem érzik igazán magukénak mindazt, ami az üzemben történik és lényegesen kisebb lesz kollektív felelősségtudatuk is.

Várható változást eredményez ilyen vonatkozásban is az MSZMP KB 1984. április 17-i döntése, amelynek értelmében: "Módosítani kell a szocialista tulajdon feletti rendelkezési és munkáltatói jogok gyakorlásában a vállalatvezetés és az állami szervek közötti munkamegosztást. Az állami vállalatok körében - a tulajdon jellegének változtatása nélkül - két új vezetési formát kell alkalmazni: a vállalati tanács, illetve a választott vezetés útján tör-

ténő irányítást. A vállalati tanács a vállalat stratégiai döntéshozó szerve. Tagjai a dolgozók küldöttei és a vállalatvezetés képviselői. Munkájában részt vesz a vállalat pártszervezetének, szakszervezetének és KISZ szervezetének titkára. A dolgozók küldötteit meghatározott időre a vállalati kollektíva választja." (62)

IV.

Összegzés és következtetés

Bács-Kiskun megye egyre dinamikusabban fejlődő iparában dolgozó ifjuniók létszámukat és munkájuk hatékonyságát is tekintve fontos helyet foglalnak el, jelentős szerepet töltenek be az üzemekben, gyárakban. Többségük elkötelezett szocialista rendszerünk iránt, becsületesen tanul, dolgozik, teljesíti állampolgári, valamint hazafias kötelességeit. A társadalomhoz való viszonyukban a pozitív elemek dominálnak. Tevékeny részesei a megye eddigi gazdasági eredményeinek. Egyre fokozódó tudatossággal, aktivitással járulnak hozzá a népgazdasági és helyi tervek teljesítéséhez, a termelési, gazdasági feladatok színvonalas végrehajtásához.

Természetes, gondolkodásmódjukat, munkájukat befolyásolják, alakítják a megyei sajátosságok - agráripari megye, első-

generációs munkásosztály - és a közvetlen környezet, amelyben élnek, valamint a szakmunkásképzés gondjai.

Tudják, hogy a szocialista viszonyok alapjában a termelési eszközök társadalmi tulajdona alkotja. E tulajdon védelmében, megóvásában, a tulajdonviszonyok szocialista vonásainak erősítésében gátló tényező számukra mindaz, amit környezetükben tapasztalnak. (Például: pazarlás, szervezetlenség, az anyagi javak gondatlan kezelése, stb.)

Természetes számukra, hogy létbiztonságban élnek. Miután közülük sokan tanulnak, több szakmával is rendelkeznek, így részesei e fontos érték fejlődésének, változásának.

Nagyrá értékelik a társadalmi egyenlőség megteremtésére való törekvést, igénylik gondjaik megoldásához a fokozottabb társadalmi támogatást.

Körükben is érezhetőek azonban azok a problémák, gondok, amelyek az ifjúság egyéb rétegei számára megnehezítik a szocializmus iránti szilárd hit kialakulását, a pozitív szocializmuskép formálódását, a szocializmussal való azonosulást, amely egyébként sem automatikus. Rájuk a társadalmi munkamegosztásban elfoglalt helyük és elméleti ismereteik differenciált színvonala miatt különösen erőteljesen hatnak a társadalmi, gazdasági, ideológiai változások, társadalmunk átmeneti korszakának nehézségei, ellent-

mondásai, munkánk hibái.

A létező szocializmus sokféle gyakorlatáról szerzett ismeretek, a tanult és tapasztalt szocializmuskép közötti különbségek, a hazai és nemzetközi események, a közvetlen környezetükben észlelt gondok hatására körükben is megfogalmazódnak kételyek társadalmunk szocialista fejlődésének perspektívájával kapcsolatban. Érzékelhető náluk is a társadalmi értékeink megítélésében egyfajta zavar, bizonytalanság.

Számos olyan -az önálló életkezéshez, családalapításhoz, munkahelyi beilleszkedéshez kapcsolódó - problémájuk van (például: pályaválasztás nehézségei, alacsony bérek, önálló lakáshoz jutás gondjai), amelyek megoldásáért komoly erőfeszítéseket tesznek, de a társadalom részéről és közvetlen környezetüktől is gyors, hatékony támogatást várnak. Miután reális szükségleteik kielégítése napjainkban nehezebb, gyakoribb körükben a türelmetlenség, kiábrándultság, passzivitás. Nehezen veszik tudomásul, hogy a növekvő igények kielégítése a technika, a termelés, a munkafejlettség adott színvonalától nem független, sőt a helyzet további változása, újabb, magasfokú áldozatot követelhet.

Az ifjúnunkások szocialista tudatának megalapozásában, materialista világképük formálásában és fejlesztésében jelen-

tős feladatai vannak a családnak, iskolának, munkahelynek. A pozitív példák ellenére is a tapasztalatok azt mutatják, hogy e fontos nevelési tényezők az ifjúság nevelésében feladataikat még sok helyen nem látják el maradéktalanul megyénkben sem. Pl.: a család nem fordít elég figyelmet, időt, energiát a történelmi, erkölcsi értékek megismertetésére, a politikai meggyőződés, a munkához való megfelelő viszony alakítására, az érzelmi nevelésre.

Az általános iskolából egyébként is gyenge tanulmányi eredménnyel érkező tanulókat a szakmunkásképző intézetek sem vártezik fel megfelelő általános, sőt esetenként szakmai ismeretekkel, fílymódon materialista világnézetük kialakítása sem kellően megalapozott nem jut rá figyelem.

A jó kezdeményezések ellenére a munkahelyi kollektívák sem segítik minden esetben az ifjúnunkások beilleszkedését, a társadalmi szervek tevékenységébe való hatékony bekapcsolódást.

A szocializmus politikai intézményrendszerének azok az alapvető intézményei (párt, KISZ, szakszervezet, Hazafias Népfront), amelyek a fiatalok nevelésére közvetlenül hivatottak, nem gyakorolnak minden esetben kellő hatást a megye üzemeiben, gyáraiban az ifjúnunkások szocialista tudatformálására. A munkahelyeken végzett tevékenységük

módja, hatékonysága gyakran nem jelent az ifjú nemzedék számára vonzó, bekapcsolódásra ösztönző példát. A fiatal szakmunkások, betanított- és segédmunkások ismerik ugyan e szervezetek tevékenységével kapcsolatos, általános társadalmi elvárásokat, személyes tapasztalataik alapján azonban működésükkel kapcsolatban számos kritikai észrevételt fogalmaznak meg.

A felnőtt társadalom gyakran tisztán materialista, vagy idealista beállítottságot keres a fiatalok világnézetében, vár gondolkodásmódjában. A mindennapok gyakorlatában azonban a filozófiai irányok nem jelentkeznek ennyire egyértelműen. A fiatalokat érő sokféle - gyakran ellentétes - hatás következtében inkább alakuló-félben lévő, mint egyértelmű nézetrendszerük a világról. Formálódóban van világnézetük, amelyben döntően a materializmus uralkodik, de egyúttal - ha kis mértékben is - keverednek benne a tudományos és tudománytalan elemek. Inkább tehát az életfelfogásuk, mint a világnézetük ragadható meg.

Általánosságban megállapítható, hogy a megyében élő ifjú munkások döntő többségének magatartását az őket körülvevő, a valóságos világ keretei között megvalósuló, hatására alakuló, józan, mindennapi materializmus jellemzi. Ez azt jelenti, hogy nem elmélyülten, és csak ritkán foglalkoznak világnézeti kérdésekkel, politikai érzékenységük,

érdeklődésük kismértékű, közvetlen környezetük eseményeivel függ össze. Életüket azonban a létező anyagi, társadalmi viszonyok bázisán, realitásérzékkel, kiegyensúlyozottan tervezik és szervezik. Igénylik a rendet és stabilitást az ismert, adott viszonyrendszerben akarnak előrejutni, saját, józan moráljuk szerint és óvatosak az adott viszonyok bármely változását illetően.

Jelentős számban vannak az ifjúságok között olyanok is, akik paraszt, vagy elsőgenerációs munkáscsaládban nevelkedtek. Közöttük érezteti hatását a vallásos ideológia, változó rendszerességű vallásgyakorlatban is részt vesznek, tehát minden irányban igyekeznek teljesíteni kötelességüket. Viszonylag kevesen vannak.

Utak, következtetések

- 1./ A fiatalok nevelése, társadalmi beilleszkedésének segítése, szocializációja csak a társadalom egészének összefogásával, közös ügyként valósítható meg sikeresen a párt ifjúságpolitikájának szellemében. A nevelés, formálódás, beilleszkedés hatékonysága függ attól, hogy mennyire valósul meg a tudatos - párt által koordinált - munkamegosztás a nevelésre hivatott intézmények és személyek között. Valamennyi érintett tényezőnek azért

kell erőfeszítéseket tenni, hogy a marxizmus-leninizmus napjaink valóságát tükröző forradalmi elmélete váljon az új nemzedékek vezérlő eszméjévé. Meg kell őket arról győzni, hogy ezek az eszmék nem holt elméleti tételek, hanem a valóság változásaival együtt megújulásra képesek. Aktívabb, tudatosabb politikai munkát kell végeznie a politikai intézményrendszer azon szervezeteinek, amelyek az ifjúság neveléséért felelősek annak érdekében, hogy a fiatalok felismerjék a szocialista társadalom továbbfejlesztéséből rájuk váró feladatot, valamint azt, hogy nemcsak érdekeltek a párt politikájának következetes végrehajtásában, hanem tenniük és harcolniuk is kell azért. E nevelőmunka során feltétlenül szem előtt kell tartani: "Olyan szocializmusképet tud az ifjúság elfogadni, amely a változás és a tudatos változtatás mozzanatain alapul és ennek csak alárendelt kiegészítője az egyébként szükséges állandóság." (63)

- 2./ A Bács-Kiskun megyei sajátosságokat figyelembevéve (fejlődő ipar, elsőgenerációs munkásosztály, bejárók) a munkásosztály utánpótlását képező ifjúságok világnézeti nevelését, szocializmusképük alakítását - éppen történelmi funkciójukból és hivatásukból adódóan - megkülönböztetett figyelemmel kell kezelni valamennyi arra hivatott nevelési intézménynek és tényezőnek. Különös gonddal szükséges formálni szocialista tudatukat,

osztályhűségüket, politikai felkészültségüket és kiállásukat, hiszen jelentős mértékben rajtuk múlik szocialista céljaink elérése, gazdasági terveink teljesítése, nehézségeink leküzdése. Mindehhez arra lenne szükség, hogy:

- A munkahelyi pártszervezetek vezetői, aktivistái minél gyakrabban találkozzanak az ifjúnoksággal, rendezzenek számukra megbeszéléseket, konzultációkat. Ne csak követelményeket, hanem jogokat is biztosítsanak számukra az üzem politikai életében. Foglalkozzanak intenzívebben a hatáskörükbe tartozó fiatalok napi gondjaival. Ideológiai munkájuk középpontjában a marxizmus-leninizmus eszméinek terjesztése, a párt politikájának meggyőző erejű hirdetése és képviselése álljon, törekedjenek a párt munkájának sokoldalú megismertetésére. Életük, munkájuk legyen példa a fiatalok előtt. Történelmi érvekkel, a szocializmusra hagyott társadalmi, gazdasági "örökség" bemutatásával lépjenek fel eredményeink lebecsülése, a gazdaságilag fejlettebb országokkal való történelmietlen összehasonlítás ellen. Járuljanak hozzá ahhoz, hogy kialakuljon a fiatalok szocialista meggyőződése, a szocializmussal egybeeső vágyaik legyenek.

Közösen a KISZ-el a legaktívabb ifjmunukásokat ké- szítsék fel a párttagságra. Agitációs propaganda tevékenységükkel segítsék, hogy a fiatalok a szocia- lizmus megvalósulásának folyamatáról minél hitele- sebb képet kapjanak, az adott gyár, üzem tervein és eredményein keresztül minél jobban megismerjék a szocialista fejlődés elért eredményeit, felismerjék a törvényszerűségeket és mindez segítse mai gondjaink megértését. Gondoljanak arra is, hogy a fiatalokban a magyarországi szocializmusról alkotott kép a kör- nyező világgal való összevetés jegyében formálódik. Munkájukban tartsák szem előtt, hogy a valóság tény- szerű bemutatása, a párt törekvéseinek megismerteté- se, a hibák, hiányosságok feltárása és kiküszöbölé- se terén az ifjuság megnyerése érdekében végzett mun- ka igen fontos tartalék.

- Miután a KISZ a fiatal nemzedék számára a szocializ- mus eszméivel, értékeivel való találkozás sajátos szintere, a munkahelyi KISZ szervezetek tegyenek nagyobb erőfeszítéseket azért, hogy tagjaik megfe- lelő ismeretek és élmények birtokában politikai szil- lárdságról tegyenek tanúbizonyságot. Népszerű, von- zó programjaikkal növeljék tömegbefolyásukat az if- jumunkások körében. Fordítsanak megkülönböztetett figyelmet a fiatalok érdekvédelmére és érdekképvi-

seletére, valamint közéleti, politikai aktivitásuk fokozására, munkahelyi feladataik maradéktalan végrehajtásának segítésére. Gyorsabban reagáljanak a fiatalokat érdeklő bel- és külpolitikai kérdésekre. Fokozottabban figyeljenek arra, hogy az ifjумunkásokkal megismertessék a szocialista eszmét, a kommunisták történelmi harcát, a szocializmus építésének magyarországi tapasztalatait.

Álljanak ki következetesen a munka becsületén, a felelősségtudaton, a közösséget szolgáló emberi szolidaritáson alapuló magatartási normák mellett. Vállaljanak nagyobb szerepet az adott munkahely, lakóhely előtt álló feladatok megoldásából, az arra való mozgósításból. Támogassák és kezdeményezzék a korszerű technika bevezetését, alkalmazását. A tömegpropaganda különböző eszközeit hasznosítva törekedjenek eszmei-politikai nevelőmunkájuk színvonalának emelésére, az ifjумunkások politikai ismereteinek, érdeklődésük körének nagymértékű figyelembevételével. Teremtsenek alkalmat az eszmék ütköztetésére, a fiatalok meggyőzését szolgáló eszmei, esetleg elméleti jellegű vitákra. Formálják az ifjумunkások meggyőződését, közéleti magatartását a KISZ alapszervezetek keretei között végzett értelmes, hasznos, tudatos cselekvéssel. Mindez segítse a fiatalok pozitív viszonyának alakítását a szocializmushoz.

Tegyenek meg mindent azért, hogy minél több fiatal nyerjenek meg a szocializmus társadalmi, erkölcsi és emberi értékeinek. Segítsék, hogy egyértelműbb anyagi elismerést kaphasson a teljesítményekben tükröződő tudás, vállalkozókedv és ambíció. Járuljanak hozzá az ifjumszervezetek alkotó erejének kibontakoztatásához, az újjáépítőkedv serkentéséhez, kezdeményezéseik felkarolásához, az ösztönző érdekeltségi rendszer kialakításához.

- A szakszervezeti szervezetek járuljanak hozzá a "szocialista módon dolgozni, tanulni, élni" jelszó fiatalok körében történő minél maradéktalanabb megvalósításához, a szocialista, üzemi, munkahelyi demokrácia fejlesztéséhez. Segítsék, hogy az üzemi demokrácia közvetlen fórumai jobban betöltsék szerepüket és a fiatalok számára is biztosítsanak véleménynyilvánítási lehetőséget. Érdekvédelmi, érdekképviselői munkájukban fordítsanak megkülönböztetett gondot a fiatalok mindennapi életével összefüggő legfontosabb problémák megnyugtató rendezésére. Nevelő, mozgósító tevékenységük fokozott mértékben terjedjen ki az üzemben dolgozó, alakuló, formálódó világnézetű fiatalok szocialista tudatának megszilárdulására. Sajátos lehetőségeiket hasznosítsák jobban a munkásfiatalok műveltségi színvonalának emelésében, a szabadidő tartalmas, kultúrált eltöltése feltételeinek

megteremtésében.

- A Hazafias Népfrent a mozgalom politikai vitafórumain, a tényeket sokoldalúan megvitató, az összefüggéseket feltáró, ismeretterjesztő munkát végezzen a szocialista tudatosság erősítése érdekében. A folyamatosan végzett politikai felvilágosító munka során terjesszék eszméinket és minél nagyobb tömegeket mozgósítsanak az ifjумunkások köréből is szocialista céljaink megvalósításáért. A honismereti mozgalom - amelybe a fiatalok egyre növekvő tömegeit vonják be - képezzék fontos forrását a szocialista tudat és a gazdagabb műveltség alakításának. Tegyenek meg mindent azért, hogy az ifjумunkások a lakóhelyi közösségekben korszerűen gondolkodó, a munkahelyi feladatokban személyiségüket alkotó módon kibontakoztató, a társadalmi haladásért felelősséget érző emberekké váljanak. Ismertessék meg velük állampolgári jogait, vonják be őket a lakóterületi munkába. A Hazafias Népfrent szervezetei legyenek tudatos részesei a szocialista embernevelés folyamatának.

3./ A szakmunkásképző intézetek közismereti tárgyakat oktató munkájának színvonalát mindenképpen emelni kellene, mert csak így válik lehetségessé, hogy a társadalmi, politikai gazdasági életben való eligazodáshoz megfelelő, biztos ismeretanyaggal és materialista világnézettel

rendelkező ifju szakmunkások kerüljenek az üzemekbe. Emellett ezekben az intézményekben fokozott gondot kell fordítani a közösségi, közéleti nevelésre, a munkásosztály utánpótlását képező ifjumunkások osztály-öntudatának fokozására, a rend, a fegyelem, a tisztesség, becsületes munka iránti igény kialakítására, a választott szakma minél magasabb színvonalú ellátásához szükséges alapismeretek elsajátításához.

A nevelésre hivatott valamennyi nevelési tényezőnek arra kell törekednie, hogy megértesse az ifjumunkásokkal, a szocializmus értéke nem a gondnélküliségben, hanem a gondok közös megoldásának lehetőségében van. A szocializmustól nem idegen a küzdelem, semmi sem megy magától, személyes sorsáért, boldogulásáért mindenki önmaga is felelős. Tudatosítani kell a fiatalokban, hogy a szocializmus folyamatos változás és tudatos változtatás társadalma, amelyben éppen a tetteknek és a tudatos cselekvésnek van elsőbbsége. A szocializmus politikai intézményrendszerében a fiatalok közvetlen nevelésére hivatott intézmények munkájukban törekedjenek még sokrétűbb, színvonalasabb tevékenységre. Igyekezzenek feladataik minél maradéktalanabb megvalósítására. Az adott munkahely életében, szervezeti tevékenységükben alakítsanak ki olyan nyílt légkört, kritikai szellemet, emberi hangnemet, demokra-

tizmust, amelyben érvényesül a tagok javaslata, véleménye a vezetőségválasztáskor éppúgy, mint egyéb javaslatok, ötletek, pozitív szándékok megfogalmazásakor. Munkájuk segítse az adott vállalat minél eredményesebb gazdálkodását, feladatának teljesítését és a fiatalok közéleti, politikai nevelését. A munkahelyi kollektívák, a család, az egész felnőtt társadalom jelenleginél felelősségteljesebb, átgondoltabb, összehangoltabb nevelőtevékenységére és példamutatására van szükség a munkában, a közéleti, politikai tevékenységben egyaránt a felnövekvő, ifjú munkásnemzedék szocializmus iránti elkötelezettségének kialakítása érdekében.

V .

Forrásmunkák

1. Barabás János: Ifjuság és ideológia
Társadalomtudományi Közlemények 1982/4. (615-616
oldal)
2. Fajti György: Utkereső, megújuló ifjúságpolitika
Társadalmi Szemle 1983. június (4.oldal)
3. Lakásépítés megszűnés
KSH 1980. (8.oldal)
4. KSH 1978. évi reprezentatív adatfelvétele
Kézirat I/1.oldal
5. KSH 1978. évi reprezentatív adatfelvétele
Kézirat I/1. oldal
6. Jelentés a KISZ KB: Az ifjuság (a pályakezdő fiatalok) élet- és munkakörülményeiről, különös tekintettel a társadalmi munkamegosztásban való bekapcsolódásra, valamint a családalapítás viszonyaira.
(20.oldal)

7. Résztanulmány a pályakezdő fiatalok élet- és munkakörülményeinek alakulásáról.
ÁBMH 1982. Kézirat (13.oldal)
8. Fejti György: Utkereső, megújuló ifjúságpolitika
Társadalmi Szemle 1983. június (10.oldal)
9. Statisztikai Évkönyv 1981.
17. és 253. oldal
10. Salamin Pálné: A fiatalok keresete és jövedelme
Ifjúság és társadalom (139.oldal)
11. Statisztikai Évkönyv 1981.
(253.oldal)
12. Résztanulmány a pályakezdő fiatalok élet- és munkakörülményeinek alakulásáról
ÁBMH 1982. Kézirat (13.oldal)
13. Gazsó Ferenc: Az ifjúság társadalmunk szerkezetében
Társadalomtudományi Közlemények 1982/4. (581.oldal)
14. Gazsó Ferenc: Az ifjúság társadalmunk szerkezetében
Társadalomtudományi Közlemények 1982/4. (581.oldal)

15. Gazsó Ferenc: Az ifjúság társadalmunk szerkezetében
Társadalomtudományi Közlemények 1982/4. (582. oldal)
16. Barabás János: Ifjúság és ideológia
Társadalomtudományi Közlemények 1982/4. (621. oldal)
17. Huszár István: Ifjúság és társadalom
Társadalmi Szemle 1982/10. (15. oldal)
18. Aczél György: Beszélgetések Magyarországról, szocializ-
musról Kossuth - Magvető 1982. (259. oldal)
19. Aczél György: Beszélgetések Magyarországról, szocializ-
musról Kossuth - Magvető 1982. (259. oldal)
20. Fejti György: Utkereső, megújuló ifjúságpolitika
Társadalmi Szemle 1983. június (5. oldal)
21. Marx: Louis Bonaparte brumaire tizennyolcadikája
Kossuth Könyvkiadó 1975.
22. Marx-Engels-Lenin: Az ifjúságról
Kossuth Könyvkiadó 1974. (199-200. oldal)
23. Magyar Szocialista Munkáspárt XI. kongresszus jegy-
zőkönyve Kossuth 1975. (446. oldal)

24. Időszerű ideológiai és politikai kérdések. Ifjúság és szocializmus Kossuth 1984. (6. oldal)
25. Tólas Barna: A szocialista forradalmak történelmi paradoxá Világosság 1984/2. (93. oldal)
26. Az ifjúság demográfiai és foglalkozási jellemzői 1980. (71. oldal)
27. Ifjúságpolitika a megvalósítás útján Kossuth 1974. (33-34. oldal)
28. Kovács Ferenc: A munkásosztály politikai ideológiai műveltségéről és aktivitásáról Kossuth 1976. (43. oldal)
29. Kovács Ferenc: A munkásosztály politikai ideológiai műveltségéről és aktivitásáról Kossuth 1976. (103. oldal)
30. Gazsó Ferenc: Az ifjúság társadalmunk szerkezetében Társadalomtudományi Közlemények 1982/4. (581. oldal)
31. Bács-Kiskun megyei Statisztikai Évkönyv 1982. (9. oldal)

32. 1980. évi népszámlálás Bács-Kiskun megyei adatai
(6. oldal)
33. Bács-Kiskun megyei népszámlálás 1980. évi adatai
(22. oldal)
34. 1980. évi népszámlálás Bács-Kiskun megyei adatai
(22. oldal)
35. 1980. évi népszámlálás Bács-Kiskun megyei adatai
(13. oldal)
36. Az MSZMP Központi Bizottsága 1983. április 12-13-i -
a XII. kongresszus óta végzett munkáról és a párt fel-
adatairól szóló - határozata Bács-Kiskun megyei végre-
hajtásának feladata. (16. oldal)
37. 1980. évi népszámlálás Bács-Kiskun megyei adatai
(22., 128. oldal)
38. Bács-Kiskun megyei Statisztikai Évkönyv
1982. (54. oldal)
39. Bács-Kiskun megyei Statisztikai Évkönyv
1982. (54. oldal)

40. Bács-Kiskun megye Statisztikai Évkönyv
1982. (58., 62.oldal)

41. Az MSZMP KB 1984. április 17-i állásfoglalása a gazdaságirányítási rendszer továbbfejlesztésének feladatáról
Társadalmi Szemle 1984/5. (11.oldal)

42. Héthy Lajos - Makó Csaba: Munkásmegatartások és a gazdasági szervezetek
Akadémiai Kiadó 1972. (144.oldal)

43. Bács-Kiskun megyei népszámlálás 1980. évi adatai
(402.oldal)

44. Tájékoztató a fiatalok lakásgondjának megoldása érdekében Kecskemét városban tett intézkedésekről
MSZMP MB IB 1983. június 14. (6.oldal)

45. Tájékoztató a fiatalok lakásgondjának megoldása érdekében Kecskemét városban tett intézkedésekről (Emlékeztető)
MSZMP MB IB 1983. június 14. (6.oldal)

46. Bács-Kiskun megyei Statisztikai Évkönyv
1982. (198.oldal)

47. A Bács-Kiskun megyei KISZ Bizottság beszámolója a KISZ X. kongresszus óta végzett munkáról (16. oldal)
48. Jelentés a fiatalok bűnözés helyzetéről és megelőző feladatairól a megyében
MSZMP MB IB 1982. november 22. (4. oldal)
49. Barabás János: Ifjúság és ideológia
Társadalomtudományi Közlemények 1982/4. (620. oldal)
50. Barabás János: Ifjúság és ideológia
Társadalomtudományi Közlemények 1982/4. (620. oldal)
51. Lenin: Az ifjúságiszövetségek feladatai
Budapest 1976. (11. oldal)
52. Bács-Kiskun megye Statisztikai Évkönyv
1982. (212. oldal)
Bács-Kiskun megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztályának 1982/83-as tanévre vonatkozó adatai a megyei szakmunkásképző intézetek helyzetéről
53. Bács-Kiskun megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztályának 1982/83-as tanévre vonatkozó adatai a megyei szakmunkásképző intézetek helyzetéről

54. Bács-Kiskun megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztályának 1982/83-as tanévre vonatkozó adatai a megyei szakmunkásképző intézetek helyzetéről
55. Losonczy Ágnes: Az életmód az időben, a tárgyakban és az értékekben
Társadalomtudományi Könyvtár Gondolat 1977. (536. oldal)
56. Bács-Kiskun megyei KISZ Bizottság beszámolója a KISZ X. kongresszus óta végzett munkáról
(31. oldal)
57. Kimutatás az 1983-ban felvett párttagokról
58. Kimutatás az 1983-ban felvett párttagokról
59. Jelentés a KISZ szervezetek párttaggá nevelő munkájáról különös tekintettel a dolgozó fiatalokra
MSZMP Bács-Kiskun megyei Végrehajtó Bizottsága 1982. december 21-i ülése (12. oldal)
60. Bács-Kiskun megyei KISZ Bizottság beszámolója a KISZ X. kongresszusa óta végzett munkáról
(29. oldal)
61. A Szakszervezetek munkások körében végzett közművelődési tevékenységének tapasztalatai 1984. (5. oldal)

62. Az MSZMP KB 1984. április 17-i állásfoglalása a gazdaságirányítási rendszer továbbfejlesztésének feladatáról
Társadalmi Szemle 1984/5. (8.oldal)
63. Barabás János: Ifjúság és ideológia
Társadalomtudományi Közelmények 1982/4. (625.oldal)

VI.

Felhasznált irodalom

Aczél György: Beszélgetések Magyarorszárról

Kossuth - Magvető (1983)

A KISZ Bács-Kiskun megyei Bizottsága beszámolója az előző küldöttgyűlés óta végzett munkáról a KISZ IX. kongresszusa határozatainak tükrében

Kecskemét (1981)

A KISZ Bács-Kiskun megyei Bizottság beszámolója a KISZ X. kongresszusa óta végzett munkáról

Kecskemét (1984)

A kultúra és a modern munkás

Táncsics Kiadó (1975)

A Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség X. kongresszusa

Ifjúsági Lapkiadó Vállalat (1981)

Bács-Kiskun megye 1980. évi népszámlálás adatai

A Magyar Szocialista Munkáspárt XI. kongresszusának jegyzőkönyve

Kossuth Könyvkiadó (1975)

Az MSZMP KB 1984. április 17-i állásfoglalása a gazdaság-
irányítási rendszer továbbfejlesztésének feladatáról

A munkásifjúság ma

Ifjúsági Lapkiadó Vállalat (1974)

A munkásfiatalok politikai aktivitása

Pártélet (1983/11.)

A párt ifjúságpolitikájának néhány kérdése (Az MSZMP

Központi Bizottsága 1970. február 18-19-i ülése)

Kossuth Könyvkiadó (1970)

Ancsel Éva: Az értékek változása és az ifjúság

Társadalmi Szemle (1982/10.)

Az ifjúság történelmi tudatáról, ismereteiről, szemléle-
téről

Társadalmi Szemle (1981 október)

Az ifjúság önálló élet- és pályakezdésének mai kérdései

és a társadalmi különbségek nemzedéki ujratermelődése

Reflektor (1983/2)

Az életmódról (Oktatási segédanyag)

Népművelési Propaganda Iroda (1981)

Bács-Kiskun megyei Statisztikai Évkönyv
(1982)

Berecz János: Marx, marxizmus, ifjúság
Ifjúsági Szemle (1983/2)

Erőss László: Az üzemi demokrácia és az emberi kapcsolatok
Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó (1977)

Faragó Jenő: Fiatalok vallomásai világnézetéről, erkölcséről
Kossuth Könyvkiadó (1968)

Fejti György: Utkereső, megújuló ifjúságpolitika
Társadalmi Szemle (1983/6)

Felmérés a társadalmi szervezetek működéséről Bács-Kiskun
megye ipari üzemeiben
(1983)

Fodor Gáboré Változó szocializmus - változó szocializ-
musképek
Reflektor (1983/3)

Fodor Péter: A tanulóifjúság eszmei-világnézeti nevelése
Pártélet (1983/6)

Hankiss Elemér: Társadalmi csapdák. Diagnózisok
Magvető Kiadó (1983)

Héthy Lajos - Makó Csaba: Munkásmegatartások és a gazdasági szervezetek
Akadémia Kiadó (1972)

Huszár István: Ifjúság és társadalom
Társadalmi Szemle (1982/10)

Ifjúság és társadalom (Ifjúságstatisztikai közlemények,
tanulmányok)
Központi Statisztikai Hivatal (1982)

Ifjúságpolitika a megvalósítás útján
Kossuth Könyvkiadó (1974.)

Illés János: A magyar munkásosztály belső rétegződésének
néhány problémája
Társadalmi Szemle (1970/11)

Jelentés a KISZ szervezetek párttaggá nevelő munkájáról,
különös tekintettel a dolgozó fiatalokra

Jelentés az MSZMP KB 1970. február 19-i és a megyei pártbizottság 1970. május 28-i a párt ifjúságpolitikájáról szóló határozata végrehajtásának helyzetéről

Jelentés a szocialista közgondolkodás és életmód térhódításának megyei helyzetéről, a továbbfejlesztés feladatai

Juhász András: A KISZ politikai tevékenysége a munkásifjúság körében

Pártélet (1983/3)

Kéri László: Ifjúság és politikai szocializáció

Társadalmi Szemle (1984/1)

Kovács Ferenc: A munkáosztály politikai - ideológiai műveltségéről és aktivitásáról

Kossuth Könyvkiadó (1976)

Losonczi Ágnes: Az életmód az időben, a tárgyakban és az értékekben

Gondolat Kiadó (1977)

Maróthy László: A párt ifjúságpolitikájának néhány kérdése (Elhangzott az MSZMP Központi Bizottsága Politikai Akadémiáján 1979. december 12-én)

Kossuth Könyvkiadó (1980)

Marx-Engels-Lenin: Az ifjúságról

Kossuth Könyvkiadó (1974)

Marx: Lous Bonaparte brumaire tizennyolcadikája

Kossuth Könyvkiadó (1975)

dr. Molnár László - Nemes Ferenc - dr. Szalai Béláné: Ipa-
ri munkások politikai aktivitása

Kossuth Könyvkiadó: (1970)

Országos Agitációs Propaganda- és Művelődéspolitikai ta-
nácskozás 1983. január 11-12. Budapest

Pártépítés (A párt és a tömegszervezeti munka kérdései)

Kossuth Könyvkiadó (1981)

Schiffer Péter: Az ifjúság politikai szocializációjáról

Ifjúsági Szemle. (1982/3.)

Tanulmányok az élrtemóról

Gondolat Kiadó (1980)

Tálas Barna: A szocialista forradalmak történelmi para-
doxona

Világosság (1984/2)

Ványai Péterné: A munkások teljesítményét befolyásoló tényezők

Akadémia Kiadó (1978)

K É R D Ő Í V

A társadalmi szervezetek működéséről

1. Neme

1. férfi
2. nő

2. Életkora

1. 20 év alatt
2. 21 - 26 éves
3. 26 - 30 éves

3. Családi állapota

1. nőtlen - hajadon
2. nős - férjhezett
3. elvált
4. élettársi közösségben él
5. özvegy

4. Munkahelye jellege

1. ipar
2. mezőgazdaság
3. közlekedés
4. kereskedelem

5. államigazgatás
6. igazságszolgáltatás
7. oktatás
8. egészségügy
9. egyéb, éspedig ...

5. Iskolai végzettsége

1. 8 általánosnál kevesebb
2. általános iskola nyolc osztálya
3. szakmunkásképző iskola
4. szakközépiskola
5. középiskola
6. főiskola
7. egyetem
8. szaktanfolyamon szerzett szakmunkás bizonyítvány

6. Legmagasabb politikai végzettsége

1. nincs politikai iskolai végzettsége
2. KISZ oktatás különböző formái
3. szakszervezeti szeminárium különböző formái
4. pártoktatás
5. egyéb, éspedig

7. Jelenleg politikai képzésben részt vesz-e?

1. nem és nincs is szándékában
2. nem, de tervei között szerepel

3. szakszervezeti szeminárium
4. KISZ oktatás
5. pártoktatás
6. egyéb, éspedig ...

8. Jelenleg milyen munkakörben dolgozik?

1. segédmunkás
2. betanított munkás
3. szakmunkás
4. közvetlen termelésirányító (csoportvezető, művezető)
5. irodai alkalmazott
6. vezető (beosztott) értelmiségi
7. vezető

9. Kérjük jelölje meg, hogy az alábbi szervezetek közül melynek tagja? (több válasz is lehetséges!)

1. KISZ
2. szakszervezet
3. MHSZ Klub
4. Vöröskeleszt
5. Magyar-Szovjet Baráti Társaság
6. Egyéb
7. nem tagja semmilyen szervezetnek

10. Munkahelyén felmerülő problémáinak megoldásában ki segít elsősorban?

1. a KISZ szervezet
2. a pártszervezet
3. más szakmai vezető
4. a szakszervezet
5. egyéb
6. nem tudja

11. Végez-e valamilyen társadalmi munkát?

1. nem végez
2. néha, ha megbízzák
3. rendszeres megbízatása van
4. választott tisztsége van
5. egyéb ...

12. Amennyiben részt vesz társadalmi munkában milyen megbízatása van? (többet is jelölhet!)

1. a termelés irányításában (az üzemi demokrácia fórumain pl. brigádvezető, helyettes, szakszervezeti bizalmi, stb.)
2. munkásőr, önkéntes rendőr, ifjugárdista, stb.
3. politikai és kulturális nevelőmunkában (propagandista, bizalmi, népművelő, öntevékeny művészeti csoport tagja, stb.)
4. tanácstag, népfrentbizottsági tag, stb.

5. kommunista szombatok, vasárnapok alkalmával részt vesz az önkéntes munkában
6. egyéb, és pedig ...
7. nem vesz részt semmilyen társadalmi munkában

13. Ha részt vesz társadalmi munkában, ezt milyen meg-
gondolásból teszi?

0. nem vállal semmilyen társadalmi munkát
1. szélesebb körű tevékenységre törekszik
2. arra törekszik, hogy a közösség (brigád, műhely, stb.) érdekeit képviselje és védelmezze
3. a társadalmi munka hozzájárul szakmai munkája hatékonyságához
4. a kollektíva bizalmának kíván megfelelni
5. szeretne hívatásos társadalmi munkás lenni
6. folytatni szeretné azt a társadalmi munkát, amit az iskolában, a hadseregben elkezdett
7. úgy érzi, hogy van szervezőképessége és ezt hasznosítani szeretné társadalmi tevékenységében
8. munkaköri kötelezettségei között végzi a társadalmi munkát
9. elvárják tőle

14. Munkatársai a csoportban hogyan értékelik társadalmi munkáját?

1. úgy érzi becsülik és értékelik azt a munkát, amit végez

2. egyesek értékelik, mások nem
3. nem értékelik, fölöslegesnek tartják
4. nem tudnak róla
5. nem tudja
6. nem végez semmilyen társadalmi munkát

15. Környezetének mi a véleménye a társadalmi munkáról?

1. sok időt elvesz, de hasznos, eredményes tevékenység
2. elégedettséget vált ki az emberekből
3. hasznos, mert a társadalmi munka közben jobban meg lehet ismerni az embereket és szorosabb kapcsolat teremtésre ad lehetőséget
4. társadalmi - politikai szervezetben vállalt munkával jobban lehet képviselni a dolgozók érdekeit
5. sok időt elvesz és nem sok eredménye van
6. sok időt elvesz az egyéb kereső tevékenységektől
7. nem tudja

16. Mit jelent Önnek leginkább a társadalmi munka?

1. sok időt elvesz tőlem, de úgy érzem hasznos, eredményes a tevékenységem
2. elégedettséget jelent, hiányzik, ha nem csinálom
3. hasznos, mert a társadalmi munka közben jobban megismerem a munkatársaimat és szorosabb kapcsolatot teremthetek velük

4. a társadalmi - politikai szervezetben vállalt munkával jobban tudom képviselni munkatársaim érdekeit
5. sok időt elvesz és nem sok eredménye van
6. sok időt elvesz az egyéb kereső tevékenységektől
7. nem vállal semmilyen társadalmi munkát

17. Mi, vagy ki gyakorolt Önre olyan hatást, amely elindította a társadalmi érdeklődés, a politikával való foglalkozás útján?

1. a család, szülők, rokonok, testvérek
2. a tanárok
3. az úttörő mozgalomban való részvétel
4. a KISZ szervezet
5. a katonaság
6. a munkahelyi környezet
7. a párt szervezet
8. egyéb
9. nem érdeklődik a politika iránt

18. Ha nem végez semmilyen társadalmi munkát, mi ennek az oka?

1. vállalna feladatot ha kapna (a KISZ-től vagy a szakszervezettől)
2. adnának feladatot, de nem fogadja el (KISZ, szakszervezet)
3. ha kérne feladatot kapna, de nem kér

4. feleslegesnek tartja
5. nem gondolkozott rajta

19. Véleménye szerint mi a szakszervezet fő feladata?

(a 3 legfontosabbat jelölje!)

- o. nem tudja
1. a munkaverseny és a szocialista brigádmozgalom szervezése
2. a gazdasági döntések véleményezése
3. a munka biztonság ellenőrzése
4. érdekvédelem, bérpolitika véleményezése, stb.
5. a kulturális munka szervezése
6. a dolgozók szervezése a feladatok végrehajtására
7. az egészségvédelmi, betegbiztosítási körülmények javítása
8. üdülési feltételek biztosítása
9. a dolgozók politikai nevelése

20. Fordult-e már a szakszervezethez valamilyen problémája elintézése végett?

1. igen
2. nem

21. Ha igen, hogyan intézték el az ügyét?

1. eredményesen
2. meghallgattak, de ...
3. nem tudta kihez forduljon

4. nem hallgatták meg
5. egyéb

22. Mi a KISZ fő feladata? (a 2 legfontosabbat jelölje!)

1. az ifjúság kulturális lehetőségeinek a biztosítása
2. az ifjúság érdekvédelme
3. az ifjúság politikai nevelése
4. a tanulásra és munkára való mozgósítás
5. a szórakozás lehetőségeinek megteremtése
6. egyéb
7. nem tudja

23. Fordult-e már a KISZ-hez valamilyen problémája elintézése végett?

1. igen
2. nem

24. Ha igen hogyan intézték el az ügyét ?

1. eredményesen
2. meghallgatták, de ...
3. nem tudta kihez forduljon
4. nem hallgatták meg
5. egyéb

25. Mi a Hazafias Népfront feladata? (2 legfontosabbat jelölje!)

1. összefogni a különböző társadalmi rétegeket
2. szervezni a pártonkívülieket
3. közvetíteni a párt és a tömegek között
4. a társadalmi aktivitás biztosítása a különböző társadalmi rétegekben
5. a parasztság bevonása a szocializmus építésébe
6. egyéb
7. nem tudja

Véleménye szerint az alábbi munkahelyi szervezetek vezetősége munkájában mennyire támaszkodik a politikailag érdeklődő, aktív dolgozók véleményére, javaslataira?

26. MSZMP

1. nagyon támaszkodik
2. ritkán
3. egyáltalán nem
4. nem tudja

27. Szakszervezet

1. nagyon támaszkodik
2. ritkán
3. egyáltalán nem
4. nem tudja

28. KISZ

1. nagyon támaszkodik
2. ritkán
3. egyáltalán nem
4. nem tudja

Véleménye szerint az alábbiak közül mi jellemzi leginkább az egyes szervezeteket ?

29. KISZ

1. céljainak megfelelő tartalmas, hasznos érdemi tevékenység
2. a külsőségeknek eleget tevő, üres formalizmus
3. nem tudja
4. egyéb

30. Szakszervezet

1. céljainak megfelelő, hasznos, érdemi tevékenység
2. a külsőségeknek eleget tevő üres formalizmus
3. nem tudja
4. egyéb

31. MSZMP

1. céljainak megfelelő, hasznos érdemi tevékenység
2. a külsőségeknek eleget tevő üres formalizmus
3. nem tudja
4. egyéb

Véleménye szerint az egyes szervezeteknél kialakult-e az
ős zinte, nyílt vélemény kifejezésének légköre és a kritikai
szellem?

32. KISZ

1. igen
2. nem
3. nem tudja

33. Szakszervezet

1. igen
2. nem
3. nem tudja

34. MSZMP

1. igen
2. nem
3. nem tudja

Véleménye szerint a szervezetek vezetőségének megválasz-
tásában mennyire jut érvényre a tagság tényleges akarata?

35. KISZ

1. teljesen érvényesül
2. részben érvényesül
3. egyáltalán nem érvényesül
4. nem tudja

36. Szakszervezet

1. teljesen érvényesül
2. részben érvényesül
3. egyáltalán nem érvényesül
4. nem tudja

37. MSZMP

1. teljesen érvényesül
2. részben érvényesül
3. egyáltalán nem érvényesül
4. nem tudja

Ha véleménye szerint valamelyik szervezetnél csak részben, vagy egyáltalán nem érvényesül a választás során a tagság akarata, akkor ezt mivel magyarázza?

38. KISZ

1. a régi vezetőség mereven ragaszkodik helyzetéhez, s olyan körülményeket teremt, hogy nem lehet "elmozdítani"
2. a személyes kapcsolatok jobban latba esnek mint a tagság véleménye
3. a tagság nem is ismeri a jelölteket
4. már a jelölést is úgy szervezik meg, hogy kevés beleszólási lehetőség legyen
5. a szakmai vezetés kikényszeríti a neki tetsző vezetőséget

6. nincs is tényleges választási lehetőség, csak a jelölés gépies jóváhagyása
7. a tagságnak határozott akarata ugyan lenne, de nincs aki megszervezze
8. a tagság közömbös, nem is bízik benne, hogy akaratát érvényesíthetné
9. egyéb, éspedig ...

39. Szakszervezet

1. a régi vezetőség mereven ragaszkodik helyzetéhez, s olyan körülményeket teremt, hogy nem lehet elmozdítani
2. a személyes kapcsolatok jobban látnak, mint a tagság véleménye
3. a tagság nem ismeri a jelölteket
4. már a jelölést is úgy szervezik meg, hogy kevés beleszólási lehetőség legyen
5. a szakmai vezetés kikényszeríti a neki tetsző vezetőséget
6. nincs is tényleges választási lehetőség, csak a jelölés gépies jóváhagyása
7. a tagság határozott akarata ugyan lenne, de nincs aki megszervezze
8. a tagság közömbös, nem is bízik benne, hogy akaratát érvényesíthetné
9. egyéb, éspedig...

40. MSZMP

1. a régi vezetőség mereven ragaszkodik helyzetéhez, s olyan körülményeket teremt, hogy nem lehet elmozdítani
2. a személyes kapcsolatok jobban latba esnek, mint a tagság véleménye
3. a tagság nem is ismeri a jelölteket
4. már a jelölést is úgy szervezik meg, hogy kevés beleszólási lehetőség legyen
5. a szakmai vezetés kikényszeríti a neki tetsző vezetőséget
6. nincs is tényleges választási lehetőség, csak a jelölés gépies jóváhagyása
7. a tagságnak határozott akarata ugyan lenne, de nincs aki megszervezze
8. a tagság közömbös, nem is bízik benne, hogy akaratát érvényesíthetné
9. egyéb, éspedig ...

Véleménye szerint a szervezetek vezetősége munkájában mennyire támaszkodik a tagság javaslatára, munkájára, aktivitására?

41. KISZ

1. nagyon támaszkodik
2. ritkán támaszkodik
3. egyáltalán nem támaszkodik
4. nem tudja

42. Szakszervezet

1. nagyon támaszkodik
2. ritkán támaszkodik
3. egyáltalán nem támaszkodik
4. nem tudja

43. MSZMP

1. nagyon támaszkodik
2. ritkán támaszkodik
3. egyáltalán nem támaszkodik
4. nem tudja

Véleménye szerint a szervezetek választott testületei, vezetőségei befolyásolják-e a vállalati, intézményi munkát?

44. KISZ

1. alapvetően
2. ritkán
3. egyáltalán nem
4. nem tudja

45. Szakszervezet

1. alapvetően igen
2. ritkán
3. egyáltalán nem
4. nem tudja

46. MSZMP

1. alapvetően igen
2. ritkán
3. egyáltalán nem
4. nem tudja

Véleménye szerint a szervezetek tagsága befolyásolja-e
az Üzem - intézmény vezetésének munkáját?

47. KISZ

1. alapvetően igen
2. ritkán
3. egyáltalán nem
4. nem tudja

48. Szakszervezet

1. alapvetően igen
2. ritkán
3. egyáltalán nem
4. nem tudja

49. MSZMP

1. alapvetően igen
2. ritkán
3. egyáltalán nem
4. nem tudja

50. Véleménye szerint munkahelyén a párttagok hogyan látják el termelő munkájukat?

1. kifogástalanul
2. jól
3. kielégítően
4. rosszul
5. nem tudja

51. Véleménye szerint a párttagok példát mutatnak-e?
(több válasz is lehetséges!)

1. a termelőmunkában
2. a közösségi tevékenységben
3. az emberek problémáival való törődésben
4. magánéletükben
5. nem tudja

52. Szeretne-e párttag lenni?

1. igen; miért:
2. nem; miért:

Csoportos mélyinterjú kérdései

"A társadalmi szervezetek működéséről" című témához

Vezetői vélemények. (állami és társadalmi szervezetek
vezetői részéről)

1. Helység megnevezése: /

2. Vállalat, intézmény:

a./ Megnevezése: /

b./ Jellege: 1. kis 2. közepes 3. nagy vállalat

c./ Fejlődése: 1. gyors 2. mérsékelt 3. stagnáló

d./ Létszáma: _____ fiatalok száma: _____

e./ Munkájának jellege: /

f./ az összetétel jellege: 1. döntően fiatalokból áll

2. idősebbekből áll

3. vegyes

g./ az összetétel jellege: 1. csak nőkből áll

2. csak férfiakból áll

3. vegyes

h./ más megjegyzés: /

3. Milyen a vizsgált vállalat, intézmény munkája?

a./ 1. kiemelkedő 2. átlagos 3. átlagon aluli

b./ 1. nehéz 2. átlagos 3. könnyű

c./ 1. egyenletes 2. változó

d./ 1. fegyelmezett 2. vegyes 3. sok a fegyelmezet-
len

e./ 1. nagyon precíz 2. változó a3. sok a hiba
munkát végez- minőség
nek

f./ egyéb:

4. Milyenek a vállalat, intézmény munkakörülményei?

a./ (tárgyi feltételek) 1. kivételesen jók
2. átlagosak
3. rosszak

b./ (munkaidő) 1. nincs túlóra 2. kevés 3. sok

5. Milyen a fiatal dolgozók jövedelme?

a./ (fizetés) 1. jó 2. átlagos 3. rossz

b./ (prémium
jutalom) 1. jó 2. átlagos 3. rossz

c./ egyéb: 1. jó 2. átlagos 3. rossz

6. Milyen a fiatal dolgozók szorgalma szakmailag?

a./ általában: 1. aktívak, érdeklődők
2. vegyes
3. passzívak

b./ tanulás: 1. többségük tanul, olvas
2. néhányan tanulnak
3. senki sem tanul

c./ javaslatok: 1. rendszeresen van
2. néha van
3. soha sincs javaslat

7. A fiatalokkal kapcsolatos problémák
- a./ szakmai:
 - b./ politikai:
 - c./ egyéb:
8. A fiatalok problémáinak megoldésában ki segít elsősorban?
- 1. a KISZ
 - 2. a művezető
 - 3. a pártszervezet
 - 4. más szakmai vezető
 - 5. a szakszervezet
 - 6. egyéb
9. A fiatalok hol vagy milyen fórumon mondják el a politikai kérdésekről alkotott véleményeiket?
10. A fiatalok kikkel szoktak politikáról beszélni?
- 1. elsősorban párttagokkal
 - 2. közvetlen munkatársakkal függetlenül attól, hogy azok párttagok vagy sem
 - 3. családjukkal
 - 4. barátjaikkal
 - 5. egyéb

11. A fiatalok társadalmi megbízatásuk elvégzéséhez ki-
től vagy melyik társadalmi szervezettől kapják a leg-
hatékonyabb segítséget?
12. A vállalat, intézmény dolgozói hogyan értékelik a
fiatalok társadalmi munkáját, aktivitását?
1. becsülik és értékelik azt a munkát amit végeznek
 2. egyesek értékelik, mások nem
 3. nem értékelik, fölöslegesnek tartják
 4. nem tudnak róla
 5. egyéb
13. Fordultak-e már Önökhöz pártonkívüliek problémáikkal,
és elintézték-e kéréseiket?
14. A munkahelyi állami és társadalmi vezetés támasz-
kodik-e a politikailag aktív fiatal dolgozók véle-
ményére? (konkrét példát is kérünk!)
15. Véleményük szerint mi jellemzi az egyes társadalmi
szervezetek munkáját? (KISZ, MSZMP, Szakszervezet)
- betöltik-e funkciójukat
 - elvégzik-e politikai feladataikat
 - miben látják ezen szervezetek szerepét és jelen-
tőségét?

16. A fenti szervezeteknél

- kialakult-e a kritikai szellem észinte, nyílt légköre?
- a vezetőség választásakor érvényre jut-e a tagság tényleges akarata (erre indoklást is kérünk)?
- a szervezetek vezetősége támaszkodik-e a tagság javaslataira?

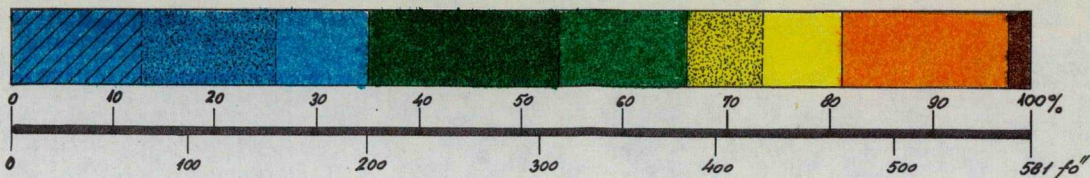
Például:

- a szervezetek befolyásolják-e a munkahelyi vezetés munkáját?
(indoklást is kérünk!)
- megfelelőnek tartják-e az illető munkahelyen a munkatársi kapcsolatokat? (elégedettség, vagy elégedetlenség motívumainak felsorolása)
- milyen munkahelyi konfliktusokról tudnak?

17. A párttagok hogyan látják el munkájukat, előnyt, vagy hátrányt jelent-e a párttagság számukra?

18. Mi az oka annak, hogy a fiatalok nem kérik nagyobb arányban felvételüket a pártba?

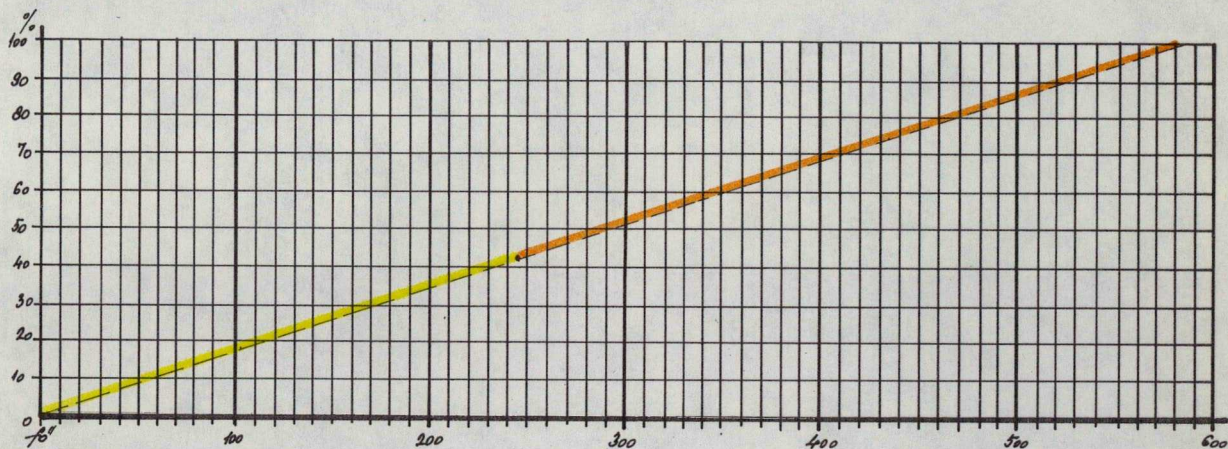
1. ábra

	Baromfi-feldolgozó Vállalat		Kecskemét
	Rádiotechnikai Gyár		Baja
	MMG Automatika Művek		Kiskunhalas
	FÉKON Férfi Fehérneműgyár		Kiskunfélegyháza
	Kismotor és Gépgyár		Lajosmizse
	Papíripari Vállalat		
	618. sz. Szakmunkásképző Intézet		
	Vegyipari Gépgyár		
	Vízgépészeti Vállalat		

2. ábra

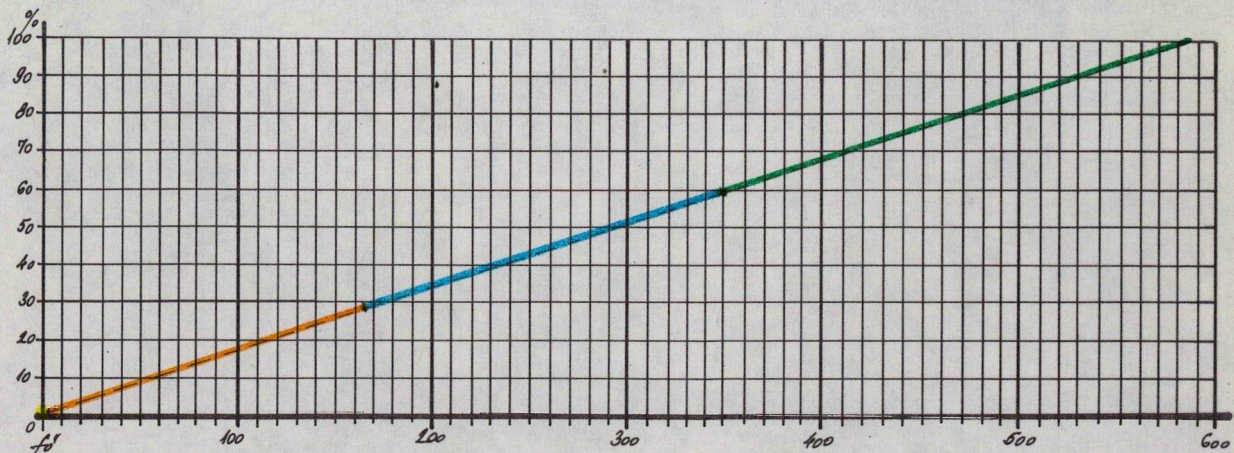
Neme

- 1. Férfi
- 2. Nő

Életkora

3. ábra

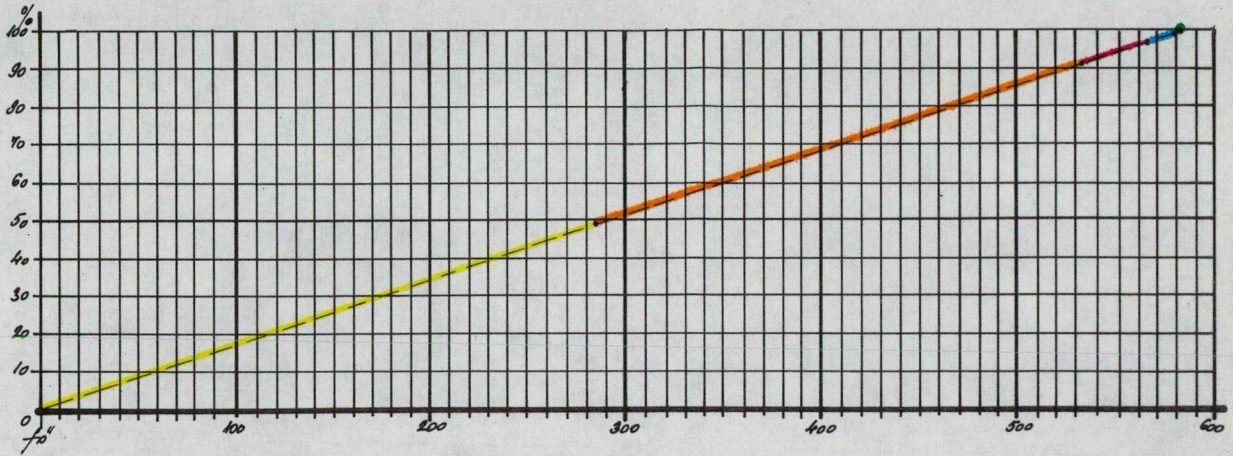

- 1. nem válaszol
- 2. 20 év alatt
- 3. 21-25 éves
- 4. 26-30 éves

4. ábra

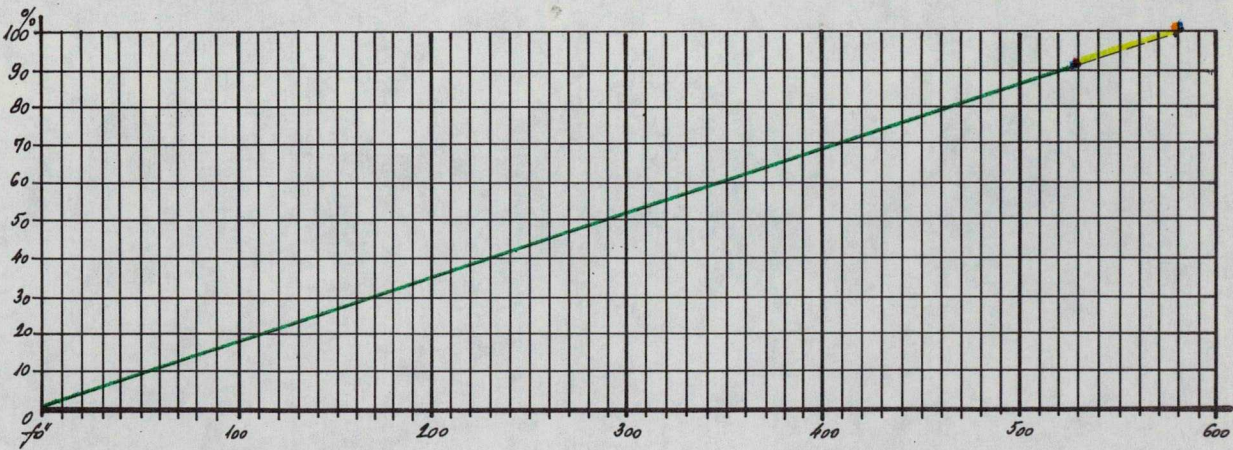
Családi állapota

- 1. nőtlen-hajadon
- 2. nős-férjezett
- 3. elvált
- 4. élettársi közösségben él
- 5. özvegy

5. ábra

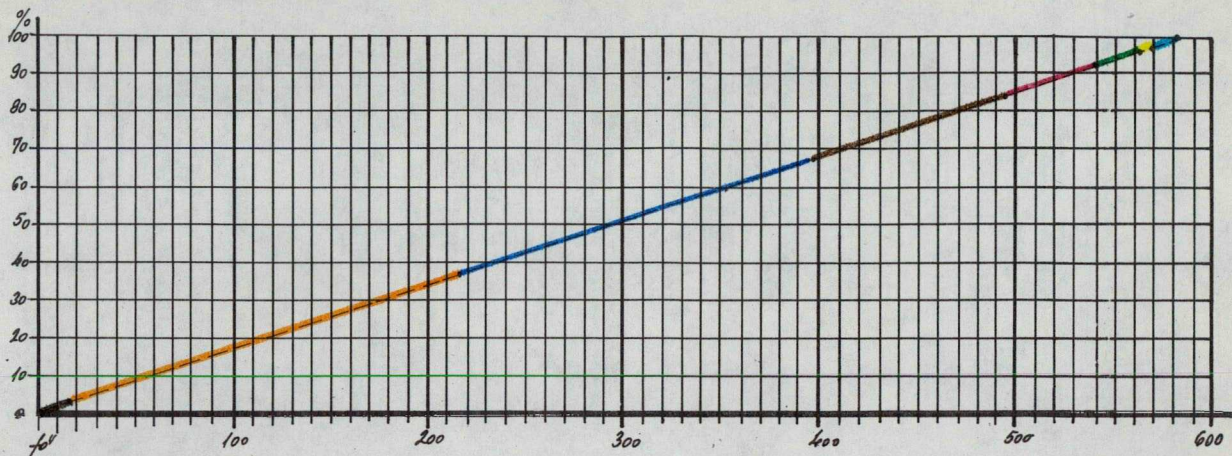
Munkahelye jellege

- 1. ipar
- 2. mezőgazdaság
- 3. közlekedés
- 4. kereskedelem
- 5. államigazgatás
- 6. igazságszolgáltatás
- 7. oktatás
- 8. egészségügy
- 9. egyéb, és pedig

Iskolai végzettség

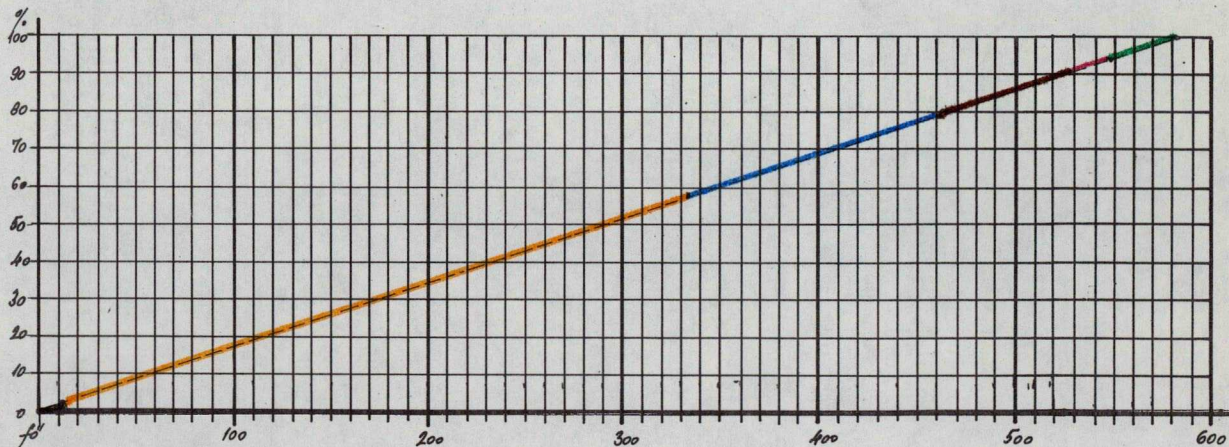
6. ábra

- 1. 8 általánosnál kevesebb
- 2. ált.iskola 8 osztálya
- 3. szakmunkásképző iskola
- 4. szakközépiskola
- 5. középiskola
- 6. főiskola
- 7. egyetem
- 8. szaktanf.szerzett szakm. bizonyítvány

7. ábra

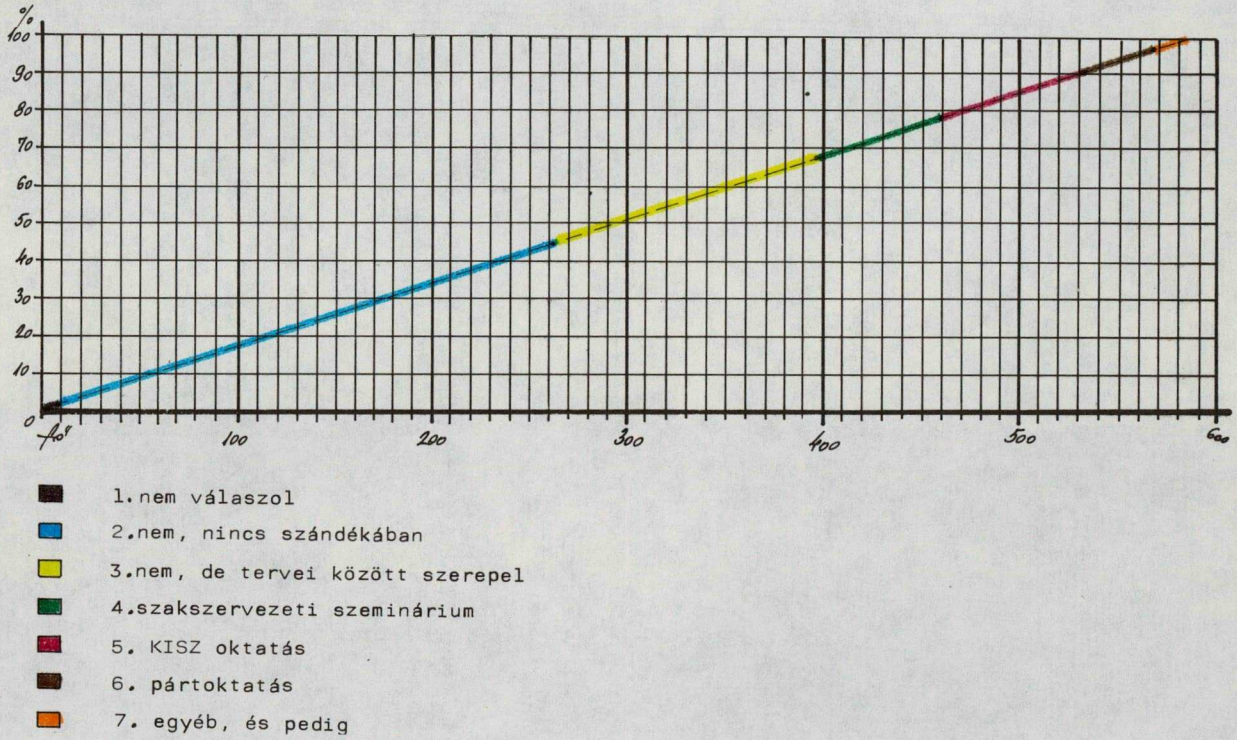
Legmagasabb politikai végzettség

- 1. nem válaszol
- 2. nincs pol.végzettsége
- 3. KISZ okt. különböző formái
- 4. szakszervezeti szeminárium
- 5. pártoktatás
- 6. egyéb, és pedig

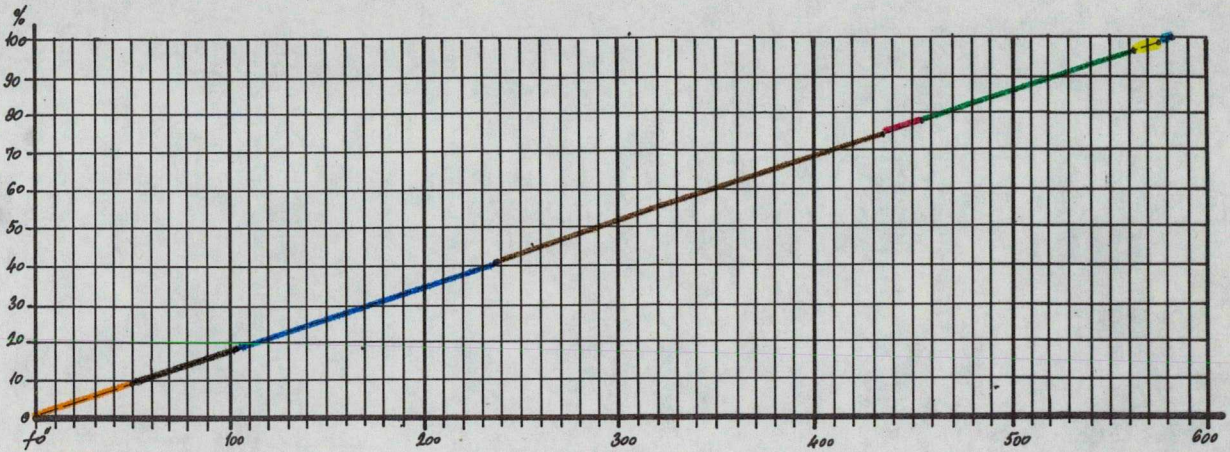
8. ábra

Jelenleg politikai képzésben részt vesz-e ?

9. ábra

Jelenleg milyen munkakörben dolgozik ?

- 1. nem válaszol
- 2. segédmunkás
- 3. betanított munkás
- 4. szakmunkás
- 5. közvetlen term. irányító /cs.v.műv./
- 6. irodai alkalmazott
- 7. vezető /beosztott/ értelmiségi
- 8. vezető

10. ábra

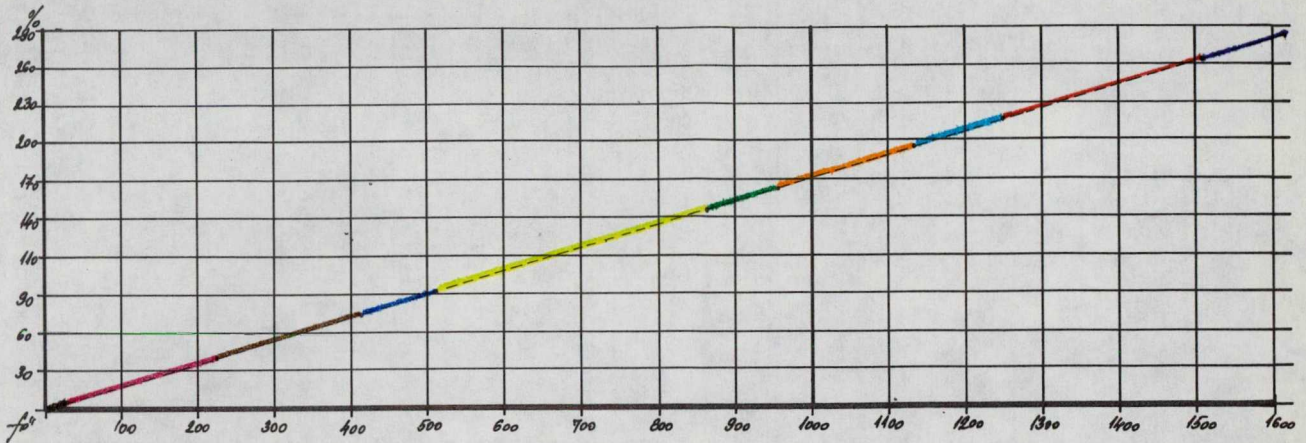
Kérjük jelölje meg, hogy az alábbi szervezetek közül melynek tagja ? /több válasz is lehetséges !/

- 1. nem válaszol
- 2. KISZ
- 3. Szakszervezet
- 4. MHSZ Klub
- 5. Vöröskereszt
- 6. Magyar-Szovjet Baráti Társaság
- 7. nem tagja semmilyen szervezetnek
- 8. egyéb

1. ábra

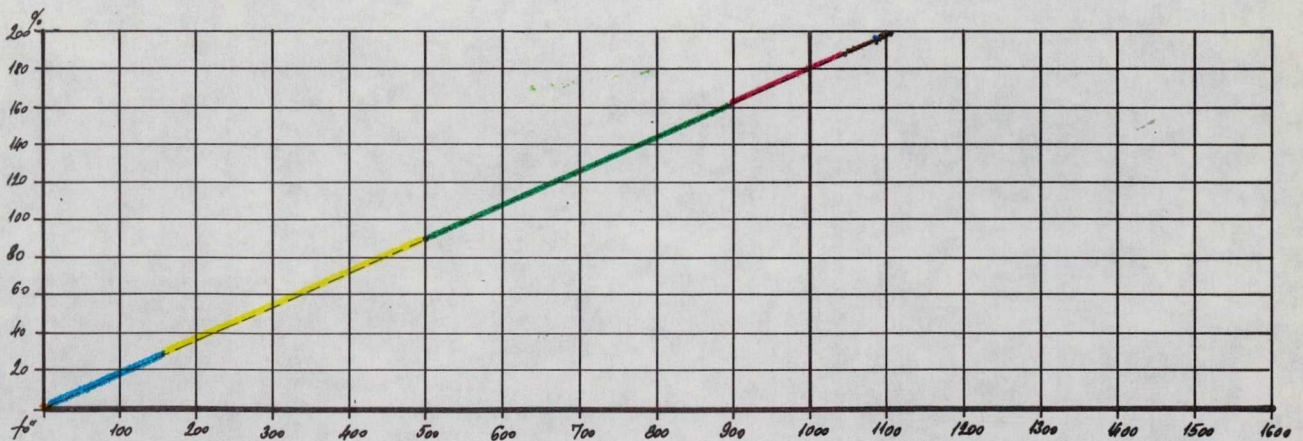
Véleménye szerint mi a szakszervezetek fő feladatai ?

- 1. nem tudja
- 2. munkaverseny, szoc. brigád mozgalom szervezése
- 3. gazd. döntések véleményezése
- 4. a munkabiztonság ellenőrzése
- 5. érdekvéd. bérpol. véleményezés, stb.
- 6. kulturális munka szervezése
- 7. a dolg. szervezése a feladatok végrehajtására
- 8. egészségvéd. betegbirt. körüli munka javítása
- 9. üdülési feltételek biztosítása
- 10. a dolgozók politikai nevelése

2. ábra

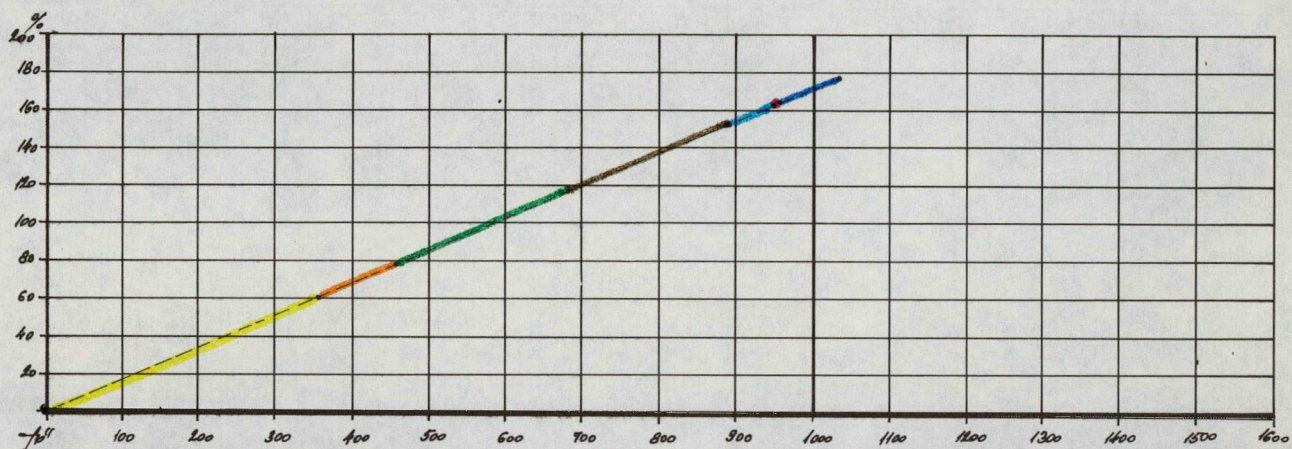
Mi a KISZ fő feladata? /halm.adatok/

- 1. nem válaszol
- 2. ifj.kult.lehetőség, biztosítása
- 3. az ifjuság érdekvédelme
- 4. az ifjuság politikai nevelése
- 5. tanulásra, munkára mozgósítás
- 6. szórakozási lehetőségek biztosítása
- 7. egyéb
- 8. nem tudja

3. ábra

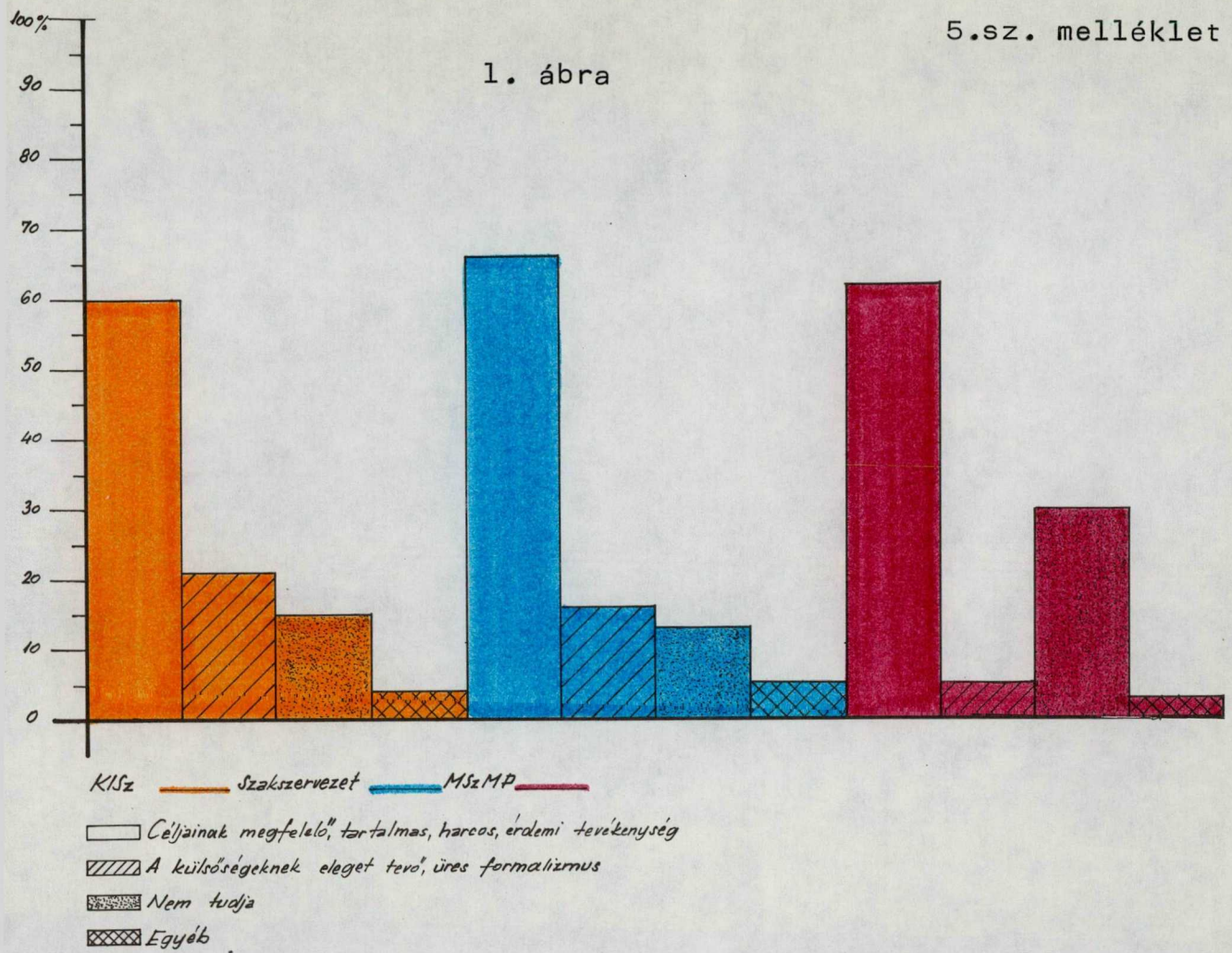
Mi a Hazafias Népfront feladata?

- 1. nem válaszol
- 2. összefog a kül.társ. rétegeket
- 3. szervezni a pártonkívülieket
- 4. közvetíteni a párt és a töm.között
- 5. társ.aktiv.bizt. a kül.társ.rétegekben
- 6. a parasztság bevonása a szoc.épit.-be
- 7. egyéb
- 8. nem tudja

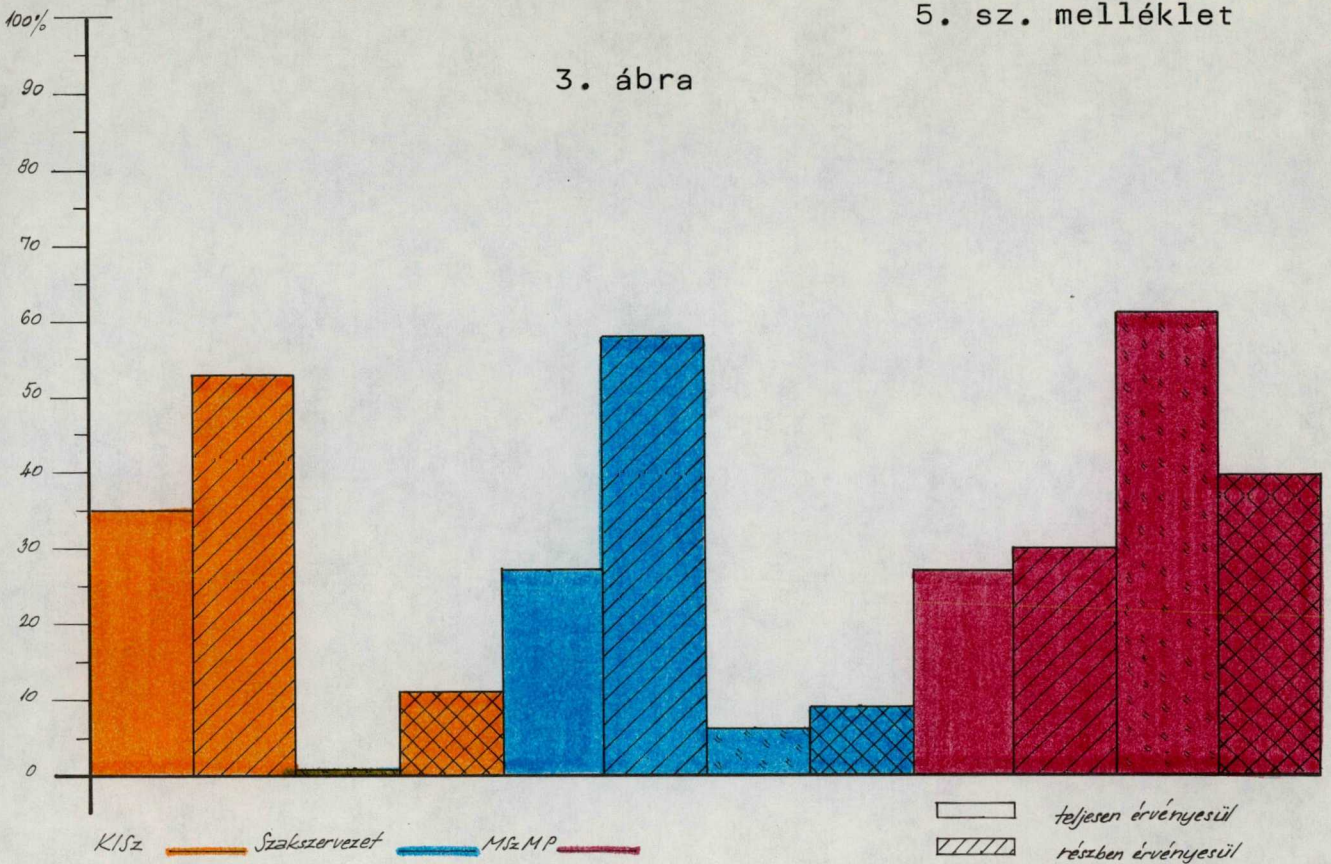
1. ábra

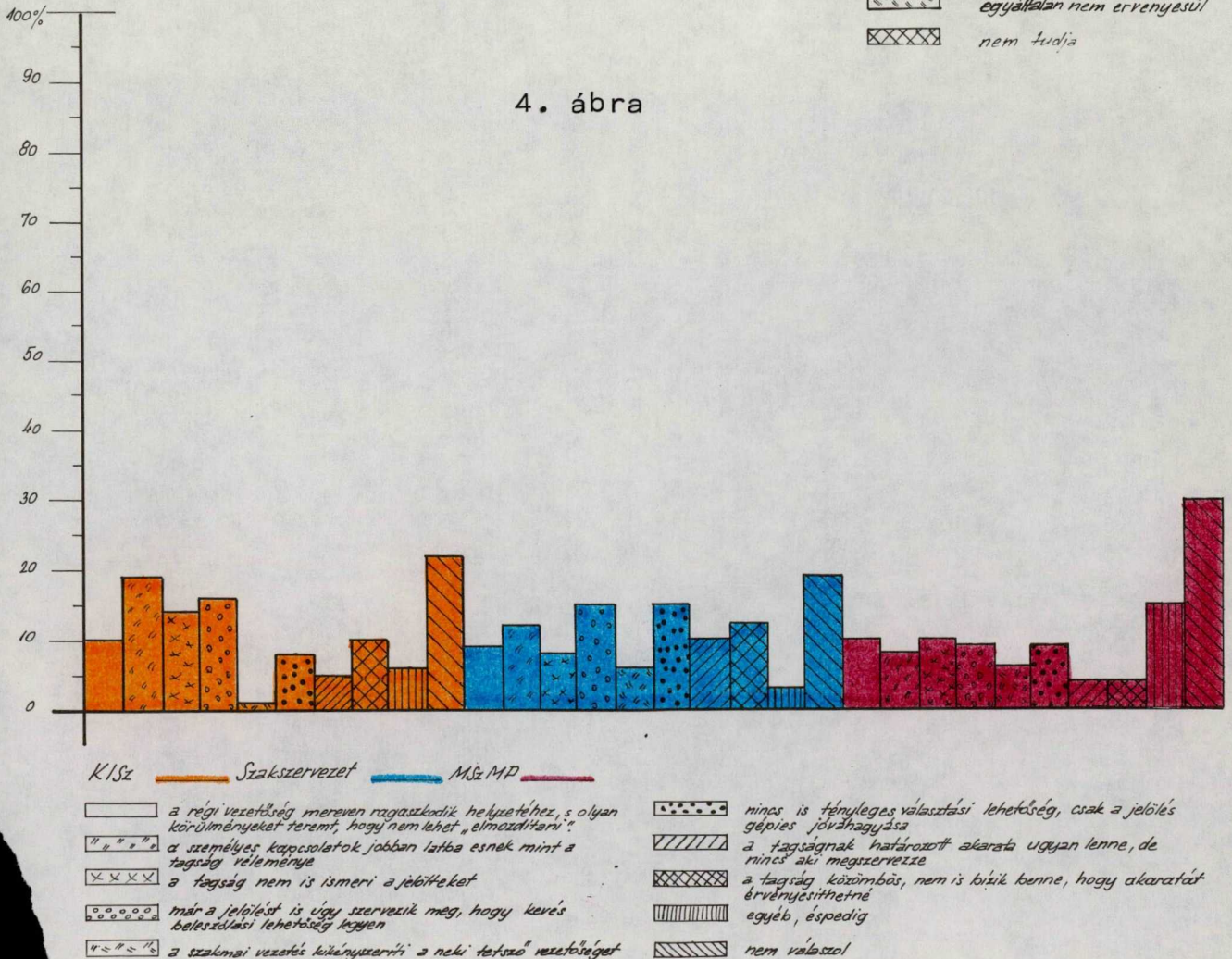
2. ábra

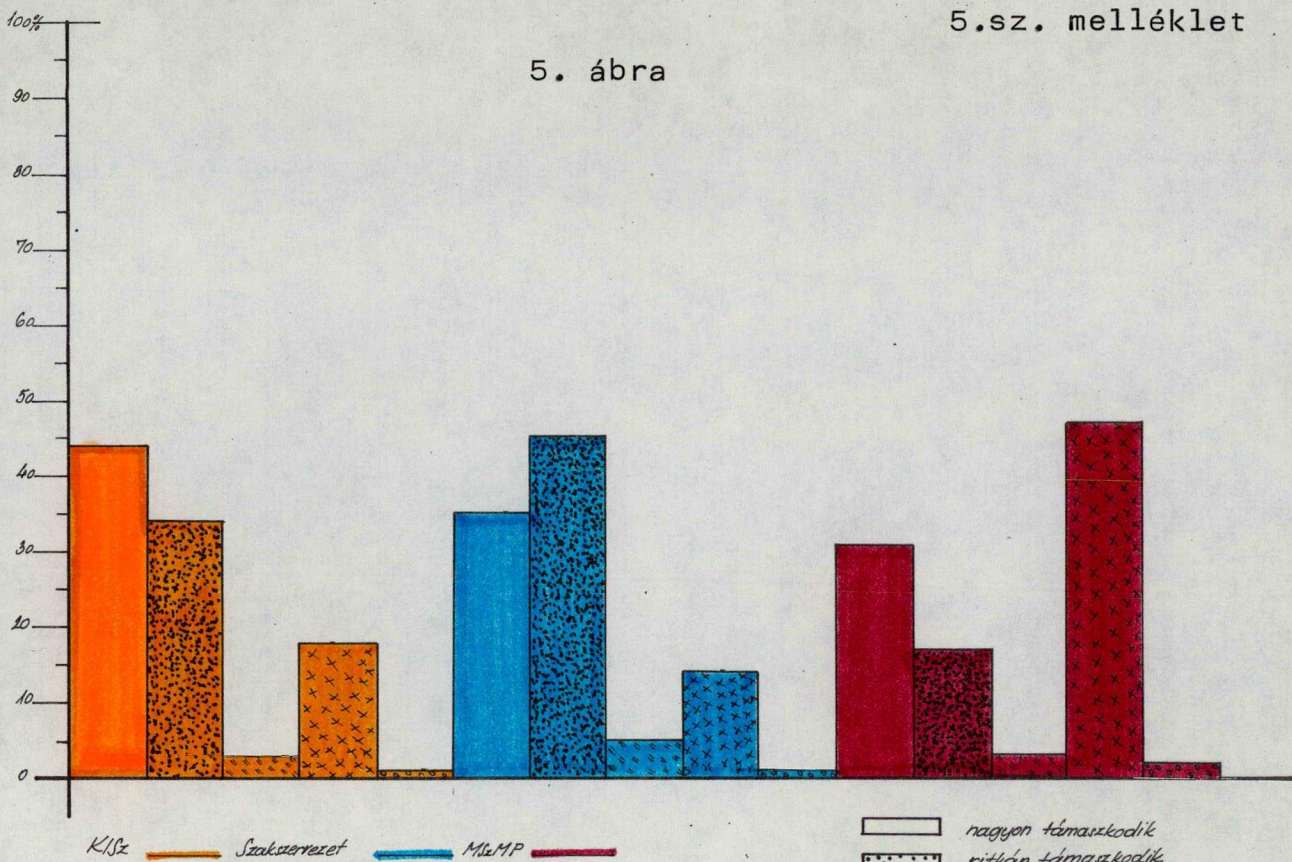
3. ábra

4. ábra

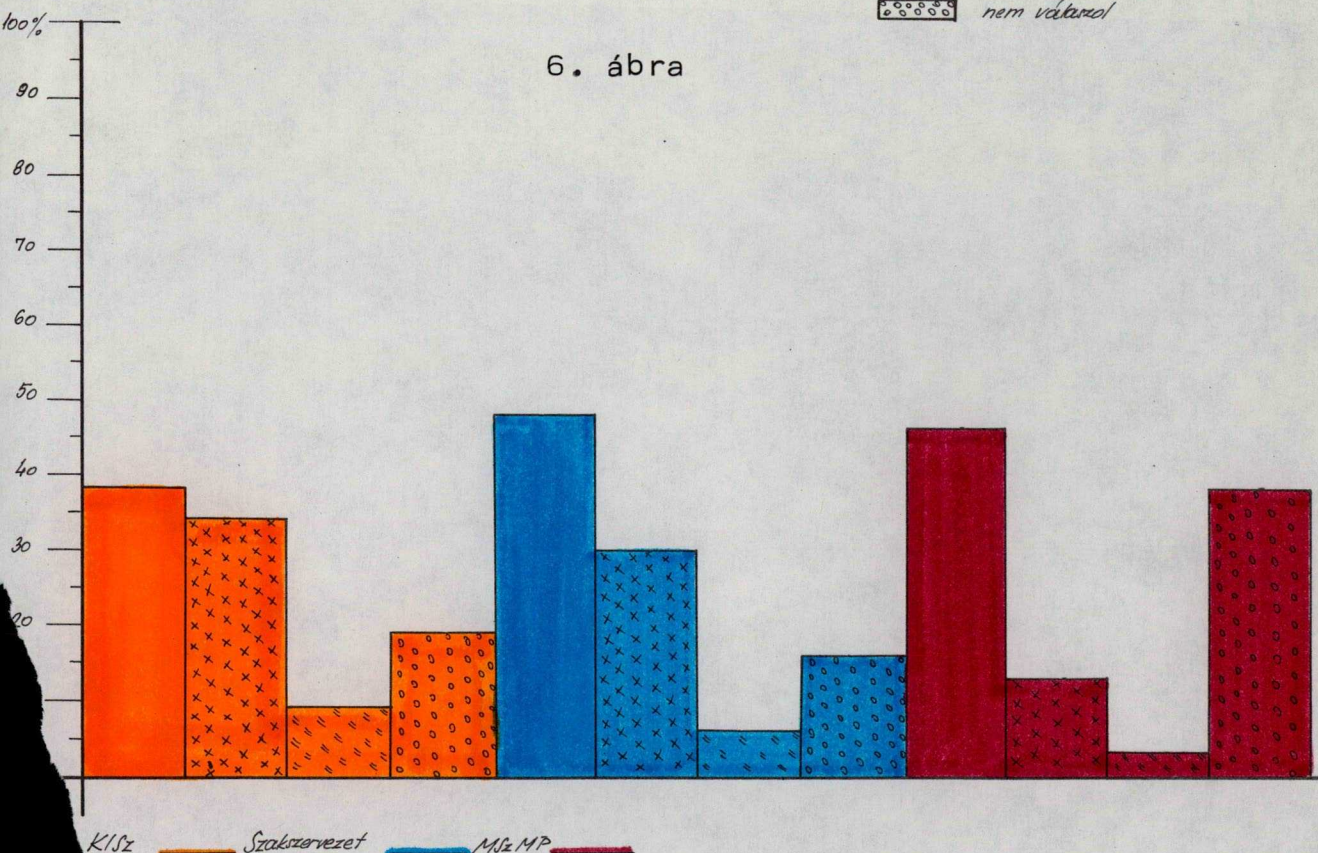

5. ábra

nagyon támaszkodik
 ritkán támaszkodik
 egyáltalán nem támaszkodik
 nem tudja
 nem válaszol

6. ábra

KISz
 Szakszervezet
 MűMP

alapvetően igen
 ritkán
 egyáltalán nem
 nem tudja

7. ábra

